

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

For første Fjerdingaar 1891.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT.

ANDEN RÆKKE.

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE.

VED

H. W. HARBOU.

---

6. BINDS 1STE HEFTE.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS OTTO B. WROBLEWSKI.

1891.

Fire Hefter udgjøre et Bind.

Slægten Bugge

i

Danmark og Norge.

Undertegnede tillader sig herved at indbyde til Subskription paa et Arbejde, der omhandler de danske og norske Buggers Historie lige fra ældste Tid indtil vore Dage, — et Arbejde, som i mange Aar har lagt Beslag paa en stor Del af min Fritid, **og som ikke vil kunne blive trykt, uden at et tilstrækkeligt Antal Subskribenter maatte tegne sig.**

Buggernes Slægtlinie begynder med *Niels Bugge*, der 1302 nævnes blandt Vidnerne i Kong Erik Menveds Gældsbrev til Byen Rostok, og som var Farfader til den berømte Ridder *Niels Bugge* paa Hald, der blev dræbt ved Middelfart 1359. Denne var Danmarks rigeste Adelsmand, men senere gik det tilbage med Slægten, og den tabte sig i Bondestand. Saaledes maatte *Lars Bugge* i True i 1460ne formedelst Armod opgive sit Adelskab og skjule sig under Bondekofte. En Tid levede Buggerne derpaa under ringe Kaar i Rindsherred og i Egnen omkring Randers. Derefter hæver Slægten sig paany. Først med en Linie, der kom til Norge, senere med trende andre Linier, der forbleve i Danmark, og af hvilke enkelte Familier atter kom i Besiddelse af Jordegods og Adelsbrev.

Bogen, som vil indeholde flere Biografier af Slægtens bedste Mænd, vil antagelig udgjøre 12 Ark og komme til at koste ca. 4 Kroner. Hvis den vinder fornøden Tilslutning, vil den mulig blive udstyret med Buggernes Vaaben — en halv, sølvbevæbnet, sort Vildbasse i Guldfelt.

Af Hensyn til Bogens Trykning og for at bestemme Oplagets Størrelse vil det være mig kært, snarest muligt at modtage eventuelle Subskriptioner.

P. C. B. Bondesen.

Skolelærer, Magleby paa Langeland.

Forskjellige Slægtbogsoptegnelser.

Meddelte af Archivfuldmægtig **E. A. Thomle.**

(Fortsat fra 2 R. B. II).

II.

Borgermester Anders Jenssøn Helkands Optegnelser.

De nedenfor aftrykte Optegnelser findes i en liden i Pergament indbunden Bog, der nu tilhører Kjøbmand O. Johannesen i Throndhjem. Optegnelserne have været kjendte og delvis benyttede af Toldprocureur Lorents Evensen († i Throndhjem 4 April 1790) i 1ste Dels 2det Hefte af den af ham udgivne: Samling af juridiske og historiske Materier, S. 71—74. Foruden de nedenfor meddelte Optegnelser om Borgermester Anders Helkand og hans Børn, indeholder Manuscriptet en Del Lægeraad saamt er i forrige Aarhundrede benyttet som Regnskabsbog af en Peder Anderssøn Bredal. Mange Blade ere ubeskrevne ligesom flere Blade mangle, dog synes neppe noget af disse at have indeholdt Optegnelser fra det 17de Aarhundrede, om de overhovedet have været beskrevne.

Udi denne Bog Findis Antaignit min min Høstrus och
Børns Føddels Daugh och nogit om Voris Alder och Leffnidt.

Wbi duplicantur, Lateris Venit Moses,

Anndrs Jens:

E. Haand.

Anno 1599 den 12 Majj er Jeg Anders Jenssøn Helkand
Barnfød, vdi Judland i Aars, min Faders naffn var Jens An-
derbøn, Helkand, min Moder Boelle Rasmus Daatter,

Gud Wnde mig Christlig Att leffue sallig att døe, och effter dete lifff Himmerig och det enig Liff Amen,

Anno 1613 S. Micaæli daug drog fra min Forældre, och thil Velb: Her Vlrich Sandberigs Fougit paa Quelstrup, och Var hans schriffuer Dreng thil Anno: 1615 Micaelj Jgien huilchit er — ij Aar,

Bett^e Aar och thid komb thil Welb: Holger, Wlffstand ¹⁾, och War hans Frues Dreng thil Anno 1618 om Paaschen er — 2¹/₂ Aar,

Kom saa fra hinder, bet^e Aar och thid och thil Velb: Jffuer Lyche och Vor hans Dreng thil Anno 1619 om Micaelj, er — ij Aar

Anno 1619 Micæelj, Komb i thienest med, Ko. Ma: Cantzeler, Christen Friis och War hans Dreng och Nogen stund Haandschriffuer, thil Anno 1622 Micaelj, huilchit ehr — iij Aar.

Anno 1622 Martime thid Satte Velb: Fru Barbra Cantzellers Frue ²⁾ mig thil hederlig och høylerd mand Mester pr. Schilderup ³⁾ som da Vor forordnit att Verre Biscop Vdj thrundhiemb att Vere hans Fougit Vdj Norland, huilchit Jeg haffuer och Verit thil Anno 1642 som ehr thil hobe 20 Aar, J Medler thid Jeg haffuer thient Bitiben haffuer ieg och Verit Jens Juls Fogit offr. Herdallen, ij Aar, Ano 27 og 28: Saumbt och Velb: olluf portberigs ⁴⁾ fogit offuer bette Herdallen, 3 Aar Anno, 29: 30: 31: ehr thil haabe ieg War Fougit i Herdallen — 5 Aar;

Karen Hansdaater, —

Anno 1590 den 14 Septemb: Er Karen Hans daatter Barnfødd paa Øye i guldallen hindis Fader Hans Laurizen Moderen Anne loduigs daater, och Var hun hiemme, hos sine Forældre thil mand schreff 1609: och da komb i egteschab med, Vnge

¹⁾ Holger Ulfstand til Vosborg blev 5 Sept. 1600 gift (2 Gang) med Karen Lunge, Datter af Ove Lunge til Odden og Anne Malthesdatter Sehested. Saml. t. Jydsk Hist. og Topographi, V. S. 229.

²⁾ Christian Friis (Skaktavl) til Kragerup blev 8 Mai 1614 gift med Barbara Vittrup Hansdatter. Danmarks Adels Aarboeg for 1886. S. 135.

³⁾ Peder Schjelderup var Biskop over Thronhjems Stift 1622—42.

⁴⁾ Jens Juel Pederssøn til Lindberg var Befalingsmand over Thronhjems Len (med Herjedalen og Jemteland) fra 1627—29, Oluf Parsberg til Jernet fra 1629—42.

Her Christopher¹⁾ paa Melhus, och stod dieris Brølup, samme Aar om Høsten, och var thilhaabe, thil Anno 15 Høsten, och var det di var thil samen — 6 Aar, var enke — 2 Aar. [Karens Modr døde 1601 hellig thre Konger Dag²⁾.

Anno 1617 om Høsten Komb hun i egteschab med Her peder Harchillien³⁾ och leffde di thil samen i Norlanden, i — 2½ Aar och døde hand Ano 20. om Paasche thide, afflet it pige barn hed, Ane leffde 2 Aar, Var saa i sin enche sede paa 5te Aar,

Anno 1625: søndagen effter Nyt Aars daug Komb hun i egteschab med mig fatig Jyde Anders Helkand, och haffuer Vi Afflit Børn samen som her effter Findis Antaignit gud Allern: Vnde os leffue, sammen i en Christen Kierligh: och saa optugte Voris Børn di Kunde bliffue di med os och Vi med dennem gudtz børn, och hafr Vi Verit samen, i egteschab i

Anno 1625, den 13 Decemb: bleff Voris liden søn Hans Anderls: fød i mellumb it och 2 om Natten om søndagen der effter døbt i thrundhjems Domkierche hans Fadere War, M: Peder schielderup superintendent; M: Mogens Blix pastor⁴⁾, Her Christopher Vdj Hospitalit⁵⁾, och Boelle, Her Jacobs⁶⁾, och Maren Eiller (Christophersøns⁷⁾, Hans Fadr. gaffue chr giort en sølffkande aff 41 lod med sit naffu paa. [Den sich Hr Hans med sig thil herøe p:⁸⁾.

Anno 1631 den 6 Junij Begynte Hans Anderlsøn at gaac i dansche scholle thil Niels Jonlsøn Klocher gud giffue Lyche och

¹⁾ Var maaske en Søn af den hos A. Erlandsen, Biografiske Efterretninger om Geistligheden i Throndhjems Stift, S. 116 nævnte Sognepræst til Melhus Hr. Christopher, hos hvem han vel har været Capellan?

²⁾ Fra [tilføjet i Margen.

³⁾ Nogen Præst af dette Navn i Nordland kjendes ikke.

⁴⁾ M. Mogens Laurilssøn Blix, Sognepræst til Throndhjems Domkirke.

⁵⁾ Hr. Christopher var i Aarene 1625—27 Præst og Forstander for Hospitalet i Throndhjem.

⁶⁾ Hr. Jacob Jørgenssøn Fionus var Sognepræst til Vor Frue Kirke i Throndhjem 1619—35.

⁷⁾ Eiler Christophersen Schøllers Hustru Maren Christensdatter.

⁸⁾ Fra [tilføjet i Margen med andet Blæk, men med samme Haand.

Welsignelse, [Hans scholle gang och Studiering Warit thil haabe, wdj — 19. Aar¹⁾], Endog hans skollegang her hieme i byen kand eller maae eij theignes, saa haffde Jeg hannem dog holtt mesten hos Andre, koste en hel Del.

Videre hans Studiering, Huad hans Udredung belanger thil Kiøbinghaffn endog det koste vaehet. vil ieg der omb. Jndtid Melde. Der hand komb der Neder, thog min S. Broder Rasmus²⁾ hannem thil sig, och Wilde selff vnder holde hannem med Alt huis hand behøffuede, Jndtid vnder tagett: Mens effter som bele min S. Broder Aar epher andet bleff suag: thog min guode Hans paa sin egen Haand, huilchet Jeg wil nu her Jche Repe-tere, saa Jeg haffuer, bet for hannem i det Ringeste — 450 Rdr., Jeg haffuer Jche, Nødigt att specificere Noget der omb, thj Jeg krefft Jndtid, Jgien,

Dog ellers thil en effter Retning. Naar mand er Død, och kand Jndtid suare for sig, Saa end Børnen thil effter Retning, att de kand se att Forældrene haffr hafft om soriig for dennem:

Der nu denne forne min Søn, war saa vit komet, att hand schulle thil det hellige Prediche Embede³⁾, End och strax der effter Jnd threde Vdj dett hellige Egteschabs Stand (huor vdj Gud giffue hannem Løche och Welsignelse) Da haffr Jeg med giffuet hannem for Vden huis Kledr hand kunde behøffue, VRegnid, effter min effne effter den schadelig Jlde Brands Følgedes,

¹⁾ Fra [tilføjet med andet Blæk. men samme Haand.

²⁾ Rasmus Jensen (Hellekande) — en rig Kjøbmand i Kjøbenhavn, især bekjendt ved, at et af hans Skibe deltog i Slaget paa Kolbergerheide — † 1648 i sit 45. Aar, gift med Enken efter Lorenz v. Meulengracht, Karen Pedersdatter, † 1654 i sit 45. Aar. (Bruun, Slaget paa Kolbergerheide S. 77 og de der citerede Steder; O. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskr. IV, Reg.)

Hans Datter, Karen Rasmusdatter Hellekande. † 1673, var gift 1° med isl. Kjøbmand Mikkel Nansen, 2° med Sekretær i tydske Cancelli, Math. Rud. Rheinfrank: hun var Moder til Griffenfeldts Hustru Cathrine Nansen. (Musæum, 1890, S. 115; Personalhist. Tidsskr. 1. R. I, S. 197).

³⁾ Han blev residerende Pastor til Herø Præstegjeld paa Søndmøre. Hans Datter var vistnok den Maren Hansdatter Hellekande, der var gift med Ove Christensen Froob, og hans Søn den Hans Hansen Helkand, der 1733 var Lensmand i Rødve.

Thil Hußbehoff

	Dir.	ortt.
Thoe Wogr thin .	20	"
et par liuße Stagr	2	"
it senge Bechen .	"	3
Fire Vogr Kober .	36	"
thoe Malmgrydr .	3	"
thoe par sparlagen .	8	
Fire Bolster Diøner .	30	"
Fire Hod Diøner .	6	"
Fire pudr	30	"
Thoe Dundiøner		
Summa	135	3

Noch: Dir. ortt

Thoe Søloff Kandr	} Veiger 172 Lod	86	"
Tholff Søloff Schedr			
Noch femb Lod Guld thil en goud Kiede .		35	"
		121	"

Effter som min Søn komb thil Brødet vid tiøe kanten, gaff ieg hannem videre i Stedet for Andet, som hannem thienette best:

Følger	Dir.	ortt.
En Lest spansch saltt .	24	
Fire tr Norsch Malt .	6	"
Fire tr are .	5	
Thoe tr Biug . .	4	"
Thoe tr Biug Miel .	4	"
Thoe Vogr Nod garn	10	"
Threij Vogr toug .	9	"
Thoe Vogr Hamp	5	"
8 Fische Snører		
	67	"

Lod Moderen følge noget med, komer mig Jndtid vid som Linkleder och Andet.

Videre ehr nu Jche att Melde om dene min Søn, Alt dette for haabes Jeg Bliffuer vel optaget i en guod miening, thuiffler Jche paa, om Gud ladr mig threngte, Jeg da handles vel, med, J Jesu naffn Amen, Beløber sig paa denne min Søn Hr. Hans Hiebngiff: thil -- 323 Rixdr. 3 ortt Gud giffue Dig nu der med Løche och Welsignellse, och faar du Jche Widere da thach Gud for guod op tuchtelse, och for wor Herre Vndte mig saa meget Jgien fra Ilde brand, thil dig och lad dig Nøije,

Anno 1627 den 3 Ianuarij imellumb 4 och 5 om Aftenen, ehr min Daatter Anne Andersdaatter fød, her i Thruudh: och Søndagen der effter døbt i Vor Frue Kierche, hindis Fadere var, Jon Robertson, Casper, Christopher¹⁾, Giesche, Bibbens Høstrue²⁾ Øllegrd M: Mogens³⁾, Aalie, Olluff schriffuers⁴⁾, gud giffue hinder løche och salligh: Hindis Fader gaffue var 18 Dr., som ieg ehr schyldig ehr kjøbt en Koschen for, og 3 schedr aff S: M: Mogensis Sølf.

Anno 1643 den 11 Iunij stod hinds Brølup med den hederlige Mand: Her Niels Schjelderop⁵⁾ medtiener thil Vor Frue Kierche her wdj Thruudh: wdj mange gott Folchs Neruerelse, Juden och Wden byen, Gud Allerm: giffue de wnge Folch Løche och Welsignellse, och att leffue samen effter Guds Willie i guod Wenlighed och kierligh: Och effterdj, det ehr Naturligt att Forældrene Elscher, ærer och gjør sine Børn (helst de som ere guode och lydige Børn) thil guode, da effter min fattige effne och Formue, haffuer ieg gjort dette min Daatter itt frit Brølup

¹⁾ Caspar Christophersen Schøller, Broder af den ovf. nævnte Eiler Schøller.

²⁾ Mag. Peder Schjelderups 2den Hustru Gidske Lange.

³⁾ M. Mogens Lauritsen Blix's Hustru Øllegaard.

⁴⁾ Oluf Skriver var Borgermester i Thruudhjem.

⁵⁾ Hr. Nils Schjelderup var residerende Capellan til Vor Frue Kirke i Thruudhjem 1640 indtil sin Død c. 1652; han var en Søn af den forannævnte Biskop i Thruudhjem Peder Schjelderup. Hans Enke ægtede 1653 Eftemanden, senere Sognepræst til samme Kirke, Hr. Peder Pedersen Bredal, og deres Datter Boel havde i sit 2. Ægteskab med Hr. Anders Nielsen, Sognepræst til Lexviken, en Søn, som fik Morfaderens Navn og altsaa turde være den i Indledningen omtalte Peder Anderssøn Bredal (Personalhist. Tidsskr. 1. R. V S. 247 ff.: Erlandsen, Geistligheden i Thruudhjems Stift S. 63, 74, 290).

som ieg hinder war Pligtig och ellers giffuet hinder med sig, Følgendes,

Thoe Dyßind Thinfade, Threij Dyßind tin Thalerchener, Threij halffue tinkandr., En heel Thin kande, En Smør Kande, Ett Wandfad, dette Thin veiget 3 W: ij pd. Thoe par Liusse Stager, Ett Fyr Bechen, Thoe Senge Bechen, Fire Messing Fade, en Brajkande, Threij Malmb grydr., veiget — 2 pd. 17 $\frac{1}{2}$, Femb Vogr. Kaaber, med Brøgekæil och Køchenet.

En themelig Wdschoren Ege Seng: der wdj Kleder: Itt Thafftes sparlagen, Thre Bolster, En Dun Diønne, aff olmerdug och ederdun, Thoe Hod Diøner, Thoe puder med War. Dets behørig Brudlagen — ij par.

Noch Kleder att lige en fremed Mand paa: Thoe Bolster, En Dun Diøne aff Olmerdug och ededun, Thoe Hod Diøner, Thoe puder med War, Detz hørige lagen, Der thil itt grøn, Cron Raschis sperlagen,

Noch: En gemen seng med Diøne Hod Diøne Lagen och Rye, thil Drengene Saa wel som lige saadan til pigerne.

En wdschoren Brudkiste, aff Eg huor wdj War, Thoe par graa Hørgans Lagen, Thoe par groffue dito Firre Hørgans Duge, Firre Blorgans Duge, en Damasches Dug, Fire Hørgans Haandklede, Fire groffue dito

En Sølfkande weiget 111 Lod Ett Sølfkoschen weiget 68 $\frac{1}{2}$ Lod Tholff Sølf schieder veiget 49 Lod og 3 q: = 228 $\frac{1}{2}$ Lod 3 q: NB. En perll snor, och Ett Perl baand Hindes Guld kiede Gud unde mig Liff och Hebred saa schal Boel faae lige saa med første.

NB. Brud Kleder Var en Boratis Kledning och en Silche Kledning och en sortt fin Klede Kaabe med Lin Kleder

Threij Kiør och Nogle Faar.

Her for wden hialp Jeg hinder thil Aufflsgrd, dett samme bør Boell om hun leffuer och det behøffuer och hielpis til.

Dette forme som nu schritt er, for moder Jeg Jche nogen enten Aff mine egne eller Andre Wille thenche eller mene, Att ieg gjør det Att ieg wil Regne med mine Børn, huis Jeg giffuer dennem men mere Aff Aarsage Att forekome, Jring imelumb. den-

nem effter min Død, men wil Gud spare mig liffuett saa schal Jeg sligt med Guds Hielp faare kome, det er wel och schied i den miening Att omb Gud wil Boell leffuer och kunde bliffue forsiett, hun da kunde och Niude détt samme, Drengene, de maa sørge sielff och thiene for Klede och Føde, saa haffr ieg giortt.: Dette er giortt Alt i en guod mieningh.

Anno 1631 den 18 Januarij Klochen var femb, er min Daatter Boelle Andersdaatter fød her i Thrundhiemb Søndagen der effter døbt i Donkierchen, hindis Fadere: Her Mens Christophersøn, Pastor, och Alexander Samson Borgemester, sambtt Welb: Fru Karen Kruße, Velb: Olluff porsberigs, Karen Knuds daatter paa Øie och Thorre, Dionus Pedersøns, Gud giffue hinder Løche och Velsignellse, Hindis Fadr gaffue vor 20½ Dr., som ieg ehr hindr schyldig.

Anno 1650 Vor Frue Dag i Faste stod hines Brølup her i Thrundh: med Erlige Karl Niels Pederis: førige Velb: Frederich Vrnas Haandschriffuer och Nu Foget offuer Størdals len, Gud Allerm: giffue dennem Løche och Welßignellse, Effter Manier och schich haffuer Jeg giort hinder it frit Brølup och ellers giffuet hinder med sig at lætte først Hus med, Følgendes,

2 Dysind 3 tinfade, 3 Dysind talerehener, 1 tin kande, 1 Smør kande, 3 Voger j pd. — 2 par liuse stager, 1 Fyr bechen, 2 Seng Bechen, 1 Stor Messing Fad, 1 Malmbgryde og 3 kaab. Potter, 5 Vogr Nye Kedle Kaaber.

1 Vdschoren ege seng der i 2 Bolster Diøner, 1 olmers Dun Diøne med eder Dun, 2 Hod Diøner, 2 pudr med Var. 1 par Hørgans Lagen, 1 Sperlagen aff Brøgs Atlasch, 1 par aff lagen tye och 1 gamel tafftes. Noch thil en anden Seng 2 Bolster Diøner, 1 Dun Diøne aff Olmerdug och ededun, 2 Hod Diøner, 2 puder med Var och thilhørig Lagen, 1 grønt Rasch Sperlagen, En gemen seng thil Drengen med Diøne Hod Diøne och Lagen och tye, Saa vel lige saa thil Pigerne, En Vdschoren Brud kiste der i 2 par Hørgans Lagen, 2 par groffue dito, 4 Hørgans Duge, 4 Blorgans Duge, 1 Damasches Dug, 4 Hørgans Hand kledr, 4 groffue dito.

3 Kiør 1 Brun schyd med sit føl i steden for Faar.

1 Sølf kande Veiget 112 Lod 1 Sølf koschen 58 Lod 12
schieder 45 $\frac{1}{2}$ Lod 1 qt:

1 Perl baand, 1 Guld kiede, 40 Dlr. i steden for Perl snor,
disse 40 Dlr. er alt klar. 1 Boratis Kledning 1 fin Klede Kaabe
1 Biørnschinds Feld 1 Kledning af Silche tøj eller 30 D.
isteden. Disse 30 Dlr. alt klar. Boelle Rester endnu 1 par
Brudlagen och Pudeuaar der til och 1 bra pande, 1 Malmb gryde
Dette hafr Karen klarit med Boelle,

Ellers flyde Jeg Anne min Daatter en Affls grd, koste der
paa med Affmindelse, och Stedsmaal, — 70 Dlr. huor imod
Boelle schal och haffue Viderlaug imod dette ehr och Bolle
stillet thil frids,

Ao 1651 den 29 deromb klarit med Boelle omb dette forne

A. Jensøn

E. Hand.

Anno 1632 den 30 Majj Bleff min Liden søn, Peder An-
dersøn fød, Klochen 8 om Formidagen och Søndagen der effter
døbt i Dombkierchen hans Fadere War, Welb: olluff parsberig,
M: pedr schielderup, Hendrich engelstmand¹⁾, och Maren Hr.
Mensis²⁾, och Karen Eillersdaater³⁾ och var dete Barn det første
Maren pedersdaater Bar thil Daaben: och Kaldet det effter sin
Fader Bißben. Gud giffue same barn løche och sallighed. Hans
Fadr gaffue var = 38 Dr. i guld som ieg ehr hannem schyldig.
[Der aff ehr giort beslag paa thoe Kander, aff Thre, ehr dr vdj
68 Lod Sølf,⁴⁾

Belangende denne min Søn, hans scholle gang: och holde
Wden lands: Vil Jeg Melde Nogett lidet omb, Jche fordj det
giordes Nødigt, dog lige uel for en Hukomelse, saa haffuer hand
wel kost mig offuer 500 Rdr. ehr dog Jchon femb Hundr Rix.

1) o: Henrik Sommerschild, Borger i Throndhjern.

2) Maren Pedersdatter Schjelderup, M. Ments Christophersen Darre's
Hustru.

3) Karen Eilersdatter Schøller var gift med Borgermester i Throndhjem Lars
Bastianssøn Stabel.

4) Fra [tilføjet i Margen med samme Haand men lysere Blæk.

Dr. der hand nu som Holendern siger haffde Wd Rasis, fattid hand sig faare, i Jesu naffn att begiffue sig i Egteschab,¹⁾

Der denne min Søn schulle schielles fra mig gjorde Jeg hannem fra mig, med Kledr och Andet thil hans Brølup, ligesom Jeg gjorde wid min anden Søn, saa det gaar lige op imod huer andre och der for uden gaff hannem thil Hiembgiffit lige imod H: Hans: Følgendes

2 Voger Thin .	20 Dr.
1 par liulße Stager	2 Dr.
1 Senge Bechen .	3 ort
4 Vogr Kaaber	36 Dr.
1 par sperlachen .	4 Dr.
2 Bolster	15 Dr.
2 Hod Puder .	3 Dr.
2 Puder	} 15 Dr.
1 Dun Diøne	

Her Hans becomb aff Adschielige Ware Nogett som schulle boe Vid Søkanten det behøffde Jche Peder, løb sig til — 107 Dlr. Dennem ehr Peder leuerit i Rede Penge, att lige i sin Brug, Noch fich Peder lige Søloff imod Her Hans och Guld Kiede beløb sig thil — 121 Dlr. Er saa in Summa Ald Peders Hiembgiffit Penge — 323 Dr. 3 ortt.

Widere ehr och war Jche Raaden, thache Gud det kunde saa streche, effter en guod op tugtelse, Jeg fich Aldrig fra mine For eldre thil — 20 β, Vor Herre haffuer hiulpet mig lige uel, Gud Vere ærit wel haffuer Jeg Verit løstig i mine Vnge Dage, mens Jeg thog Ware paa Jgien Naar Noget war att for tiene, och slid mangt par lerets Bogser op: Jeg er dog den ieg er.

Dette ehr nu saa kaartelig Meldett omb mine fire Børn, Den Allerm: guode Gud werre ærit och Prißett: som haffr ladett mig saa lenge leffue, och wndt mig saa megett, Jeg kunde dennem opføde, och optuchtte, nu befaller Jeg edr Allesamen, den guode Jesus, den Allerhøyeste, Gud Vnde eder nu saa att leffue, i

¹⁾ Hvem han var gift med, kjendes ei, men hans Søn var aabenbart den Henrik Helkand, der i 1701, 44 Aar gl., levede paa store Vedøen i Hiterns Præstegjeld og da havde en Søn Peder. 2 A. gl.

kunde haffue Gud thil Wen, saa i kunde Niude den løche, Jeg och eder Moder haffr. hafft med eder, saaledes: i kunde leffue med eders Børn, och dennem opføde i gudz frygtt: och gjøre dennem fra eder som wi wid eder, saa var det Høylig Gud Att thache,

Ellers kiere Børn, lidet att Melde min thilstand, effter den schadelig Jdebrand, da ehr Jeg geroden i Nogen Vitløfflighed saa Jeg ehr schiuldig i Danck: her och i Byen, huilchett ehr Rigtighed Noch for som min Søn Peder self haffuer sch^{tt} Naar Jeg nu offuer Regner huad Jeg kand haffue imod Jgien, saa kand Gud sche Loff min Formue Vel betalle min Geld, och enda thil offuers, thil end hederlig och guod Begraffuelse, Mens efftersomb, dett ehr Vel mugligt en wng kand døe, Saa ehr det Vmugligt en gamel kand leffue lenge, Der som Gud wil Wnde mig Nogen Aar att leffue Vdj, haaber Jeg wel self att bruge mig saa, Jeg schal betalle min giold och da Videre her effter theigne der omb, Wil Wor Herre och mig bort kalde, Saa gleder Jeg mig Wid, Jeg haffuer Fire Børn de thoe, ehr Werslig, de thoe ehr geißlig Saa kand de thoe weslig threde i min Brug effter som den thiener Jche, de geislig, och der aff betalle min Geld, Saa haffuer Jeg en Daatter lille Karen¹⁾ hun maa Jche glemes, huor omb Jeg Widere schal melde en anden thid, huemb Vid Jeg kand endnu leffue att følge hinder Brud, (nu Gud Raade for alting).

Anno 1634 den 17 Nouemb: Bleff min Daatter Riborig Andersdaatter fød Klochen war 10 om Formidag: och siden Fredagen effter døbt, hinds Fadere, M: Hans Sørensen²⁾, Her Steen Hanßen³⁾, Anne Her. Michels⁴⁾, Ellse Lauritz Jensens, og Maren

¹⁾ Om hende findes Intel i Manuscriptet.

²⁾ Lector theol. og Rector ved Thronhjems Skole.

³⁾ Hr. Sten Hansen var Capellan og senere Sognepræst til Ørkedalen samt Provst i Dalernes Provsti. Han havde i 1661 en Sag med Raadmand i Thronhjem Morten Lauritssøn (Lerche), fordi han ei vilde begrave en Tjenestepige, som Raadmanden og hans Hustru Maren Eilersdatter (Schøller) vare mistænkte for at have ombragt.

⁴⁾ Formodentlig Hr. Michael Villadsen, der var residerende Capellan til Thronhjems Domkirke. I saa Fald har han været 2 Gange gift, da Michael Villadsens Enke hed Gjerthrud.

Hans Buschis, Gud lade hinder opuoxe vdj Guds sande Frygtt Amen, Hindes Fader Gaffue war = 26 Dlr. Rix.

Anno 1641 den 27 Januarij: Klochen it qt: til otte døde denne min s: Daatter der jeg var paa min Reijse thil Danz: och er begraffuid den 30 dito i Thronthiembs Domb Kierche Gud giffue hinder en gledelig opstandellæ.

Fremmede Adelsslægter i Danmark.

Ved **Louis Bobé.**

(Fortsat fra 2 R. B. V).

II. von Reitzenstein.

Den friherrelige Slægt von Reitzenstein har hjemme i Regnitzlandet i Franken og nævnes allerede i det 12. og 13. Aarhundrede, efter sine forskjellige Besiddelser opført under Navnene Grun, v. Wildenstein, Sack, v. Berg, v. Töpen, v. Sparnberg. Alle disse Grene ere, med Undtagelse af Hovedstammen Reitzenstein, der fra Franken næsten har udbredt sig til alle Dele af Tyskland, og Ætten Grun, der i Følge Vaabenmærket endnu skal blomstre i de i Østerrig bosatte Grever Grünne, uddøde tidlig. Slægten ejede den største Del af det nuværende „Amtsgerichtsbezirk“, Naila og mange Godser i Sachsen og Bøhmen. Stamslottet Reitzenstein var et Rigslen, der laa midt i Familiens øvrige Besiddelser. Slottet, hvis oprindelige Navn er Richezenstein, vistnok opkaldt efter Richza eller Reichza, Kejser Lothars Gemalinde, skal allerede være bygget i Begyndelsen af det 12. Aarhundrede, skjønt det ikke nævnes i Dokumenter før Aar 1300.

Som Stamfædre til denne overordentlig talrige og vidtfordrenede Slægt, nævner et i det bayerske Rigsarkiv opbevaret Dokument fra Aaret 1398 Fætrene Thomas og Aberdar v. Reitzenstein. I Tidens Løb delte Slægten sig i tre Hovedlinier, til Reitzenstein, Schönberg og Schwarzenstein, den sidstnævnte atter 1519 i ti Sidelinier. Ialt opstod der ved fortsat Deling

ikke mindre end tredsindstve Linier, af hvilke der endnu blomstrer tolv.

Vaabenet er en højre Sølv-Skraabjælke i rødt Felt; paa Hjelmene, som er kronet, to røde Ørneflugter, hver belagt med en Sølv-Skraabjælke¹⁾.

I del 17. og 18. Aarhundrede indkom adskillige Descendenter saavel af Schwarzenstein- som af Schönberg-Linien til Danmark, hvor de især toge Tjeneste i Hæren. Deres Indbyrdes Slægtsforhold ere temmelig indviklede, og de behandles derfor i Afsnit, betegnede med Romertal, i Henfør til nedenstaaende to Oversigtstavler, A for Schwarzenstein og B for Schönberg.

A.

Jobst Wilhelm v. Reitzenstein,
af Linien Schwarzenstein (levede o. 1600).

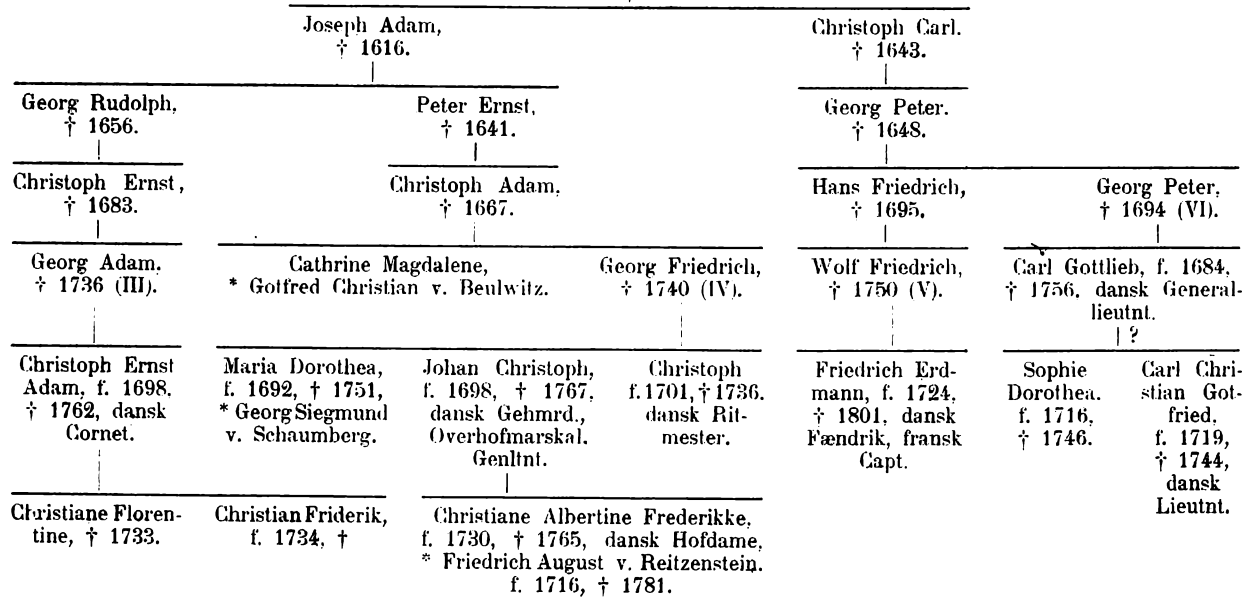
Albanus, † 1633.	Jobst Kummert (Kunimund), † 1633 (I).
Christoph Friedrich, † 1674.	Christoph Lorentz, † 1682, dansk Oberst til Hest.
Wolf Christoph, † 1729 (II).	Urban Jacob, f. 1666, dansk Cornet.
Wolf Veit Christoph, f. 1710, † 1781, dansk Geheimeraad, Overhofmester p. Sorø, Elefantridder.	Wolf Ehrenfried Albrecht, f. 1712, † 1778, brandenburgsk Geheimeraad og Overstaldmester.
Friedrich Wolf Carl, f. 1757, † 1777, dansk Kammerjunker.	Frederikke Louise, f. 1781, † 1815, Stiftsdame i Vallø; * Ph. Aug. Grev v. Platen Hallermund.

¹⁾ Om Slægten Reitzenstein jvfr. H. v. Reitzenstein, Geschichte der Familie v. Reitzenstein. 1. Heft, Geschichte der Linie zu Wildenau 1493—1640, München 1882 og sammes Geschichte der Familie v. R., 1.—2. Lieferung, München 1887—89 (Begyndelsen til et i stor Stil anlagt Værk, Frugten af mange Aars Arkivstudier). — Forfatteren af disse Skrifter, Hr. Regeeringsraad, Friherre *Hermann v. Reitzenstein-Reuth* i München, har med største Imødekommenhed meddelt mig talrige Oplysninger af utrykte tyske Kilder til Brug ved nærværende Arbejde og gennemset samtlige Data i Korrekturen. Om de i det følgende omtalte Grene af Slægten er endnu intet offentliggjort. For talrige Meddelelser, navnlig af Militaria, takker jeg Hr. Capitain Harbou.

B.

Georg Peter v. Reitzenstein
af Linten Schönberg, † 1601.

I.

Jobst Kummel (Kummund) v. Reitzenstein, brandenburg-
kulmbachsk Raad, Overjægermester, Amtmand i Hoheneck og

Ipsheim, død i Windsheim 28. Sept. 1634, gift 22. Oct. 1617 med Pollisina Crispina von Reitzenstein, f. 30. Juli 1595, død 17. Jan. 1646, begravet i Berg (Datter af Hans v. R. til Pottigau) havde Sønnen:

Christoph Lorentz von Reitzenstein, født mellem 1620 og 1626. 1635, 1. Decbr. faar han Henstand til sit 15. Leyeaar at nyde den Trediedel af Slottet Blankenberg, som han har arvet efter Faderen. Han tiltræder denne Arv 1642, 5. Juli. 1660 sælger han Blankenberg. 1663, 30. Nov. holder han Bryllup med *Dorothea Sybilla von Schirnding* (f. 17. Juni 1647), Datter af Joachim Didrik v. S. til Goldkronach og Susanna v. Laineck. 1667 sælger han sin Hustrus Gods Goldkronach og tilkøber sig Effelter. 1668, 9. Marts bivaaner han som sachsisk Ritmester Magdalena Sybilla af Sachsen-Altenburgs Ligbegængelse. 1670, 7. April boede han endnu paa Effelter. Saavidt de tyske Kilder, der for hans vedkommende flyde meget sparsomt. Han har uden Tvivl først været i hessisk Tjeneste og kom 1677 til Danmark som Major med en Eskadron, som Landgrevinden overlod sin Svigersøn, Christian V, og som deltog i Slaget ved Landskrone 16. Juli. 1. Aug. s. A. udnævntes Christoph Lorentz R. til Oberstlieutenant i Geweckes danske Regiment, men blev kort efter forflyttet til Livregiment tilhest. 1678 blev han Oberst for 2. Fyenske National Cavalleriregiment; som dog efter Krigen indskrænkedes til 1 Escadron og indlemmedes i Sjæll. National Regiment (Bassum). Han faldt 25. Mai 1682 paa Hveen i en Duel med Oberstlieutenant Andreas Bugenhagen og begravedes i Lundforlund Kirke ved Slagelse¹⁾.

En Søn af ham, **Urban Jacob v. Reitzenstein**, f. i Goldkronach 25. Sept. 1666, var 1691 Cornet i 1. Cav. Regiment (Juhl Ryssensteen) af det Hjelpecorps, der 1689 sendtes til England. Han afgik allerede det følgende Aar; maaske er han død, i hvert Fald er hans senere Skæbne ikke bekjendt.

¹⁾ Vaupell, Den dansk-norske Hærs Historie, I. S. 79, II. S. 565, jvf. 864. Mil. Repertorium 1846, S. 426. Jahns Personalii i Rigsarkivet (Kilden til Angivelsen om Duellen kan desværre ikke findes). Danske Atlas, VI. S. 261.

II.

Wolf Christoph v. Reitzenstein, brandenburg-culmbachsk Geheimeraad, Overforst- og Jægermester til Crøtenhoff, Höll og Nestelreuth, f. 14. Nov. 1663 i Oberkotzau, død 7. Jan. 1729 i Zoppaten, gift 4. Juni 1704 med Maria Sabina von Würzburg, f. 21. Marts 1683, efterlod blandt flere Børn Sønnen

Wolf Veit Christoph v. Reitzenstein, f. i Lichtenberg an der Selbnitz ved Steben 30. Novbr. 1710. Han udnævntes 13. Aug. 1734 til Secondlieutenant i Grenadercorpset, 8. Nov. s. A. til Hofjunker; 1736, 23. April forfremnedes han til Premierlieutenant, men tog derefter Afsked fra Krigstjenesten, idet han 17. Oct. s. A. beskikkedes til Kammerjunker hos Dronning Sophia Magdalene; 1747 blev han Hofmarskalk hos Enkedronningen. 1750, 31. Marts Ridder af Dbg. og kort efter af l'Union parfaite, 1756 Amtmand i Segeberg, 1757, 10. Octbr. Amtmand i Vordingborg og Tryggevælde, 1759, 31. Marts Geheimeraad, 1766, 7. Marts Overhofmester ved det ridderlige Akademi i Sorø, 1766, 11. Marts tillige Amtmand over Sorø og Ringsted Amter, 1769, 29. Jan. Geheimeconferentsraad; *naturaliseret* som dansk Adelsmand 14. Marts 1776. 1778 fik han Elefantordenen, tog 1781 Afsked fra Akademiet og døde 25. Septbr. s. A.¹⁾

Ægtede 1° 11. April 1755 *Øllegaard von Gram*, f. 1735, død 6. Februar 1759 paa Beldringe (Datter af Geheimeconferentsraad, Overjægermester Carl Christian v. Gram og Birgitte Christine, født Comtesse Friis). 2° 16. Septbr. 1760 Høfdame hos Enkedronning Sophie Magdalene *Theresia Sophia v. Zedwitz*, f. 1713, død 10. Okt. 1799. En Søn af første Ægteskab:

Friedrich Wolf Carl v. Reitzenstein,²⁾ f. 28. Novbr. 1757 paa Beldringe Gaard (Præstø Amt), kom 1766 paa Sorø Akademi, blev 13. Juni 1769 i Kongens Nærværelse udnævnt til Akademist

¹⁾ Jvfr. Worms Lexicon II—III, hvor endel af ham udgivne Skrifter anføres. Birch, Efterretninger om Geheimeraadere. Wohlfrom, Sammlung der Ritter. J. B. Löffler, Gravmonumenterne i Sorø Kirke, 1883, S. 31. Adresse-Avisen 1781, Nr. 216.

²⁾ Æreminde over Salig Kammer-Junker F. W. C. v. Reitzenstein. Sorø 1778. Indeholder 22 Smaastykker, Prædiken, Oder, Elegier og Mindevers i Anledning af hans Død, samlede af J. Bang, med Portræt.

og 30. Maj 1774 Kammerjunker hos Arveprins Frederik. Han døde 30. Okt. 1777.

En yngre Broder til Overhofmesteren paa Sorø var Wolf Ehrenfried Albrecht v. Reitzenstein, f. i Lichtenberg 29. Dec. 1712, død i Ansbach 16. Marts 1778, brandenburgsk Geheime-raad, Overstaldmester og Overamtmand i Uffenheim, gift 10. Juli 1749 i Triesdorff ved Ansbach med Marie Charlotte Bøcklin v. Bøcklinsau, f. 14. Nov. 1723 i Straszburg, død 1751, 24. Marts i Ansbach¹⁾. Deres Datter var **Frederikke Louise v. Reitzenstein**, f. 8. Marts 1751, indskrevet i Vallø Kloster 26. Dec. 1775, død 2. Maj 1815 i Ansbach, gift 10. Aug. 1776 med Philip August Greve von Platen-Hallermund, f. 26. Juni 1748 i Hannover, død 8. Juni 1831, separerede 1. Juni 1792. Han blev i andet Ægteskab med Louise Eichler von Auritz Fader til den tyske Digter, Greve August Platen²⁾.

III.

Georg Adam til Conradsreuth, f. 10. Dec. 1673, død 11. Marts 1736, Deputeret for det voigtlandske Ridderskab, ægtede 4. Oct. 1697 Sophia Barbara von Beulwitz, f. 10. Juni 1668, død 5. Dec. 1732. Søn:

Christoph Ernst Adam, f. 1698, 24. Oct. paa Conradsreuth. Han blev 19. Marts 1725 ansat som Cornet i det holstenske Rytteri Reg.³⁾, men tog allerede sin Afsked under 15. Marts 1734. Han vendte tilbage til sit Fædreland og døde 22. Juli 1762 paa Conradsreuth. I en 1730 indgiven Conduiteliste skriver

---

¹⁾ Jahresberichte des hist. Vereins für Mittelfranken, 42. Aarg., Bilag IV.

²⁾ G. L. Wad, det adelige Stift Vallø, 1888, S. 179 (hvor hendes Fødselsdag angives til 7. Marts 1750). Platens Tagebuch 1796—1825. Stuttgart og Augsburg 1860.

³⁾ I Krigscancelliets ref. Sager findes en egenhændig Ansøgning fra ham, dat. Copenhagen den 9. Martii 1725. Kongen har for to Maaneder siden givet ham Haab at overdrage ham en Charge som Cornet ved Oberst Samitz Regiment, og han beder nu om at erholde den ved Grev Friis's Reg. ledige Plads, „da ich um 5 Jahr das Glück geniesze; bey der Leib Garde zu Pferde, und zwar bey I. K. Hoheit des Cron-Printzen Leib-Compagnie zu stehen und nichts so sehr wünsche als mein Leben in E. K. M. Krieges Diensten zu endigen“.

hans Regimentschef, Oberst Samitz, at R. „bis Dato eine sehr schlechte Conduite gehabt, sehr nachlässig in seinen Dienst, und über dessen eine so unanständige Heirath gethan, dasz er billig nicht meritiret in Ihr. Maj. Dienste zu stehen“. Ifølge tydske Kilder skal han 1728 i „Stygelin“ (?) i Jylland have ægtet *Anna Margrethe Schwann*, død 1750 10. Juli, Datter af kgl. dansk „Controlleur zu Wasser“ Ernst Schwann, d. e. uden Tvivl Ernst Svane, der 1. Jan. 1696 fik Bestalling som Toldbetjent og Visitør ved Horsens Toldsted, hvor han døde 1719 som Controlleur. Børn:

Christiane Florentine, begr. i Horsens 1733, 15. Juni.

Christian Frederik, døbt i Horsens 1734, 14. Jan., senere Skjæbne ubekjendt.

IV.

Georg Frederik v. Reitzenstein¹⁾, f. 29. Febr. 1664, død 7. Juni 1740 i Nentschau, ejede Nentschau, Iffiza, Tiefendorf, Tröde og Hohendorf, brandenburg-culmbachsk Geheimelandsraad, Ridder af den røde Ørn, ægtede 20. April 1686 i Gottmannsgrün Anna Dorothea v. Beulwitz af Huset Gottmannsgrün, f. 7. Nov. 1666, død 29. Sept. 1706 i Nentschau. Flere Børn, hvoraf to Sønner i dansk Tjeneste²⁾.

1. **Johan Christoph v. Reitzenstein**, født 26. Mai 1698. 1707 blev han Page hos Markgrevinden af Brandenburg-Culmbach i Weferlingen i Fyrstendømmet Halberstadt og senere hos Grevinden af Hohenlohe i Weikersheim. 1716 traadte han i kejserlig Tjeneste, var 1717 Fændrik i Regimentet Alexander-Württemberg, 1719 Grenaderlieut., 1723 Capitain i det keiserlige

---

¹⁾ Hans Søster Catharina Magdalene v. R., f. 9. April 1658, ægtede 1° Adam Friedrich Thoss v. Erlbach til Prex, død 25. Marts 1688. 2° 20. Novb. 1693 Gotfred Christian v. Beulwitz til Løhma og Weitisberge. I 2det Ægteskab var hun Moder til Christoph Ernst v. Beulwitz, f. 1694, † 1757, württembergsk og dansk Geheimeraad, Hofmester hos Kronprins Frederik (V); om ham se Dansk biogr. Lex II, S. 181.

²⁾ En Datter Maria Dorothea v. R., f. 20. Juli 1695, † 21. Marts 1751, ægtede 13. August 1713 Georg Siegmund v. Schaumberg til Stöckicht ved Plauen, kgl. polsk og kursaksisk Kredscommissair for den voigtlandske Kreds, f. 16. Feb. 1688, † 26. Mai 1753. Jvfr. Benzons Stamtavle Schaumberg.

Regiment „Markgreve Albrecht Wolfgang af Brandenburg-Culmbach“; og udnævntes 1. Mai 1724 til Oberstvagtmeister i samme Reg. 1725 blev han dekoreret med den røde Ørns Orden, forfremmedes 4. Maj 1731 til Oberstlieutenant og fik 2. April 1734 Reservationspatent („en poche“) som Oberst. Under 19. Maj 1739 fik han ifølge Ansøgning sin Afsked som Oberst for at træde i dansk Tjeneste.

1739, 1. Juli udnævntes han til dansk Hofmarskal¹⁾, dekore-
redes 28. Nov. s. A. med Dannebrogordenen og 7. Aug. 1741
med Ordenen l'Union parfaite. 1743 15. April blev han Over-
hofmarskal, 1746 9. Sept. Geheimeraad og 14. Sept. s. A. ud-
nævnt til Generalmajor og Commandant i Rendsborg. Under
3. Maj 1749 forlader han med Karakter af Generallieutenant
den danske Tjeneste og begiver sig til sit Gods Regnitzlosau-
Hohenberg. Her døde han den 27. April 1767 og bisattes 1.
Mai i Familiebegravelsen.

Han ægtede 1° 1726 1. Okt. *Maria Dorothea v. Baumgarten*,
f. 15. Okt. 1699 i Oedenburg i Ungarn, død 7. Juli 1732 i
Nentschau. 2° 1743 7. Aug. (Christiansborg Slotskirke) *Maria
Christiane Henriette v. Beulwitz* (Datter af Christoph v. Beulwitz(?))
til Støben ved Camburg-Saalfeld, fyrstelig schwarzburg-rudol-
stadtsk Hofmester og Amalia Juliane v. Günterode af Huset
Zoppaten), f. 25. Nov. 1700, blev 1731 Hofdame hos Dronning
Sophia Magdalene, siden Kammerfrøken. 14. Mai 1738 indskreven
som den første Hof-Stiftsdame i Vallø og 14. Aug. s. A. dekoreret
med Ordenen l'Union parfaite. Hun døde 20. Mai 1767 og be-
gravedes 23. Mai s. A. i Regnitzlosau²⁾.

¹⁾ Ifølge Møllers Mnemosyne III, S. CXCVIII skriver Christian VI under 20/5
s. A. til Schulin: Vi ville idag udnævne Marskalk Gramm til Overmarskalk
og declarere Oberst Reitzenstein, som har staaet i keiserlig Tjeneste til
vor Marskalk.

²⁾ Jvfr. Longolius, Sichere Nachrichten aus Brandenburg-Kulmbach III. 289
—94. Biedermann, Geschlechtsregister der Ritterschaft un Vogtlande.
Culmbach 1752, Tab. 99. Neue genealogische Nachrichten, 69. Bd. S. 931
o. a. St. Danske Samlinger II Række, 4. Bd., S. 272 ff. Sjæll. Reg. 60,
fol. 33. — Der deutsche Herold, 1885, Nr. 2 (v. Raab, Auszüge aus vogt-
ländischen Kirchenbüchern). Wad, Vallø, S. 3 og 152. Efter andre var hun
en Datter af Christoph Heinrich v. B. til Frøssen og Anna Pauline v. Metzsch.

I første Ægteskab havde Johan Christoph en Datter: **Christiane Albertine Frederikke v. R.**, f. 30. Sept. 1730 i Cremona, opdraget hos Marchesa di Mazzeradi og blev 1746 Hofdame hos Enkedronning Sophia Magdalene. 1749 forlod hun med Faderen Danmark og ægtede 25. Nov. 1749 Frederik August v. Reitzenstein til Niedernberg og Prex, f. 9. Juli 1716 i Warschau, † 28. Febr. 1781, „Erbkämmerer des Burggrafthums Nürnberg“ og Ridder af l'union parfaite (28. Nov. 1765). Hun døde 24. Juni 1765 paa Niedernberg. Johan Christoph indsatte hendes Børn til sine Arvinger.

2. **Christopher Anton**, f. 6. Aug. 1701, blev 25. Febr. 1722 Cornet v. 2. fyenske Rytteri Reg., 1723 6. Marts forsat til Livgarden til Hest, 1723 23. Febr. Lieutenant, 1732 24. Sept. Ritmester, begravet 22. Febr. 1736 Form. Kl. 12 i Sct. Petri Kirkes Capel.

V.

Wolf Friedrich v. Reitzenstein (af Linien Schönbrunn) polsk og kursaksisk Lieutenant, f. 11. Marts 1684, † 30. Mai 1750, gift 8. Jan. 1724 med Sofia Louise Ernestine v. Røder, f. 11. April 1707, † efter 1792 (Datter af Gottfried Erdmann til Gansgrün). Søn:

Friedrich Erdmann v. Reitzenstein, f. i Gansgrün 20. Okt. 1724, blev 1737 Page ved det danske Hof og 4. April 1746 Fændrik ved Garden til Fods, men fik ifølge Ansøgning¹⁾ sin Afsked d. 29. Marts 1747. Han traadte senere i fransk Tjeneste i Grev Friesens Reg. t. Hest., derpaa i det 18. Dragonreg. Schomberg i Commercys og avancerede til Capitain. 1774 blev han afskediget med en Pension af 800 Livres. Han solgte 1777 sit Gods Schönbrunn, vendte tilbage til Frankrig og levede

---

¹⁾ Den 20. Marts 1747 indberetter Oberst Fr. Albr. v. Kaltenborn til Kongen: „Den zweyten, bey meiner unterhabenden Compagnie stehenden Fähnrich Friderich Erdmann von Reitzenstein, bey des Capitaine von Diethardts Compagnie bin gewilliget gewesen zum Second Lieutenant vorzuschlagen. Dessen Vater aber, vermöge eines mit jüngster Post erhaltenen Schreibens, wegen dessen anhaltender Krankheit, um seinen Abschied für ihn geziemende Ansuchung thun wollen“. (Krigscanc. ref. Sager).

i Markirch. Paa hans blinde, 88-aarige Moders Ønske vilde han 1792 vende hjem, men blev holdt tilbage af Conventet. 1794 søgte han om en Naadespension som Capitain à la suite. Han døde 1801.

VI.

Georg Peter v. Reitzenstein, f. 31. Juli 1648 i Taltitz, død 1694, ægtede 2. Jan. 1672 (i Hartmannsgrün) Florentine Dorothea Trützscher, Datter af Georg Abraham Trützscher v. Falkenstein til Hartmannsgrün († 1675). Søn:

Carl Gottlieb v. Reitzenstein, f. 20. Aug. 1684 i Irfersgrün i Voigtland, begyndte i en Alder af 18 Aar sin Krigstjeneste i den spanske Arvefølgekrig, fik 22. Nov. 1709 Bestalling som Artillericapitain ved det Frederikshaldske Art. Comp.¹⁾, og udmærkede sig i denne Post under Carl XII's Angreb paa Frederiksteen 1716 og 1718²⁾. Han blev charakt. Major 11. Aug. 1716, char. Oberstlieut. 24. Juni 1722, forsat til Danmark som virkelig Oberstlieut. 16. Aug. 1728, Chef for det danske Artillericorps³⁾ og Oberst af Inf. 9. April 1732, charakt. Generalmajor af Infanteriet 15. Juni 1742, Ridder af Dbg. 4. Sept. 1752, Generallieut. af Inf. 31. Marts 1756, Commandant i Fredericia 12. Mai 1756. Død i Fredericia 25. Juni 1756⁴⁾, begr. i St. Michaels Kirke smstds. Carl Gottlieb maa antages at have været 2 Gange gift, idet det formentlig var hans Hustru, der begravedes i Kjøbenhavn (Garn. Kirke) 1747 12. Jan., 60 Aar gl.,

---

¹⁾ Hans Morbroder Generallieut. Johan Ernst v. Tritzscher (om hvem se Personalhist. Tidsskr. 2. R. III, S. 33 ff.) foreslaar under 1. Nov. 1709 Carl Gottlieb v. R. „als einen tüchtigen Offizier, der 7 Jahr in Brabant gewesen, alle die attaquen und Belagerungen als Prem: Lieut. von der Artillerie beygewohnt“, til Capitain (Ref. Sager).

²⁾ Vaupell, Den dansk-norske Hærs Historie I, S. 567 og 590. Krag, Frederikshalds By og dens Krigshist., (Christiania 1848) S. 84. Nyt hist. Tidsskr. I, S. 111.

³⁾ Som saadan omtales han Hist. Tidsskr. 5. R. IV, S. 393, 425, 433 f.

⁴⁾ I Auditeur C. J. Venninghausens Beretning om Generalens Død, dat. Fredericia 25. Juni 1756, hedder det: „Ist zwischen 6 und 7 Uhr diesen Nachmittag an einem Schlag Flusz plötzlich gestorben.“ (Militaire Skifter, Bilag til Skifteprotok. A, Nr. 173—192). Se endv. Longolius, Nachrichten III, S. 375, Wohlfrom, Sammlung der Ritter, S. 174.

og deres Børn, som ere nævnte nedenfor og som tilligemed Moderen bortkaldtes i Løbet af 2¹/₂ Aar. Den barnløse Enkemand giftede sig saa paany d. 29. Dec. 1749 (tydsk Garn. Menigh. i Kjøbenhavn) med *Benedicte Marie Christiane v. Vieregg*, født 1724, † 1750, 3. Oct., Datter af Generalmajor Julius Johan v. Vieregg († 1756, 15. April) og Lucretia Charlotte v. Plessen († 1756, 16. Juli). Dette Ægteskab var uden Børn; derimod formentlig af 1ste Ægteskab:

Sophie Dorothea v. Reitzenstein, begr. 1746, 24. Marts, 30 Aar gl. (Garn. K.), ugift, og

Ernst Christian Gottfried v. Reitzenstein, der 1740, 14. Oct., blev Fændrik ved fyenske gevorbne Reg. og 1742, 2. April Secondlieutenant. Han døde af en „hidsig Feber“ i Kjøbenhavn 1744, 20. Juli og blev begravet i Garnisons Kirke ved Officersstolene d. 23. s. M.

VII.

Af en tredie Linie Niedernberg, nærmest beslægtet med Linien Schwartzenstein er Siegmund Heinrich v. Reitzenstein, f. 23. Febr. 1685, død 9. Juli 1752 i Adorf, brandenburg-culmbachsk Kammerjunker, ægtede 4. Febr. 1711 Margaretha Barbara v. Podewils, død 9. Juni 1735 (Datter af Erdmann Christian v. P. til Wildenreuth, kurpfalzisk Geheimeraad). Søn:

Christoph Heinrich v. Reitzenstein, f. 16. Juni 1713, blev 2. Dec. 1733 Fændrik i det fyenske gevorbne Reg., 31. Aug. 1736 Secondlieutenant. Han fik 30. Mai 1738 Afsked af dansk Tjeneste og døde som keiserlig Lieutenant i Königrätz 1745¹⁾.

---

¹⁾ Under 28. Juli 1734 indgiver han Ansøgning til Kongen om Permission. „Mein Bruder nebst Vetter sind in der Batallie todt geschossen, dahero meine Eltern, welche alt und schwach durch ein schreiben verlanget, maszen ich der einzigste Sohn, dasz ich zu Hause kommen möchte, umb für ihren Absterben mir noch einige Nachrichten zu übergeben“. (Kriegscanc. Ref. Sager).

I det Foregaaende haaber jeg i det Hele udtømmende at have gjort Rede for den Del af Familien Reitzenstein, der har været knyttet til Danmark. Hr. Arkivar C. F. Bricka har gjort mig opmærksom paa, at Anrep (Svenska Adelns Ättartaflor III, S. 326) nævner en Barbara Christine von „Reisenstein“, gift med en dansk Generalmajor Benedict Theobald von Scheer. Det har ikke været mig muligt af danske eller tydske Kilder at finde nogen nærmere Oplysning om dette Ægtepar.

Jørgen Iversen (Dyppel),

Vestindisk Compagnies første Gouverneur paa St. Thomas.

Ved **Fr. Krarup.**

Skjøndt ovenstaaende Navn maaské vil være de Fleste ubekjendt, var den, der førte det, dog en Landsmand, der ikke blot udfyldte sin Plads i Livet paa en mærkelig Maade, men endog en af dem, der grundlægge Værker, som en sén Eftertid glæder sig ved.

At han imidlertid som vort Vestindiske Compagnies første Gouverneur paa St. Thomas 1671 og følgende Aar har retmæssig Adkomst til at nævnes i Danmarks Historie, er dog maaske mindre istand til at vække Interesse for hans Person end den Omstændighed, at han skjøndt et Barn af smaa Forhold og uden skolemæssig Uddannelse dog forstaaer at hævde sig en forholdsvis fremragende Stilling. Og naar han endvidere — efterat have vundet sig denne — falder som et Offer for sin Samtids misforstaaede Ideer om de Midler og Veje, hvorpaa en Gjerning som hans kunde grundlægges, da bliver Beretningen om hans Skjæbne et ikke uvigtigt Bidrag til denne Tidsalders Charakteristik. Men dobbelt vanskelig bliver da ogsaa Forfatterens Opgave: af det spredte Materiales løsrevne Enkeltheder at forme et samlet Billede, og desto større hans Frygt for ikke at kunne gjøre Opgaven Fyldest.

Som det vedfødte Tilnavn antyder, stammede Jørgen Iversen fra det uforglemmelige Dybbøl i Sønderjylland. Hans Fader,

Bager i Helsingør, var nemlig efter Sønnens Vidnesbyrd en Bondesøn fra Holsten¹⁾, og i dennes Ægteskab med Else Pedersdatter²⁾ fødtes denne Søn den 25. Februar 1638 i Helsingør. Af hans sønderjydske Herkomst finder man dog forøvrigt næppe andre Spor end maaské en bevidst Modsætning mellem ham som den jævne Danske og forskjellige Modstandere som de anmassende Tydskere og endelig maaské enkelte sproglige Særegenheder³⁾.

Med det 12te Aar var hans Skolegang afsluttet⁴⁾, og nogle Aar derefter begav han sig til Vestindien som „Serving“, det vil sige som En, der fik fri Overfart mod at forpligte sig til at tjene Vedkommende derovre i nogle Aar. Da et Samlag af 11 Rhedere fra Helsingør⁵⁾ 1654 sendte et Skib til Vestindien, er Jørgen Iversen formodentlig gaaet over med dette; men den første Ansættelse, vi vide, at han opnaaede i Amerika, var som Handelsbetjent hos en engelsk Kjøbmand paa S. Christophle⁶⁾. Omtrent 1660 kom han tilbage til Europa med en hollandsk Kjøbmand og indgik et Compagniskab med 3 zeelandske Forretningsmænd, af hvilke Jan Basselaer var den vigtigste, og hvori Jørgen Iversen deltog med en Sjettedel. Selv skulde han desuden følge med Skibet til Vestindien og forestaae Handelen der, hvorfor der tilsikredes ham Halvdelen af Fortjenesten. Han udførte Forretningen til sine Rhederes fulde Tilfredshed og havde selv tjent sig en lille Formue, da han 1665 drog tilbage til Europa. Men derovre paa den anden Side af Havet havde han ikke bragt i Erfaring,

¹⁾ ∅: dansk Holsten = Slesvig. Indlæg fra Jørgen Iversen af 1681 ¹²/₁₀ i Indk. Sager 1681 (Bl. D, p. 12). Hovedstoffet for denne Afhandling findes i Rigsarkivet under Saml. Indierne. Til dennes foreløbige Opstilling henviser de anførte „røde Nummere“.

²⁾ Dedication til Sønnens Bog: Fire Sparetimers Fructer.

³⁾ Brugen af Sigen, Skriven, Kommen osv. for Sigende, Skrivende, Komme osv. — af Walmed, Walmel (etymologisk rigtigt) for Vadmel. Han skriver forøvrigt en god, tydelig og karakteristisk baade Skrift og Stil med gode Danske Ord iblandt som f. Ex. Værdskyld (om Christi Forsoning) og Tilfald (for Accidentier). „Eylaes“ for Ak! er et Minde fra hans Ophold paa S. Christophle.

⁴⁾ Indlæg fra J. I. af 1680 ¹²/₁₀ (rødt Nr. 408).

⁵⁾ Mads Mortensen, Joh. Hansen, Lambert Ebbesen, Jac. Albertsen, Isbrandt v. Holten, Hans Jensen, Joan. Wilders, Hans Hansen, Herm. Voogt, Berend Willumsen og Jan Hein (Sjæll. Indl. 1655 i Rigsark. „Carib. Partic.“)

⁶⁾ Latinsk udenrigsk Conc. af 1665 ²¹/₇ i Rigsarkivet.

at der 1664 var udbrudt en Krig mellem England og de Forenede Nederlande, som først skulde afsluttes 1667, og den fredelige Forretningsmand maatte altsaa opleve, at baade det Skib, han havde hjemsendt med Ladning, og det, hvorpaa han selv befandt sig, begge blev kaprede af Englænderne 1665. For om muligt at faae sig Varerne gjengivne, eftersom han kun af Uvidenhed havde løbet den Fare, der var kommet ham saa dyrt at staae, begav Jørgen Iversen sig til Kjøbenhavn og opnaaede gjennem Rigs-Admiral Henrik Bjelke Adgang til Kong Frederik III, hvis Interesse for saadanne Spørgsmaal som den nye Verden skaffede Jørgen Iversen en god Modtagelse. Tre Gange maatte han foredrage Kongen om Livet derovre og om sine egne Forhold, og Udbyttet blev en Forbøn fra Kongen til Kong Carl II i England om Udlevering til J. I. af hans mistede Ejendele, der ansloges til en Værdi af 3000 Rdl. Denne Forbøn er endnu bevaret i et Udkast¹⁾ dateret d. 21. Juli 1665; men da engelske Skibe ved samme Tid, August 1665, prøvede paa at overfalde en hollandsk Handelsflaade i Bergens Havn, blev det venskabelige Forhold til England pludseligt afbrudt, og den omtalte Forbøn kom aldrig videre end til Udkastet og blev ikke engang indført i de officielle Kopibøger end sige afleveret efter Adressen.

Jørgen Iversen vedblev imidlertid at være Deltager i det omtalte Samlag²⁾, men har rimeligvis i de nærmest paafølgende Aar opholdt sig i Fædrelandet, hvor han 1670 dels indgik Ægteskab med Birgitte Pedersdatter³⁾, dels udgav paa egen Bekostning et Opbyggelsesskrift: „Fire Sparetimers Frugter“, Kbh. 1670, 12°, 9 Ark⁴⁾. Fortalen dertil er dateret Helsingør d. 25. Febr. 1670 og fortæller, at Indholdet er sammenskrevet i hans „Trældoms og Elendigheds Tid“ paa en Ø, hvormed han ifølge Æresdigtet (se ndf.) mener S. Christophle.

Han var altsaa ingenlunde nogen uformuende Mand trods.

¹⁾ Latinske udenrigske Concepter i Rigsarkivet.

²⁾ Ovennævnte Concept sammenholdt med Indlæget af 1681: 12/10.

³⁾ Sjæll. Reg. Nr. 28, fol. 161.

⁴⁾ 1. Morgenbøn, 2. Aftenbøn, 3. en Synders Bekjendelse og 4. Betænkninger om at kjende sig selv, alt med efterfølgende Rim.

sit Tab, da han ikke alene paatog sig de ikke ubetydelige Bekostninger ved Udgivelse af et literært Arbejde, der ikke udmærker sig ved saadanne Fortrin, at Afsætningen kunde give Udsigt til at erstatte Udlægene, men ogsaa erhvervede sig Tilladelse til at lade sig vie i Huset, hvad der paa den Tid temmelig afgjort forudsætter, at Brudeparret regner sig til „det bedre Selskab“.

Forfatteren til det førnævnte Æresdigt var, som Forbogstaverne vise, Præsten Kjeld Jensen Slagelse¹⁾. Ogsaa han havde været beskæftiget i Vestindien, da han havde været Præst ved den Kolonisation af S. Thomas, som Erik Nielsen Smidt havde forsøgt i Kong Frederik III's Tid. Skjøndt ogsaa denne Konge ligesom hele hans Samtid interesserede sig for Vestindien, har han dog næppe i samme Grad som de fleste Andre været villig til at arbejde med paa de Luftkasteller, man opførte paa dette Grundlag, idet han nemlig lod den omtalte Kolonisation falde til Jorden uden kjendelige Modforanstaltninger. Men da nu Frederik III var død ved den her omhandlede Tid, d. 9. Febr. 1670, havde Christian V bestegit Thronen og medførte hertil nye Ideer og friske Impulser. Ry og Berømmelse var den unge Mands Maal i Livet, og et i Samtidens Øjne saa glimrende Foretagende som en Kolonisation i Vestindien vilde under disse Forhold næppe længe faae Lov til at ligge hen. Allerede d. 11. Marts 1671 oprettedes det Dansk-Vestindiske Compagni, der d. 29. April paa den ene af Direktørernes, Peter Petersen Lerches Anbefaling valgte Jørgen Iversen til Gouverneur paa S. Thomas. Selv indtraadte han som Aktionær med 1000 Dlr²⁾, fik Bemyndigelse til at antage Servinger til at opdyrke Landet og modtog efterhaanden betydelige Summer, c. 20000 Dlr., til den første Udrustning, hvortil dog Kongen leverede Skibene: „Færø“ og Jagten „den forgyldte Krone“. Den sidste blev først sendt afsted under Hollænderen Arent Henriksen for at se Lejligheden

¹⁾ Worms Lex. ov. lærde Mænd I. 490 (Chilianus Jani) II, 390 (Slagelse), og III.

²⁾ Betalt 1671 $\frac{9}{10}$ med $\frac{2}{3}$; Resten likvideret i resterende Løn 1674 $\frac{15}{2}$. Capitalen forøget 1675 $\frac{9}{n}$ med 200 Dr., siden med 150 (rødt Nr. 436).

an, da man navnlig ikke var paa det Rene med, om ikke Engländerne holdt Øen besat, hvorfor ogsaa Jørgen Iversen d. 28. Sept. fik sig udfærdiget en dobbelt Bestalling som Gouvernør baade den over S. Thomas og en anden over de Steder i Vestindien, „hvor Compagniens Folk deres Koloni nedslaar“.

Men medens Jagten ilede forud gjennem Canalen og hurtigt naaede Maalet, maatte den derude vente saa længe paa „Ferø“, at dens Fører foretrak at vende hjem med uforrettet Sag. Efter nemlig den 20. Octob. at have forladt Kjøbenhavns Rhed med Jørgen Iversen ombord og desuden 190 Mand sprang Skibet „Ferø“ læk i November, medens det befandt sig i „Nordsøen“ (den Gang en almindeligere Benævnelse for det Atlantiske Ocean), og tyede ind til Bergen for at omlade, kalfatre osv. Det viste sig her at være en kostbar Sag at brødføde det talrige Mandskab og en endnu vanskeligere at holde det i Ave i de 3 Maaneder, Opholdet kom til at vare (20. Nov.—26. Febr.). Foruden Skibsbesætningen (12 Mand) og en Del frivillige Servinger samt Betjente for Compagniet (ialt 116) havde man nemlig hjemmefra udfyldt Tallet med 62 Straffefanger, af hvilke 31 vare Folk fra Bremerholm, men af hvilke den bekjendteste turde være hin Prydelse for Adelsstanden, Otto Josva v. Korff, der omhandles i dette Tidsskrifts 2. R. V Bind S. 262 ff. Skjødnt Enkelte af denne smukke Skare undløb her i Bergen, dristede man sig dog til at udfylde Tallet med en Flok norske „Slaver“, saa at der blev god Anvendelse for Egenskaber hos Jørgen Iversen, som der hidtil ikke har været Anledning til at bemærke hos ham, undtagen forsaavidt som Direktionen opfordrede ham til Mildhed og til at fare med Lempe. Fra nu af høre vi derimod uafbrudt om skarpe Sammenstød mellem ham som den pligttro Overordnede og hans Underordnede, af hvem han kræver en tilsvarende Hengivelse i Opgaven, og hvis Forsømmelser han aldrig tøver med at revse paa den hurtigste og virksomste Maade.

Allerede før Ankomsten til Bergen havde Døden begyndt sin Høst paa det overfyldte Fartøj; men værre blev det, eftersom man naaede ned i de varme Strøg. 86 Mænd og Kvinder døde paa Rejsen (eller rømmede i Bergen), deriblandt Præsten, den

føromtalte Kjeld Jensen Slagelse († $25/4$ 1672), Lieutenanterne Hans Elers og Hans Timmermann, Barbererne Marcus Hahn og Evert Beenfeldt o. fl., saa at de to Kugler, der ofredes paa hvert Lig, naar det sænkedes overbord, danner en hel betydelig Post i Regnskabet over Forbruget af Ammunition. Endelig d. 26. Maj 1672 naaede man St. Thomas, gik i Land den følgende Dag, hejsede Kongens Flag og tog dermed Øen i Besiddelse.

Det første Indtryk, man fik af Landet, var i det Hele gunstigt. I sin Indberetning af d. 7. Juni omtaler Jørgen Iversen det som bedre og større end forventet og fuldstændig tomt for Mennesker, da den engelske Besætning, der havde været derpaa, allerede noget forinden havde rømmet Pladsen efter at have brændt Taget paa den Bygning; den der havde opført. Et engelsk Krigsskib indfandt sig¹⁾ faa Dage efter „Ferøs“ Ankomst og skulde egentlig være kommen det i Forkjøbet, men nøjedes nu med at opfordre Jørgen Iversen til paa sin Konges Vegne at begjære Landet af England, hvad der afvistes høfligt, men bestemt. Allerede et Par Maaneder efter, 1672 Sept. 23., opnaaedes der et Slags Afkald paa St. Thomas fra engelsk Side til Gunst for Danmark²⁾.

En anden Deltager, Johan Espersen (Orroch), fortæller senere (1680 $28/6$)³⁾, at Landet ved „Ferøes“ Ankomst var kun en vild Skov, som man strax begyndte at rydde der, hvor Fortet siden rejstes. Retourladningerne i den første Tid bestod ogsaa for en større Del i fine Træsarter navnlig Pokkenholt, og en egentlig Plantning paa den ryddede Grund blev der først ret Tale om, da Nabøen Tortola blev frataget Hollænderne af Englænderne. Da fandt nemlig Gouverneuren Hontum o. A. et Tilhold paa S. Thomas, medens den engelske Officer, Burd, samtidigt tillod den Danske Koloni at gjøre sig de levnedede Stumper paa Tortola saa nyttige, som de kunde, hvorved S. Thomas fik Adgang til at erhverve sig Sukkerplanter o. dsl.

Allerede forinden havde der dog begyndt at indfinde sig:

¹⁾ Comp.'s Copibog 1671 ff. S. 12 (rødt Nr. 297).

²⁾ Copibogen fol. 30 ff.

³⁾ Indk. Sager 1680, Juli Nr. 2.

Plantere udefra, der lokkedes ved Løfter om Grunde og tildels ansporedes ved Haabet om paa S. Thomas at finde et Fristed for Krigens Hærgninger eller for ubelejlige Undersøgelser. Den første af den Slags Nybyggere var saaledes Hollænderen Carel Baggaert (eller Bagger), om hvem man siden erfarede, at han var flygtet fra sine Rhedere i Middelburg, da de nemlig krævede Regnskab af ham for betroede Penge. At han ikke hørte til de medgjøriligste Elementer i et Samfund, fik Jørgen Iversen rigelig Lejlighed til at føle.

Men foreløbigt var Glæden stor baade over ham og over andre hollandske Plantere som Simon v. Ockeren, Jannis v. Bewerhout o. fl. Disse akklimatiserede Folk viste sig nemlig saa nogenlunde istand til at modstaae den tropiske Skovs usunde Vejrforhold, medens de overførte Danske bukkede under for de giftsvangre Uddunstninger og den uvante Føde. Øen blev derfor saa berygtet, at Indvandringen udefra efterhaanden ophørte¹⁾, og i Moderlandet fik ikke blot Øen, men ogsaa Jørgen Iversens „brutale Styrelse“ et saadant Ord, at Direktørerne erklære, „at woris Compagnie er iblant det gemene Folck saa ilde udraabt, at de meener, naar de kommer at tienne udj Westindien, de ere da werre derand end at tienne udj Barbaried“²⁾.

Men netop denne haandfaste Styrelse holdt det Hele sammen og arbejdede troligt frem. Skoven ryddedes, hvorved Klimaet bedredes, en Vej anlagdes, langs ad hvilken Jordlodder udlagdes til dem, der vilde oprydde Plantager, og reglementariske Bestemmelser udgaves af Gouverneuren efter Samraad med en Del af Borgerne. Trods megen Besvær gik Værket dog alt-saa frem, og Direktionen glædede sig over Jørgen Iversens Tilbud om at ville vedblive at fungere et Aar ud over de kontrakt-mæssige 3 Aar³⁾.

I det Hele staaer denne Direktion trofast paa sin Gouverneurs Side, om den end ikke skaaner ham for gode Raad og

---

¹⁾ Indk. Sager 1680 Nov. Nr. 9 (rødt Nr. 506).

²⁾ Copibogen S. 328 (rødt Nr. 297).

³⁾ Copibogen S. 68 f. (rødt Nr. 297).

Formaninger. Med megen Iver søger man at nedslaae de onde Rygter, som det hjemkomne Mandskab formodedes at udbrede¹⁾. Men det var umuligt at dølge, at „Ferø“ paa Rejsen havde mistet 86 Personer og efter Udskibningen 75, at „Pelicanen“, der overgik det følgende Aar (ankom 1673 ²⁹/₃), tabte 7 Folk paa Rejsen og 53 paa S. Thomas af en Besætning paa kun 67 Personer, at Gallioten „S. Thomas“ (ankom 1675 ²/₆) mistede 5 af 9 Mand, og „Havmanden“ (ankom 1675 ¹²/₅) 34 af 58. Som Følge heraf blev det snart uoverkommeligt at skaffe frie Arbejdere til Kolonisationen; men man fandt sig let til Rette med det allerede kjendte Nødmiddel: at hjælpe sig med Straffefanger, der ved nogle Aars Arbejde for Compagniet eller hos dem, til hvem de udlejedes af Compagniet, afsonede deres Forseelser.

At det ikke blev noget ganske hyggeligt Samfund, man paa denne Maade sendte over til S. Thomas, siger sig selv og bekræftes af Jørgen Iversen. „Overgivne Kroppe, som hverken Holmen eller Tugthusets Straf kunde gjøre gode,“ „gode Drivere og Dagtyve, som hjemme vilde intet godt gjøre,“ eller „Landskjelme og Dagtyve“ ere Udtryk af ham, der skyldes ikke et Øjebliks Hidsighed, men nedskrives med beraad Hu flere Aar efter de omhandlede Begivenheder²⁾. At han overfor saadanne Individuer har taget fat med haarde Hænder og heller ikke har sparet Stokken, mener han, behøver ingen Undskyldning, naar der skulde være Orden. Indbyrdes Kjærlighed mellem dem fandtes der ikke og ligesaalidt Hjælpsomhed; kun naar En eller Anden, overbevist om sine Forseelser, dømtes til at afstraffes, bare de sig ad, „som naar en ny Galge skal bygges“. Saa vilde den Ene ikke være „Profos“, den Anden ikke „Bysvend“, den Tredie ikke „Bøddelknægt“, saa at Jørgen Iversen selv maatte frem for at give det første Slag.

Over denne lavere Befolkning fandtes der som allerede omtalt et hollandsk Element, der snart gjorde sig saa gjældende,

---

¹⁾ Copibogen S. 32 f. (r. Nr. 297).

²⁾ Indlæg af 1681 ¹²/₁₀ (Indk. Sager 1680 Avg. Nr. 7, rødt Nr. 408).

at det almindeligt brugte Sprog her som andre Steder i Vestindien blev det Hollandske ¹⁾. Men heller ikke dette Samfundslag kunde roses for ublandet Hæderlighed. Carel Baggaert var altsaa en Mand, der havde forødt sin Herres Midler, Johannes v. Grippekow ligeledes og var desuden af de Folk, hvis Hæl var mere velset end deres Taa, og saaledes maaské videre.

Om de øvrige Bosiddende i Landet navnlig danske Landmænd (Danskere, Nordmænd og Holstenere) og Handelsfolk skal der ikke tales her, da de mindre end de Andre gribe ind i Jørgen Iversens Historie; men om Slaverne maa der siges nogle Ord.

Den afrikanske Slavehandel havde ved den omhandlede Tid længe været en saa grundfæstet Institution, at Følelsen af dens forbryderiske Natur var svækket, ja oftest tilintetgjort. Hede Bønner undsaae sig ikke for at paakalde Guds Bistand, naar Konjunkturerne paa Slavemarkedet spaaede ilde, og brave Folk som for Exempel Sværmeren Oliger Pauli berigede sig uden Skrupler ved denne skammelige Forretning. Ogsaa den nye Danske Plantning paa S. Thomas er derfor fra første Færd betænkt paa at drage Fordel af denne Trafik, som i den fortræffelige Havn paa S. Thomas kunde finde sig et centralt Marked. Allerede 1673 oversender det „Dansk-Africanske“ Compagni 103 Negerer til S. Thomas og afhændede dem der ²⁾, og samme Aar drev Compagniet en mindre, men ret fordelagtig Forretning med Indkjøb og Salg af et lille Parti Slaver ³⁾. Men i Almindelighed handledes der kun til eget Forbrug og med smaa Midler. Et særligt Held glædede man sig ved 1675 ⁴⁾, da en portugisisk, saare mistænkelig, Slavehandler var strandet paa et Skjær der i Farvandene. Temmelig tilfældigt fik Jørgen Iversen Underretning derom og afsendte Mandskab til Strandingsstedet for at bjerge; men da man naaede Vraget, laae Negerne døde og døende af

¹⁾ I „Tilskueren“ 1887 findes en Meddelelse om Hollandske Sprogrester blandt Negerne paa de Danske Øer i V. Indien.

²⁾ Regnskabsbog 1667—73 i Saml. Guinea i Rigsarkivet.

³⁾ Do. 1672—80 (rødt Nr. 933).

⁴⁾ Melding fra J. I. 1675 ⁴/₁₁ (rødt Nr. 363 og 579).

Sult og Savn. 31 blev dog frelste endnu i Live, men saa udtærede, at af de 24, der tilfaldt Compagniet i Bjergeløn, fik somme sig tillagt saadanne Navne — en raa Gemytligheds Forsøg i Vittighed — som Benrad, Indtørret, Uden Bug, Sur Øje osv. Skjøndt alle de navngivne Stakler og flere endda hurtigt døde eller paa anden Maade mistedes, profiterede Compagniet dog i Længden med 10 Slaver derfra. En anden Forretning derimod lyder mere tiltalende, idet Jørgen Iversen selv fortæller, hvorledes han i 1678 kom ombord hos Slavehandleren Landert van der Busse og afkjøbte ham 16 Slaver til Compagniet, hvorefter han til sig selv købte en Negermand Mangandi, „og som denne skulde gaae i Baaden, fik han sin Kammerat i Haanden og vilde ej gjerne skilles fra ham. Den Tid jeg saa, hvor kjær de To havde hverandre, da købte jeg og ham for mig selv“¹⁾. Det viste sig at have været en meget god Handel, men ellers var det ofte kun en daarlig Forretning at købe Menneskekjød. Navnlig kan Jørgen Iversen ikke noksom undre sig over „de Minnis Negerer“ (fra El Mina?), „saadanne haardhjertede Hunde“ de ere. Ikke blot ere de „de slemmeste Bortløbere“ af alle Negerne, men de bilde sig ogsaa ind, at de ved deres Død komme hjem til deres Fædreland igjen eller, som de udtrykke sig: „My dodte my loppe in myn Lande“ (naar jeg dør, løber jeg til mit Land). Derfor kunde de falde paa at tvinge deres Aande tilbage, saa at de kvaltes, netop som de af den ene eller den anden Grund skulde afstraffes. Da maa der altsaa passes paa at have Ild ved Haanden til at stikke dem med paa Huden, saa at de snapper efter Aanden, men endda kunne de narre En²⁾).

Værre Bortløbere end Minnis Negerne synes dog endnu Indianerne at have været, saa at de for ikke at friste Negerne helst fjernedes fra Kolonien. Et levende Vidnesbyrd derom ejede Compagniet i sin Slave Jan Indian, paa hvem Jørgen Iversen efter Domfældelse lod Foden afhugge for at stække hans Iver³⁾).

Skjøndt der endvidere nævnes Folk af andre Nationaliteter som

¹⁾ Indlæg af 1681 ¹²/₁₀ (rødt Nr. 408).

²⁾ Ibidem.

³⁾ Landets Prot. 1672—84 i Rentek. Ark. (cfr. rødt Nr. 355^v, 367).

Englændere, Tydskere, Franskmænd og Jøder i Forbindelse med S. Thomas og som, dog maaske kun foreløbigt, bosatte dér, var det alligevel et meget lille Samfund det Hele. 1673 angiver Direktionen¹⁾ Tallet paa de Hvide, store og smaa, til 98 og Slaverne til formodenligt det samme Tal. 1680 var det steget til 156 Hvide og 175 Farvede²⁾, men den store Dødelighed forhindrede dog en hurtig Opkomst. Da derhos Mangfoldigheden i national, sproglig. moralsk og religiøs Henseende var saa meget større, kunde Arbejdet paa at tilvejebringe Enhed og Styrke synes næsten haabløst.

Og dette saa meget mere, som alt det væsentligste Arbejde maatte hvile paa Jørgen Iversens egne Skuldre. Den Lieutenant, der oversendtes 1673 efter de 2 første Lieutenanters Død, mødte med en Advarsel fra Direktionen mod at give ham for Meget at raade over, da han ikke havde vist sig istand til at gjøre Rede for det Betroede hidindtil³⁾. Kjøbmanden Hans Lorentzen (Laurensen, Larsen), der døde 1675, faaer allerede paa Overrejsen 1673 det Skudsmaal „etwas bløde von Esprit“ og viste sig som en forsømmelig Tjener af Compagniet⁴⁾. Bogholderen Willem Jansen maatte afskediges 1675 som ubrugelig⁵⁾. Supercargoen ved Handelen paa de andre vestindiske Øer, Berent van der Verre, blev bortjaget⁶⁾. Men allermest Besvær havde Gouverneuren dog maaské med sine Præster: Kjeld Jensen Slagelse døde som sagt paa Overrejsen 1672, og Eftermanden Jørgen Jensen Morsing styrtede død om, netop da han vilde overtage sin Præstebolig 1673 ^{26/4} 7). I hans Sted beskikkedes endnu i samme Aar Hr. Theodorus Christianus (Holsatus), en Slesviger, almindeligere kjendt under Navnet Didrik Christensen Risbrich⁸⁾.

¹⁾ i Brev til Jens Juel af 1673 ^{6/10} (rødt Nr. 297).

²⁾ Mikkel Mikkelsens Relation (Regnskabsbilag 1688 Nr. 11, rødt Nr. 589).

³⁾ Copibog 1671 S. 73 f. (rødt Nr. 297).

⁴⁾ Comp.'s Forhandlingsprot. 1671 S. 109, 119, 122 (rødt Nr. 206). Copibogen S. 69, 112, 309, 310, 323.

⁵⁾ „Indierne“, rødt Nr. 397.

⁶⁾ Breve fra Jørg. Iv. fra 1675 ^{19/8}, ^{27/9}, ^{5/11} (rødt Nr. 363).

⁷⁾ Copibogen S. 16, Auctionsbogen fol. 52 (rødt Nr. 297, 145, 389).

⁸⁾ Personalhist. Tidssk. II 13, Wiberg II 351^a, „Vestind. Sager“ i Canc., Indk. Sager 1680 Avg. Nr. 29 (rødt Nr. 405).

Strax fra sin Ankomst skaffede han sig sure Dage ved at sætte sig i Modsætning til Gouverneuren, hvem han udskjeldte for en Tyran og drillede ved at holde Prædikener paa Tydsk, hvad Jørgen Iversen udlægger som Foragt mod det danske Sprog¹⁾. Sin Præstegaard betegner han selv som „ligere et lidet Bonde Faare-Kot end en Præstebolig“²⁾ og gjør sig kort sagt saa aldeles umulig, at han 1677 ³¹/₁₀ faaer Lov til at forlade Landet, og halvt som en Flygtning, halvt som en Bortjaget, kommer han hjem til Danmark for at procedere med Compagniet 1679 og følg. Aar. Ved Tingsvidne godtgjordes det, at han havde vakt Anstød ved Drukkenskab, hvad han selv undskylder med, „snart af dette Lands rasende Tøj (∴ den unge Rhum, „Kildyvel“) at kunne skee“³⁾. Da han imidlertid 1681 kan melde, at Kongen har kaldet ham til Præst i Lysabild paa Als⁴⁾, har Sagen dog faaet et bedre Udfald for ham, end man efter Akterne skulde have tænkt.

Jo kraftigere Jørgen Iversen imidlertid udmaler sin Modparts Tarvelighed, desto mere synes Præsten at hjemfalde til Medynk snarere end til Vrede. Men Sagen var ogsaa uden Tvivl den, at Jørgen Iversen nu hverken var eller følte sig som den Kraft, han havde været. Et Regimente, baseret paa stramme Paabud fra den ene Side og tavs Lydighed paa den anden, kan frembringe glimrende Frugter; men Kjærligheden er ikke iblandt dem. Respekten, som er Forudsætningen for en Lydighed som den omhandlede, kan ældes og blive gammel som en Mode fra ifjor. Da gjælder det for den Styrende om at bevare Hovedet koldt, at ikke Besindigheden skal flyve sin Vej, og heldigst vil det vistnok være ikke at forlænge Tilstanden ud over det strengt nødvendige Tidsrum. Havde altsaa Jørgen Iversen trukket sig tilbage efter Udløbet af det Aar, hvormed hans Capitulations 3 Aar forlængedes, var han maaské bleven en lykkeligere Mand, end han blev. Men da han tvertimod med en Forhøjelse i Løn-

¹⁾ Ind., rødt Nr. 297, 389.

²⁾ Ib. 506 (Avg. Nr. 29),

³⁾ Ib. 389.

⁴⁾ Ib. 408.

ning fra 900 til 1000 Dl. vedblev efter Opfordring at holde ud i Embedet under stigende Vanskeligheder, voxede Besværet ham snart over Hovedet.

At han ikke opgav sin tornefulde Plads, men tvertimod 1678 tilbød at beholde den, saalænge Krigen endnu vilde vare¹⁾, var vel tildels begrundet i hans eget Ønske om at forblive paa det Sted, hvor han tænkte at slaae sig til Ro for Livstid. Efter særlig Tilladelse af Compagniet af 1674 fik han Lov til at udlægge til sig selv to usædvanlig store Grunde, hvorpaa han anlagde Plantagerne Dyppel- (eller Dyppelmands) Plantage 1675 og Jørgensbjerg²⁾. Paa anden Vis erhvervede han sig endnu 2 smaa Plantager og var ved sin Død Ejer af 14 Mandsslaver med 11 Kvinder og Børn osv. Tilladelsen af 1674 for hans Kone til at følge med Skibet derover³⁾ blev vel ikke benyttet; men idet han foruden Bestyrelsen af Compagniets Ejendomme ogsaa overtog Tilsynet med enkelte andre Plantager, bandtes han alligevel fastere til Landet.

Og ikke blot som Jordbruger, men navnlig ogsaa som Handelsmand kom Jørgen Iversen dybere og dybere ind i mere private Forretninger. Ikke blot hos den føromtalte hollandske Slavehandler, men bl. a. ogsaa hos en „svensk“ Skipper, Povl Jansen fra Stade, gjorde han Indkjøb af Slaver og tog Afgifter af dem til Bedste for Compagniet⁴⁾, og med den tyske Søhane, Claus Bording, stod han i nøje Forbindelse. Men særlig lovende tegnede sig Handelen paa det franske S. Croix, hvor der 1673 aabnedes de Danske fri Adgang⁵⁾, da nemlig den nederlandske Krig hindrede Øens Forsyning fra Moderlandet. Men da Krigen ogsaa erklæredes mellem Danmark og Frankrig, blev det danske Compagnies mange og store Fordringer hos Beboere paa S. Croix til foreløbigt værdiløse Regnskabsposter.

Allerede 1674 havde man truffet forskellige Bestemmelser

---

¹⁾ Copibogen S. 118

²⁾ Ind., rødt Nr. 357, 520.

³⁾ Ib. 297.

⁴⁾ Copibogen 1672 ff., S. 156 f., 176, 216 f.

⁵⁾ Copibogen 1682 ff. Bl. 6^v ff., Formularbog S. 11 ff. (rødt Nr. 397, 583).

i Anledning af den forventede Krig med Frankrig¹⁾; men Jørgen Iversen troede dog at kunne fortsætte sin Handel uhindret, og han spaaer, at den, der vil gjøre ham Overvold, maa tage fat med en Jernhandske²⁾. I Sept. 1675 fik man Bud om Krigens Udbrud³⁾, Compagniet mindede om Forsigtighed overfor den før nævnte Pavl Jansen⁴⁾, Franskmændene erobrede Jagten, der benyttedes til Handelen, og truede med et Angreb⁵⁾, der dog først skete d. 2. Februar 1678 fra S. Croix. Fortet, hvor Taarnet „Trygborg“ nylig var bleven opført⁶⁾, opfordredes til at overgive sig, men holdt Stand, hvorimod adskillige Negerslaver og et Par frie Negere bortførtes⁷⁾. Der maatte nu tages kraftigere fat paa at bringe Forsvaret op. Skoven paa Smidtsberg ryddedes, og Fortet maatte gjøres stærkere, hvorfor Indbyggerne paa hele Øen sattes i Arbejde, saa at Jørgen Iversen $\frac{2}{5}$ 1680 kan melde, at det Hele nu staaer færdigt. Med stor Faderstolthed omtaler han det efter hans Mening herlige Værk, der forsaavidt ikke har sin Lige i Vestindien. Med de 150 Mand, han kan opbyde paa Øen, Hvide og Sorte, trøster han sig til ved Hjælp af Fortet at kunne byde 600, ja 1000 Fjender Spidsen; men samtidigt beklager han sig imidlertid over Beboernes Upaalidelighed og særligt over Hollænderne, der snakke om deres „domme Deenen“, skjøndt de nok skulle finde deres Mester i en vis „dommen Deen“⁸⁾. I Virkeligheden var det dog ogsaa drøje Byrder, han paalagde, og som beskrives saaledes: 2 Aar igjennem (1678—79) maatte samtlige Beboere tilligemed en Del indexercerede Negere opholde sig med Kvinder og Børn i Fortet paa egen Bekostning for at gjøre Krigstjeneste, i hvilken Tid Plantagerne maatte skjøtte sig selv og forfaldt⁹⁾. At Jørgen Iversen ikke skaanede sin egen Person,

¹⁾ Landets Prot. 1672—84 i Rentek. Ark. (1674 $\frac{23}{7}$).

²⁾ Copibogen 1671 ff. S. 276.

³⁾ Landets Prot. 1672—84 i Rentek. Ark. (und. $\frac{22}{9}$ 75).

⁴⁾ Copibogen S. 326.

⁵⁾ Partic. Regnskbl., fol. 58.

⁶⁾ J. Iv.'s Forsvarsskr. af 1681 $\frac{12}{10}$.

⁷⁾ J. Iv.'s Regnskabsbog fol. 10, Copibogen 1682 ff. S. 8, Afleverings-Forretn. 1680 $\frac{30}{7}$ S. 36 f.

⁸⁾ Indk. Sager 1680 af $\frac{25}{1}$, $\frac{2}{2}$, Nov. Nr. 9.

⁹⁾ Andrag. af 1684 $\frac{24}{3}$ (rødt Nr. 410).

men f. Ex. i 3 Aar kun en enkelt Gang besøgte sin ene Pløntage og i 15 Maaneder kun én Gang den anden, kunde ikke hjælpe de Andre, hvem han tvertimod affordrede Afgifter som i Fredstid, medens de derimod mente at have gjort Fyldest for deres Forpligtelser med deres Soldatertjeneste og Vagthold. Han tilstaaer selv under disse Forhold at have taget sin Tilflugt til stærke Drikke, medens samtidigt det indesluttede Liv berøvede ham hans Helsen. Den ulmende Uvillie mod ham havde sin Hovedmand i den førnævnte Carel Baggaert, drog yderligere Næring af Uro blandt Negerne og af den fleraarige Tørke (1677—81) og fik sig et villigt Redskab i en Pieter Jansen, der 1678 kom over til S. Thomas fra Curaçao. Dennes Trods og Drillerier bragte tilsidst Jørgen Iversen ud af Ligevægt, saa at han efter et Slagsmaal udenfor de Reformertes Kirke med denne sin Modstander lod ham kaste i Fængsel (1679 $19/10$) og hensidde der uden Dom¹⁾ At Gouverneuren var i en stærkt opirret Stemning, skjønnes let af hans Relationer for Aarene 1679—80²⁾, hvis bitre Tone og pirrelige Klager vidne om et sygt Sind: Kun Had og Trods møder han herude, hans Rygte skjændes, hans Velværd spildes, hans Kone er død (1679 $1/8$)³⁾, hans Fremtid mørknes, og kun i Hjemmet tør han haabe paa Fred og Helbredelse, inden han atter vender tilbage for at ende sine Dage paa „Dyppelmands Plantage“. Mange Gange har han ønsket sig Døden og regnet sin Indtrædelse i Compagniets Tjeneste for sin ulykkeligste Dag.

Havde end Compagniet under hele Krigen saa temmeligt maattet lade ham i Stikken, da baade Kræfterne hjemme vare optagne paa anden Maade, og Havenes Usikkerhed sinkede eller hindrede Forbindelsen, paaskjønnede man dog i høj Grad sin pligttro Embedsmand. Men Midlerne vare smaa, og den Vinding, Jørgen Iversen dog tilvejebragte fra S. Thomas, mere end opslugtes navnlig af det Forsøg, man efter Kongens Ønske

¹⁾ Relat. fra J. Iv. af 1680 $26/6$ (Indk. Sager 1680 Nov. Nr. 9).

²⁾ i Indk. Sager.

³⁾ Brev fra J. Iv. af 1680 $26/2$.

havde paataget sig fra 1674¹⁾ af, tillige at drive Handel paa Guinea. Saa hjerteskærende Klager som de ovenomtalte maatte dog vække selv de Trægeste, og en Generalforsamling af Aktionærer (1679 ²⁵/₈, fortsat ¹¹/₉) vedtog at lade Jørgen Iversen afløse af en duelig Person. Som en saadan meldte sig selv Holsteneren Nicolas Esmi²⁾, der i Mangel af Andre beskikkedes til Gouverneur 1675 ⁶/₉³⁾ (Instruktion af ²⁰/₉), og til hvem det paalægges Jørgen Iversen at overlevere Landet og alt Andet⁴⁾. Man havde forstaaet denne, som om han var saa bestemt paa at bryde op, at han end ikke agtede at oppebie Compagniets Tilladelse dertil⁵⁾, og Rygtet fortalte i Kjøbenhavn allerede i Avgust 1679, at han var død paa Rejsen⁶⁾. Den nye Gouverneur forhastede sig dog ikke, men naaede først d. ⁴/₇ 1680 ud til S. Thomas, hvor der blev budt ham velkommen med al tilbørlig Pomp og Ære.

De følgende Dage, da Alting afleveredes af den gamle Gouverneur og modtoges af den nye, var en virkelig Triumf for Jørgen Iversen. Et Fort staaer bygget, spækket med Skyts og rigeligt forsynet med Bygninger, der, om end ikke fuldstændige, dog aflægge et klart Vidnesbyrd om en ikke ringe Kraft i den unge Plantning. Fæstningsværkerne udenom Fortet ere bragte til en vis Afslutning. Landet gennemskæres af en Landevej med 50 udmaalte Plantager omkring, hvoraf dog kun 46 vare bebyggede, medens 4 henlaae øde siden Franskmændenes Overfald. Om Handelens Omfang vidnede den store Mængde Fordringer paa Naboerne. Selv ejer Compagniet 2 Plantager, 49 Slaver (Mænd, Kvinder og Børn), 31 Stykker Kvæg, 7 Heste, Svin og Fjerkræ samt Geder og Faar udsatte paa Øerne Bocken Eiland og S. Jorris Eiland⁷⁾.

1) Orig. af 1674 ²⁸/₁₁ i Rigsark.

2) Comp.s Resol. 1671—90 i Rentek. Arkivet. Artikel i Biogr. Lexikon.

3) Landets Prot. i Rentek. Ark.

4) Copibogen S. 138 (rødt Nr. 295).

5) Sml. Udtalelser af ham 1679 ⁹/₂, refererede i Comp.s Prot. 1671 ff.

6) Ibid.

7) Afskrift fra 1684 i Milans Instruktioner og en mindre fuldstændig samtidig Optegnelse (Ind., rødt Nr. 86, 586),

Den nye Gouverneur var derfor ogsaa foreløbigt kun Smil og Naade, uagtet han strax var falden i Hænderne paa Carel Baggaert og andre højt talende Misfornøjede. Ikke desmindre melder han hjem d. 7/1¹⁾, at han ikke forstaaer den Uvillie, der hersker mod Jørgen Iversen, da netop Alt befinder sig i den mest lovende Tilstand: Fortet er velbygget, men rigtignok uheldigt anlagt, Plantagerne ere i god Drift og Sundhedstilstanden saa fortræffelig, at man næppe sér en Eneste med en usund Ansigtssfarve, og saaledes videre. Kun Pieter Jansens Fængsling har han fundet Anledning til at hæve, men derhos paalagt ham at blive tilstede, for at Retten kan undersøge Sagen.

Men snart vender Bladet sig. De to Gouverneurer skiftede Rolle som Vært og Gjæst, medens Samlivet blev dem Begge lige utaaaleligt. Jørgen Iversen skjød sit Skudsmaal til Tinge, hvorved han fik en offentligt udtalt Anerkjendelse, og da der skumledes, at somme af Underskrifterne vare aftvungne, lod han atter alle Planterne spørge i Esmits Overværelse, om dette forholdt sig saa; men de svarede Alle Nej. Dog vedblev Esmit at opkaste sig til Beskytter for Pieter Jansen, skjøndt han nok advarede Jørgen Iversen om, at den Anden vilde slaae Arme og Ben i Stykker paa ham, men nægtede J. I. i saa Fald Tilladelse til at bruge sine Pistoler i Selvforsvar. Selve Jørgen Iversens Øjsten, det nye Fort, havde visselig sine Mangler²⁾, men fandt saa meget mindre Skaansel i Esmits Dom, som han blandt sine mange Specialiteter regnede Læren om Fortifikation for sin allerstærkeste. To modsatte Naturer mødtes kort sagt i gjensidig Antipathi ligefra Ordningen af de daglige Maaltider til deres Opfattelse af Bibelens Sandhed og Lærdomme, hvori Esmit kun vilde se „Fabel Værk“ og et Opspind af „politiske“ Folk, „som kun for et Syns Skyld holdt den i Ære“. Snart forbød han endog Jørgen Iversen sit Bord og Opholdet paa Fortet, og da denne d. 20/9 forlod S. Thomas for at vende hjem over S. Croix, viste han ham vel den uundgaelige Opmærksomhed, men med-

¹⁾ Indk. Sager 1680 Nov., Nr. 8.

²⁾ Mikkel Mikkelsens Rapport over Landets Tilstand (Regnskabsbil. 1688 Jan. Nr. 11, i Ind., rødt Nr. 589), Gouv. Suhms Brev af 1728 ¹⁴/₆ § 9 (Ib. 606).

gav ham en Skrivelse (af ^{19/9}) til Compagniet fuld af Anklager og grove Beskyldninger for Svig og Egennytte¹⁾: Kolonien er følgelig vanrøgtet og forsømt; men Alt skal nok komme i en ny Skik, og om to Aar skal Tilstanden være saa forskjellig fra den nuværende som Dagen fra Natten.

Med dette sit Urias-Brev sejlede Jørgen Iversen altsaa fra S. Croix til Rochelle, drog derfra til Wight og derfra videre til Helsingør, hvor han ankom 1681 ^{26/2}. Allerede den følgende Dag skriver han til Compagniets Direktører¹⁾, da han ønsker at tøve der paa Stedet en Ugestid for at gaae til Alters, hvad han ikke har været i 9 Aar. Som en bodfærdig Nadvergjæst skrifter han i Brevet sine Synder og „sit Hjertes urolige Tanker“ over saalænge under det timelige Tryk at have glemmt sin Gud, men haaber nu ved Hans naadige Bistand at skulle lære at forsage Verden. Om Esmits siger han, at han „er ey god dansksindet“, medens han selv „er Tydsken ey vel affectioneret“; om Beskyldningerne véd han Besked, men tilbageviser dem i bestemte Ord med en Overlegenhed i Tonen, der ved Siden af den ydmyge Synderkjendelse gjør et stærkt overbevisende Indtryk. Han klager forøvrigt fremdeles over sit Helbred, men den lange Sørejse og Forandringen i Klima have kjendeligt gjort en stor Forandring paa ham, saa at vi i hans efterladte skrevne Ord atter føle den friske Kraft fra fordum.

Selve Esmits Klage overleverede Jørgen Iversen d. ^{9/3} i Kjøbenhavn, hvor han fik god Lejlighed til at gjendrive den, hvad der sagtens er Forklaringen til, at Compagniet tilsyneladende ikke et Øjeblik har været i Tvivl om sin Stilling til de stridende Parter. Og dog væltede i den paafølgende Tid Beskyldningerne ind i Læssevis fra Esmits, der dog kun vil have dem ansét for et Udvalg, da de fuldstændigt optegnede vilde fylde et helt Ris Papir. Det er den gemeneste Sladders skidne Udgødelser, der her faae Luft under Skinnet af krænket christelig Ærbarhed, og som aftvinger Jørgen Iversen skarpe Gjensvar og stærke Modklager. Et Par oversendte Vidner, Sergeant Antoni

---

¹⁾ Indk. Sager 1681, Marts.

Kempter og Constabel Niels Winter, hvem Jørgen Iversen efter eget Sigende oftere havde maattet hjælpe „Ladheds Støvet ud af Trøjerne“, gjorde ingen kjendelig Virkning, og den Pral og Løgn, som fyldte Gouverneurens Breve, hans Trods, Spydigheder og Uduelighed i Embedet¹⁾ gjorde ham selv til en Umulighed. En Revolution i Compagniets Bestyrelse, hvorved vi ikke skulle opholde os, forhaalede vel Afgjørelsen, men ændrede ikke Beslutningen om at gjøre en Ende paa Esmits Regimente ved atter engang at sende Jørgen Iversen som Gouverneur til S. Thomas.

Forinden det kom saavidt, fandt Jørgen Iversen sig en ny Hustru i Borgemester Bartholomæus Jensens Hus i Kjøbenhavn, hvor hans moderløse Søn havde fundet Optagelse. Det blev Borgemesterens Søsterdatter, Margrethe Christensdatter²⁾, som paatog sig at blive en Moder for den lille Iver Jørgensen og knyttede sin Skjæbne til Forhold, hvorfor hun vilde have gyst tilbage, om hun havde kunnet ane, hvad Fremtiden bar i sit Skjød.

Foruden med sit Forsvar og sit Bryllup var Jørgen Iversen beskjæftiget med at faae sit Tilgodehavende hos Compagniet bragt i Orden. I Marts 1682 forelægger han dernæst Generalforsamlingen Forslag til at ansøge Kongen om Laan af et Skib og til at tænke paa at afløse Nicolas Esmit med „en dygtig Subjectus“³⁾. Nogen Modstand maa han vel have fundet, siden Hans Nansen d. 31. i samme Maaned nedlægger sin Post som Direktør; men den nye Bestyrelse, Jens Juel, Gyldensparre og Evert Holst⁴⁾, sluttede sig saa meget fastere til Forslagenes Gjennemførelse. D. $13/5$ 1682 lader den udgaae en offentlig Indbydelse til Bosættelse paa S. Thomas: Siden Øen er bleven bebygget, er Landet blevet sundt, saa at der i 6 Aar kun skal være død 11 Personer. Der loves da herved de Lysthavende fri Overfart saaledes, at Vedkommende enten selv betaler Kosten eller faaer den paa senere Afbetaling. Efter Ankomsten faae

¹⁾ Copibog 1676 ff. 246, 249 ff.

²⁾ O. Nielsen, Kjøbenhavn 1660—99 S. 432.

³⁾ Indierne, rødt Nr. 498.

⁴⁾ Copihogen 1676 ff. 284 f., 290 f. (rødt Nr. 295).

de sig udlagt tilstrækkelig Grund til en Plantage, eller de kunne foreløbigt 3 til 4 Aar tage Tjeneste hos Compagniet og derefter igjen være deres egne Herrer. De Lysthavende opfordres til at henvende sig til den forrige Gouverneur, Jørgen Iversen, i Løvstræde hos Teltmageren¹⁾; — men der meldte sig Ingen,

Alligevel blev Planen ikke opgivet. D. $\frac{23}{6}$ 1682²⁾ anmodede Direktionen Kongen om at bekræfte dens Valg af Jørgen Iversen til atter en Gang at være Gouverneur paa S. Thomas, og d. $\frac{3}{7}$ ansøgte der om, at man maatte udtage det fornødne Antal af Fanger paa Holmen og af Kvinder i Spindelhuset. Den uheldige Begjæring bevilgedes d. $\frac{25}{7}$, da Admiralitetet fik Paalæg om at aflevere til Compagniet alle de Fanger, „som for Livstid er dømt at gaae i Jern paa Holmen“, hvortil Direktørerne over Børnehuset skulde føje 20 Kvindfolk af Stedets Beboere, der vare dømt derind for Letfærdighed³⁾.

Efterhaanden samledes nu ogsaa Staben: Jørgen Iversen som „Opperhoved“ ($\frac{21}{7}$, Accord af 1682 $\frac{18}{8}$, Kgl. Bestalling $\frac{26}{9}$, Instruktion $\frac{28}{10}$ ⁴⁾), Jan Bronkhorst, en Tydsker, som Overkjøbmand navnlig ved Slavehandelen paa Guinea Kysten, Simon Simonsen Braad fra Kjøbenhavn som Supercargo samt Niels Larsen som Bogholder, og endelig lykkedes det i September Maaned og derefter at vinde 15 Almuesfolk, Mænd og Kvinder, som Servinger. Til Skibsfører antoges (Tydskeren) Jan Blum, der allerede 1681 havde været paa S. Thomas hos Esmitt, hvem han og Kjøbmanden Hans Jonsen havde været tjenstvillige nok til at meddele en anbefaling. — Skjøndt fremmede paa Stedet havde de drevet deres Tjenstvillighed saa vidt, at de lod en stærk Dadel mod Jørgen Iversen komme til Orde med det Samme⁵⁾. Hans Jonsen var siden dengang bleven pint og plaget, ja tilsidst kastet i Fængsel af Esmitt, men Capitainen var endnu Mand for at vise sig brøsig mod Jørgen Iversen, hvad der strax

¹⁾ Formularbogen S. 19 ff.

²⁾ Vestind. Indlæg i Rigsark.

³⁾ Direkt. Prot. 1682 ff. S. 52 f., 61.

⁴⁾ Instruxbog (rødt Nr. 296, 537).

⁵⁾ Indk. Sager 1681 Juni, Nr. 2 f.

ifordærvede Forholdet ombord, om det end var fra en anden Kant, Ulykken skulde komme.

Til Touren, der skulde gaae til S. Thomas og derfra til Guinea og tilbage igjen med Slaver, udlaante Kongen Skibet „Havmanden“ (ogsaa kaldet „Neptunus“). D. 10. November i Helsingør begav Jørgen Iversen sig ombord paa Skibet, hvori han allerede havde indladet Bohave og Fornødenheder til Driften af sine Plantager. Med ham fulgte hans Hustru og Søn, en Pige og en Dreng, ligesom ogsaa enkelte af de Andre havde Tjenestefolk med. Hovedmassen af de Rejsende var dog de omtalte Fanger, i hvert Fald over 100, medens Skibets egen Besætning angives til 50. Hvilken Tiltro man har havt til det Pak, man havde ombord, antydes deri, at man hyrede en „Barcalonga“ til at ledsage „Havmanden“ til forbi Lindesnæs og til stadigt at forespørge sig om Tilstanden og om Folkenes Forhold¹⁾. Men foreløbigt var der kun godt Nyt at melde. D. 19/11 skriver Jørgen Iversen vel til Compagniets Bogholder Oliger Pauli om „den Forskjel“, der har været mellem ham og Capitainen, der som Tydsker søger at hundse de Danske²⁾; men han selv slaar sig til Taals og bestræber sig kun for at undskylde, at han i Hastværket efter at have været paa Slottet ikke fik Tid til at tage Afsked med Tilskrevne og hans „bedste Moder“. I et nyt Brev af den 15. Dec. melder J. I., at hans Hustru d. 30. November nedkom med en lille Pige³⁾. Men hermed standse de direkte Meddelelser, og man hørte aldrig mere fra Jørgen Iversen.

I April Maaned 1683 indløb der derimod den Underretning fra Raadmand Sten Arvesen i Marstrand, dateret d. 2. April, at en Vestindiefarer, „Havmanden“, for en halv Snes Dage siden var kommen ind i Karlsund paa Risøen. Nogle Baadsmænd derfra havde været i Marstrand, og underlige Rygter udbredte sig: Slaverne og Skibsbesætningen skulde være komne i Strid, Capitainen kastet overbord og en af Slaverne gjort til Capitain i hans Sted. Denne Mand skulde hedde Jokum Guliksen fra

¹⁾ Instr. for Jan Blum (Ind., rødt Nr. 537).

²⁾ Ind., rødt Nr. 405.

³⁾ Ind., rødt Nr. 397.

Kjøbenhavn og forhen have været Skipper i den Vestindiske Fart, men havde nu været Fange paa Skibet. Dette sloges ind paa Klipperne af Stormen d. 30. Marts, og Øvrighedens Tilbud om Bistand var blevet afslaaet; men igaar den 1. April havde man ført fra Skibet til Marstand 5 Fanger i Jern¹⁾. — Admiralitetet, Niels Juel og Span, bad strax den 3. April om at maatte lade Skibet „Danske Havfru“ paa Stedet undersøge Sagen²⁾, og nu opnaaede man at faae alle de Oplysninger, der kunde tilvejebringes.

Man erfarede altsaa, at Fangerne og Besætningen havde rottet sig sammen, medens Skibet var i Atlanterhavet, og under Ledelse af „et ugudeligt Menneske“, en Hamburger, Hans Borman, havde taget Magten, kastet Jørgen Iversen og hans spæde Barn overbord, dernæst Capitainen, Skipperen osv. En Del af Besætningen havde de derefter landsat paa Øen Flores, den vestligste af Azorerne, og dannede sig derpaa et til en vis Grad ordnet Samfund, der nu besluttede sig til at sejle til Irland for at sælge Skib og Ladning. Men nye Revolutioner udbrød, nye Mænd tog Magten og oprøvede Folk kom til Roret, saa at de blev lidet opbyggede og meget overraskede ved at mærke, at de vare strandede i Sverig.

Om Forbrydernes senere Skjæbne og „forhærdede Gemytter“, indtil Dr. Lassenius og Bøddelen fik Bugt med dem, kan der læses andre Steder; men her, hvor det er Jørgen Iversens Skjæbne, der omhandles, skal blot det tilføjes, at den ulykkelige Hustru, der paa én Gang mistede Mand og Barn, maatte underkaste sig en ærbar Kvindes mest nedværdigende Behandling. Foruden Drengen, Iver Jørgensen, skaanedes endvidere for sin Ungdoms Skyld den førnævnte Supercargo Simon Braad, der levede endnu et halvt hundrede Aar derefter og døde som Hospitalsforstander i Horsens³⁾. Iver Jørgensen forblev en Del Aar i

¹⁾ Ind., rødt Nr. 405 og 511.

²⁾ Admir. Copibog fol. 116.

³⁾ Fra ham stamme Efterretningerne i Pontoppidans Annales IV 618 f., medens O. Nielsen i Kjøbenhavn 1660—99 S. 398 f. har holdt sig til Aviserne og Holberg i sin Danmarks geistl. og verdsl. Stat 1. Udg. S. 487 f.

Kjøbenhavn, medens hans Ejendom i Vestindien bestyredes af Engelbrecht Christiansen¹⁾, der ægtede hans Stifmoder, Margrethe Christensdatter, som igjen tredie Gang giftede sig med Kjøbmand Christian Adolf Madsen i Kjøbenhavn. Den sygelige Iver Jørgensen bosatte sig som voxen paa S. Thomas²⁾ og ægtede dér Anna van Ockeren, men døde allerede 1694. Deres eneste Barn, Birgitte Iversdatter, var svag og synes ikke at have havt Børn med sin Mand, Chirurgen Constantin Christian Cornetzsky³⁾.

Skjønndt saaledes Jørgen Iversens Efterslægt formentligt slutter med hende, skal der dog for en vis Fuldstændigheds Skyld endnu tilføjes, at Anna v. Ockeren efter Iver Jørgensens Død ægtede (1699) Lieut. Claus Hansen⁴⁾, der 1702 blev Gouverneur paa S. Thomas. Deres Søn, Hans Clausen, var gift med en Datter af Postmester Jacob Lerche i Kjøbenhavn⁵⁾, og deres Datter Ane Kirstine Clausen ægtede 1745 i hans andet Giftermaal Præsten Peter Grove Beyer i Glumsø, saa at man altsaa kan finde en Slags Stif-Descendents af Jørgen Iversen Dyppel i Frk. Sille Beyers „Erindringer vedkommende Slægterne Beyer og Høst“ Tavle 1.

---

til andre samtidige Kilder. Jvf. Tageregister Christ. des V S. 170, C. E. Secher, Danmark I. 315.

¹⁾ Jvf. bl. A. Indierne, rødt Nr. 348.

²⁾ Indierne, rødt Nr. 521, Copibog S. 104, 152 (rødt Nr. 218).

³⁾ Brev fra Dir. 1714 $\frac{12}{6}$ (rødt Nr. 220).

⁴⁾ Generalbreve af 1695 $\frac{17}{1}$, 1699 $\frac{20}{2}$ og 1701 $\frac{27}{3}$ (Ind., rødt Nr. 603). Skifteprot. under 1700 $\frac{16}{3}$ og 1701 $\frac{3}{2}$ (rødt Nr. 380).

⁵⁾ Indierne, rødt Nr. 700, jvf. Direkt. Prot. 1697 ff., fol. 50 ff., 81 v. (r. Nr. 39).

Bidrag til Familien Rosenkrantz's Historie

i det 16de Aarhundrede

af **A. Heise.**

(Fortsat fra 2. R. B. III).

IV. Tange-Linien.

I Øxendrup Sogn i Gudme Herred i Fyn, hvor der endnu findes en Landsby ved Navn Tangaa, laa i tidligere Dage en Herregaard, som allerede i Dronning Margrethes Dage var i Familien Rosenkrantzes Eje. Ridder *Niels Jensen (Rosenkrantz)* til Hevringholm skriver sig nemlig i sine senere Leveaar til Tange, og efter hans Død (omtrent 1411) kom den til hans Søn, Hr. *Niels Nielsen* til Tange († omtrent 1450). Dennes umyndige Børn stode efter hans Død under Formynderskab af hans Broder, Hr. *Ludvig Nielsen* til Palsgaard, og ved denne Lejlighed kom Gaarden i dennes Besiddelse, uden at man nærmere véd, hvorledes dette skete. Af dennes Sønner synes den ældste, *Niels Ludvigsen* til Palsgaard, der var trolovet med Mogens Gøyes Datter *Pernille*, ikke at have haft Del i Tange; derimod havde to andre af hans Sønner, *Klavs Ludvigsen* til Togerup og Palsgaard og *Mogens Ludvigsen*, Del heri. I al Fald skrives den sidstnævnte stadig hertil og boede ogsaa paa Gaarden, medens Klavs Ludvigsen maaske neppe skrives hertil, men derimod begge hans Sønner, *Axel* og *Mogens Klavsén*¹⁾.

Om de tidligere Slægtled og om Klavs Ludvigsen henvises til 1ste Del af Familien Rosenkrantzes Historie. Derimod skal

---

¹⁾ Nu afdøde Biskop Engelstoft har i sin Tid meddelt mig, at der paa Sandager Kirkegaard ved Bogense findes en Gravsten, som siges at være kommen fra Palsgaard. Den ligger nu paa en Bondes Grav; men dens ældre Prydelser tyde paa det 15de(?) Aarhundrede, med to Vaabener som Rosenkrantzernes og Hackernes og en Indskrift: *Niels Ludewiigsen . . . il lott gør mich.* — Rosenkrantz-Vaabnet er *med Løver.* — Biskop Engelstoft tvivlede om, at hermed kunde menes Niels Ludvigsen til Palsgaard; men Indskriften og Vaabnet synes dog at tyde herpaa. — En anden af disse Brødre, *Oluf Ludvigsen*, har i Slægtregistrene blot Vedføjelsen: *død ugift.* Hermed menes, efter hvad Hr. Thiset har meddelt mig, vistnok *Ove Ludvigsen*, der var Kannik i Aarhus, og som 1533 førte i sit Vaaben Rosenkrantzernes Skaktavl (dog uden Løver).

her meddeles nogle nærmere Oplysninger om Mogens Ludvigsen, som ikke er omtalt i 1ste Del.

Mogens Ludvigsen (Rosenkrantz) var altsaa en Søn af Hr. Ludvig Nielsen til Palsgaard og Tange i dennes Ægteskab med Fru Kirsten Hack. Han forekommer første Gang i Aaret 1516, da Markvard Tidemand paa Holind (o: Holm) til „velbaarne Svend Mogens Ludvigsen i Tangegaard“ udstedte et Pantebrev paa en Gaard i Hesselager Sogn. I Aaret 1518 maatte han betale Kristiern den anden 50 Mark for Hjemlov, medens Kongen drog til Sverig. Recessen af 1536 har han underskrevet blandt den fynske Adel og levede endnu 1550, da Niels Hansen i Tange Mølle stævnedede „Mogens Ludvigsen til Tange“, fordi denne havde ladet sin Svend ihjelskyde hans Moder i Tange Mølle, og samtidig fik Frans Jensen i Tange Mølle kongeligt Lejde om at maatte blive ufejdet og uoverfalden til St. Hans Dag Midsommer for en Karl, han ihjelslog, som tilforn havde ihjelskudt Frans Jensens Hustru. De nærmere Omstændigheder ved denne Sag kjendes ikke. Kort efter synes Mogens Ludvigsen at være død ugift, og Klavs Ludvigsens Børn bleve da Eneejere af Tange¹⁾.

Klavs Ludvigsen (Rosenkrantz) havde i sit Ægteskab med Kristence Jepsdatter Sparre fire Børn, *Axel Klavsen Rosenkrantz*, der fik Togerup i Skaane efter Forældrene, *Mogens Klavsen Rosenkrantz*, der fik Navntorp i Skaane og Klavs Ludvigsens Andel i Tange, og to Søstre, **Kirsten Klavsdatter Rosenkrantz**, der var Priorinde i St. Peders Kloster i Skaane og som oftere nævnes i Brødrenes Arvesager og levede endnu 1549 som Priorinde i Klostret²⁾, og **Berete Klavsdatter Rosenkrantz**, der 1533 var Enke efter en Adelsmand, *Must Hansen*, da hun skjødede til sin Morbroder, Mester Aage Sparre, Electus til Lunde Domkirke, en Gaard i Malmø. Hun var død inden 10 April 1540, da Aage Sparre skjødede Hr. Mogens Gyldenstjerne denne Gaard

¹⁾ Klevenfeldts Sigilsamling (Tidemand). — Suhms Samlinger II, 2, 37. — Dsk. Mag. 3 R. VI, 227 ff.; 4 R. V, 185.

²⁾ Familien Rosenkrantzes Hist. II, Diplom. Nr. 31. — Arvesagen fra 1540 efter Aage Sparre.

i Kompagnistræde i Malmø, som han havde købt af sin afdøde Søsterdatter¹⁾.

Mogens Klavsen Rosenkrantz, der vistnok var ældre end sin Broder Axel, skjønt denne ofte i Breve nævnes først, forekommer allerede i Aaret 1511 „i Tange“, da han udskrives til at møde i Leding med 2 Heste. Til den samme Ledings-tjeneste sættes han som fynsk Adelsmand baade 1525 og 1535. Den store Reces af Oktober 1536 har han ligeledes undertegnet blandt den fynske Adel; ligeledes den fynske Adels Reces af Januar 1550, under Betegnelsen „til Tange“, uagtet Mogens Ludvigsen endnu levede²⁾. Ved dennes kort efter følgende Død synes han at være bleven Eneejer af Tange. Om denne Gaard opstod der forøvrigt i Aaret 1551 en Proces, maaske netop foranlediget ved Mogens Ludvigsens Død. Niels Lange til Kiersgaard, Sønesøn af Niels Gundesen Lange til Lydumgaard og Anne Nielsdatter Rosenkrantz, stævnedes nemlig Mester Mads Hvid, Præst i Holstebro, der var gift med Lene Gyldenstjerne, en Datter af Oluf Pedersen (Gyldenstjerne) til Estvadgaard og Anne Ludvigsdatter (Rosenkrantz), „for Fyldest af den Arvepart, som Mads Hvids Hustru havde faaet Fyldest for i Tang Gaard og Gods, som Hr. Ludvig Nielsen (Rosenkrantz) tog efter sin Broder Hr. Niels Nielsen, da han var Værges for dennes Børn, og for Pantebreve og for Pantegods, som Hr. Ludvig Nielsens Arvinger forholde Niels Lange og hans Medarvinger“. Men da Mads Hvid paa sin Hustrus Vegne erklærede, at hun ingen Lod eller Part havde i Tang Gaard eller Gods, og at han ikke vidste, at der var udlagt ham noget til Vederlag derfor, og desuden beraabte sig paa, at Sagen burde behandles ved Herredsting og Landsting, afvistes Sagen og henvistes til Ginding Herredsting³⁾.

Man faar saaledes af denne Dom ikke Rede paa, hvorledes

¹⁾ Fam. Rosenkr. Hist. II, Dipl. Nr. 112 og Nr. 152. Rigsark., Oxie H. Nr. 66, Perg., — Breve i Adelssamlingen, Fasc. 53 (Rosenkrantz).

²⁾ Dsk. Mag. 4 R. II, 299; Ny dsk. Mag. V, 51 ff.; Dsk. Mag. 3 R. VI, 101; Rigsraadsbreve i Rigsark., 2den Saml. Nr. 21.

³⁾ Dom af Kongens Retterting, dat. Odense 4 September (Fredag efter Sancti Ægidii Dag) 1551, Afskrift hos Klevenfeldt (Fam. Lange).

det egentlig var gaaet til, at Tange Gaard og Gods var gaaet over til Hr. Ludvig Nielsen (Rosenkrantz), medens han var Værge for sine Broderbørn. For øvrigt beholdt Mogens Klavsen kun i kort Tid Gaarden, som han imod Vederlag for Gods i Skaane mageskiftede til sin Broder, *Axel Klavsen Rosenkrantz*. Dette fremgaar af en Dom af 26 Juli 1552, der vil blive nærmere omtalt under Broderen, med hvis uheldige Pengeforhold Mogens Klavsen havde meget Bryderi, hvilket senere nærmere vil blive omtalt. Selv tilbragte han nu sine Levedage paa Navntorp. I det offentlige Liv havde han ikke taget stor Del. Han havde imidlertid Ærkebiskop Aage Jepsen Sparre i Lund til Morbroder, og dette kom ham og hans Broder til Gode, idet de i Forening i Aaret 1525 forlenedes med Fultofte Bispegaard i Skaane som Pant for 1200 rhinske Gylden. Det var paa denne Tid, at Aage Sparre søgte Konfirmation baade hos Kongen og Paven som Ærkebisp og i den Anledning maatte udgive umaadelige Summer. Søstersønnerne have altsaa i den Anledning maattet laane ham Penge. De beholdt Lenet i det mindste til 1536, da det 27 August forlenedes til Jep Tordsen (Sparre). Dette staar selvfølgelig i Forbindelse med Bispegodsets Inddragelse; men allerede 15 November udstedtes efter Mogens Gøyes Forslag atter Følgebrev til Mogens og Axel Klavsen, og Jep Tordsen fik Ordre til atter at lade dem faa Lenet. Dette synes dog ikke at være sket; Jep Tordsen vedblev i en længere Aarrække at være forlenet med Fultofte; tilsidst solgte Kongen Lenet 1546 til Hr. Mogens Gyldenstjerne¹⁾.

Ved Arv i Tange, Navntorp, Palsgaard og efter Aage Sparre synes Mogens Klavsen at have samlet sig en ret betydelig Formue. Han skildres ogsaa i et Arvedokument efter sin Død som en Mand, der havde levet et tarveligt Liv og skrabet Penge sammen; men han var meget uvidende; det siges udtrykkelig om ham, at han hverken kunde læse eller skrive, hvorfor han

---

¹⁾ Det interessante Pantebrev af 1525 er trykt i Fam. Rosenkrantzes Hist. II, Nr. 56. — Dsk. Mag. 3 R. VI, 78. — Erslev, Lensmænd, S. 66. — Danske Kancellireg. 1535—50, Reg. under Fultofte (der var næppe mere end ét Len af dette Navn i Froste Herred).

maatte overlade det hele til sin Skriver, *Jakob Mogensen*. Da Mogens Klavsen, der længe havde været svagelig, døde paa Navntorp 1560¹⁾, udbrød en sand Storm mod samme Jakob Mogens fra Hr. Mogens Gyldenstjernes Side, der beskyldte ham for at have bedraget den gamle ugifte Mand og tilvendt sig en Del af hans Efterladenskaber. Hr. Mogens Gyldenstjerne synes dog ikke at have kunnet bevise sine Beskyldninger²⁾ Det mærkeligste ved Sagen er, at Jakob Mogensen synes at have været Mogens Klavsens Frillesøn. Ganske vist berøres dette Forhold ikke i Sagen mod Skriversen, men allerede 7 December 1551 forlenede Mogens Klavsen med sin Broder Axels og dennes Hustru Magdalene Kristiernsdatters Samtykke „*sin kjære Søn*“ Jakob Mogensen for villig og tro Tjeneste, som han har bevist ham, Fjærestad Gaard i Lugude Herred paa Livstid; naar Jakob Mogensen døde, skulde Gaarden atter tilfalde Mogens Klavsens nærmeste Arvinger³⁾. Dette Brev er medbeseglet af Hr. Mogens Gyldenstjerne til Fultofte. Denne kan saaledes ikke have været uvidende om Jakob Mogensens Forhold til Mogens Klavsen, og der bliver altid en Tvivl tilbage om, hvorvidt den Jakob Mogens, der i en længere Aarrække havde tjent Mogens Klavsen som Skriver og i et og alt synes at have været hans højre Haand, er identisk med Sønnen. Om dennes senere Skjæbne vides ellers intet.

Axel Klavsen Rosenkrantz var efter sin Broders Død den eneste levende af Klavs Ludvigsens Børn. Han forekommer første Gang 1525, da han i Forening med sin Broder Mogens fik Fultofte i Forlening og Pant af sin Morbroder Aage Sparre. I Juli 1533 nævnes han under Herredagen i Kjøbenhavn blandt de Adelsmænd, der afslog Kristiern II's Forsøg paa atter at komme paa Tronen⁴⁾. Under Grevefejden tjente han blandt den skaanske Adel og har Nytaarsaften 1534 i Væ medunder-

¹⁾ Tegnelser 1560 pag. 355 under 28 November.

²⁾ Om Jacob Mogensen findes et Par meget vidtløftige Dokumenter i Klevenf. Saml. Dok. Beskr. (Rosenkrantz).

³⁾ Fam. Rosenkr.'s Hist. II. Dipl. Nr. 204.

⁴⁾ Krag's Kr. III's Hist., dansk Oversættelse I, 5.

tegnet den skaanske Adels Bemyndigelse til Kristoffer Huitfeldt og Josef Falster til at sætte sig i Forbindelse med de svenske Høvedsmænd, der af Kong Gustav sendtes Kristian III til Hjælp¹⁾. Recessen af 1536 har han ogsaa underskrevet blandt de skaanske Adelsmænd. At han ved denne Lejlighed synes at have mistet Fultofte Len, der var gaaet over til Jep Tordsen (Sparre), er allerede omtalt under hans Broder Mogens. I Aaret 1539 næves han atter blandt de skaanske Adelsmænd, som i Lund udsonede sig med Jørgen Kock efter dennes Adfærd i Grevefejden²⁾. Da der i Aaret 1542 skulde sendes Hjælpetropper til Kong Gustav i Sverig i Anledning af Dackefejden, sættes Mogens og Axel Klavsen til 2 Glavind; dette gjaldt Fultofte Len, men i Randen af de kongelige Fortegnelser er der tilføjet: disse Len har Jep Tordsen³⁾. Dette staar vistnok i Forbindelse med den store Arv, der i Mellemtiden var faldet efter Morbroderen, Mester Aage Sparre. Selv forekommer Axel Klavsen næsten aldrig senere i offentlige Hverv. 1545 maatte han yde Kongen et Laan af 50 Daler, medens hans Broder Mogens ved samme Lejlighed sættes til det tredobbelte⁴⁾. Det gik nemlig stadig ned ad Bakke med Axel Klavsens Formuesomstændigheder, uagtet han dog efterhaanden fik Del i forskjellige Hovedgaarde.

Efter sine Forældre havde Axel Klavsen arvet *Togerup* (eller Taagerup), en nu forsvunden Herregaard i Tommerup Sogn i Skyts Herred, tæt ved Trælleborg. Gaarden var imidlertid meget forfalden. Axel Klavsen maatte da tage sin Tilflugt til sin Morbroder i Lund, Mester Aage Sparre; denne byggede ogsaa Gaarden op mod den 29 Septb. 1539 at faa i sin Livstid Halvdelen af Gaardens Tilliggende i Ager og Eng og Brugsretten over en Del af Bygningerne⁵⁾. Da Aage Sparre døde i Aaret 1541, fik Axel Klavsen formodentlig atter den hele Brugsret af

¹⁾ Paludan Müller, Grevens Fejde II, 470 ff.

²⁾ Samlingar til Skånes historia, 1871, S. 57 ff.

³⁾ Dansk Mag. 3 R. VI, 357.

⁴⁾ Dansk Mag. 4 R. I, 126; 142 ff.; 235.

⁵⁾ Fam. Rosenkr.'s Hist. II, Dipl. Nr. 151.

Gaarden; men forøvrigt opstod der en Mængde Stridigheder om Arven.

Mester *Aage Sparre*, der fra 1523 til 1532 var Electus til Lunde Ærkestol, og som efter Reformationen vedblev at være i Besiddelse af Degnedømmet ved Lunde Kapitel lige til sin Død, var en Søn af Jep Tullesen (Sparre) til Skurup (nu Svaneholm i Skurup Sogn, i Nærheden af Jernbanestationen af samme Navn paa Malmø-Ystadbanen, et Par Mil fra Ystad). Han var saaledes Broder til Axel og Mogens Klavsens Moder, Kristence Jepsdatter (Sparre), og til Tord Jepsen (Sparre), der 1513 var bleven dræbt af Niels Brahe, men havde efterladt sig en Søn, Jep Tordsen (Sparre) til Liungby i Skaane, der saaledes ogsaa hørte til Mester Aage Sparres Arvinger. Af Mester Aage Sparres øvrige Brødre nævnes Oluf Jepsen, ligesom Aage Sparre selv, til Skurup, men døde ugift; den mest ansete af Brødrene var Hr. Movrids Jepsen (Sparre) til Skurup, eller som Gaarden fra nu af hedder, Svaneholm, Medlem af Danmarks Riges Raad. Han havde efterladt sig to Børn, Jakob Movridsen Sparre til Svaneholm og Fru Anne Movridsdatter Sparre, der var gift med den højt ansete Rigsraad, Hr. Mogens Gyldenstjerne. Alle disse Broder- og Søsterbørn vare saaledes Mester Aage Sparres Arvinger. Men neppe var gamle Mester Aage Sparre bleven begravet i Skurup Kirke, før de indviklede Arveforhold og Gjældsforhold viste sig. At følge alle disse indviklede Forhold i det enkelte, vilde ikke lønne sig Umagen. Den mest fremtrædende af Arvingerne var Hr. *Mogens Gyldenstjerne*, der synes at have overtaget Overledelsen af Sagen, men som neppe var en Mand, der altid var let at have at gjøre med, især for en Stymper som Axel Klavsen, der ligesaa lidt som sin Broder Mogens synes at have kunnet skrive selv; hvor der skal egenhændig Underskrift til, maa i al Fald stadig hans Hustru, *Magdalene Kristiernsdatter (Dyre)*, træde til, ligesom man ogsaa har Exempel paa, at hun i Mandens Sted har maattet møde for det kongelige Retterting og føre hans Sager.

Ved Skiftesamlingen i Lund efter Aage Sparre havde hverken Axel Klavsen eller hans Broder Mogens været personlig tilstede,

uagtet de havde været opfordrede til at give Møde. 29 Marts 1541 foretog de øvrige Arvinger i Lund Skiftet paa egen Haand. Kort efter gave de to Brødre ogsaa Mogens Gyldenstjerne Kvittering for Modtagelsen af den Anpart, det tilkom ham at udrede dem af Aage Sparres efterladte Guld, Sølv og Penge¹⁾. Aage Sparres Formue bestod imidlertid for en stor Del i Fordringer (Gjældsbreve), han havde paa andre; herom blev der senere holdt et Møde i Malmø, hvor det aftaltes, at Mogens Gyldenstjerne og Jep Tordsen Sparre skulde tage Brevene til sig, sørge for Indkrævningen og beholde Halvparten heraf, medens den øvrige Halvpart skulde tilfalde de øvrige Arvinger, Jakob Sparre, Axel og Mogens Rosenkrantz²⁾. Først i Aaret 1550 blev Sagen dog endelig afgjort for Aage Klavsens Vedkommende, idet denne gav Hr. Mogens Gyldenstjerne Fuldmagt til at opkræve og opbære „den Gjæld“, der var tilfalden ham efter Mester Aage Sparre, hvorpaa Mogens Gyldenstjerne strax gav ham en Sum for Beløbet med Ret til at beholde alt, hvad han kunde indkræve baade af Axels egen Anpart og af den Part, der mulig kunde tilfalde Axel efter hans Broder Mogens, hvis denne døde før Axel³⁾. Stakkels Axel Rosenkrantz var jo imidlertid stadig i Forlegenhed. Et Aarstid efter, nemlig 2 Februar 1551, pantsætter han atter for 200 rhinske Gylden og 100 gode Joakimsdalere en Del Gods til Klavs Urne til Beltebjerg⁴⁾. Mogens Gyldenstjerne greb nu ind med rask Haand. Han begav sig til Togerup, hvor der d. 26 Marts udstedtes en Række Breve, hvorved Mogens Gyldenstjerne fik ordentlig Tag i det hele. Axel Rosenkrantz maatte forpligte sig til, ikke at sælge eller pantsætte noget Jordegods, før han først havde tilbudt Hr. Mogens det. Denne forstrakte derpaa Axel Rosenkrantz med en Sum af 1500 Daler for 6 Procents Rente og mod at faa Pant i hans Hovedgaard *Ramsasa* tillige med en stor Del Jordegods. Samme Dag skjødede han derpaa til Hr. Mogens ogsaa sin Gaard *Ottstorp* i Gønge

¹⁾ Fam. Rosenkr.'s Hist. II, Dipl. Nr. 157—161.

²⁾ Sammesteds Nr. 180.

²⁾ Adelsbr. Fasc. 53, „Rosenkr.“, 2 Breve, dat. Malmøhus 2 Febr. 1550.

⁴⁾ Rigsarkivet, Oxie Herred Nr. 75.

Herred¹⁾; men samtidig med disse Transaktioner maatte Axel Klavsens Hustru udstede følgende Brev:

„Jeg *Madelene cristiernsdoter* bekener met dene min egen han sc[rift, at jeg lover] oc til[siger] erlig oc velbyrdig man Her maanss gyldenstiern, ad der som gwd har ssa ffor sset, ad vel byrdig man Her manss oc ieg lever min hossbaness broders død manss Clawissøn [over], da sskal fforneffde Her manss [beholde] halparten i ale de penningæ, gwl oc ssøl, der ieg kan fange effter for neffde min kere hossbanes broder (osv., osv.)“²⁾.

To Dage efter (28 Marts) var Hr. Mogens dog saa naadig, paa Malmøhus at udstede et Brev, hvori han tilsagde Axel Rosenkrantz, Fru Magdalene og deres fælles Barns Værge, at dersom de kunde udbetale ham igjen 1600 Daler med Renter *med deres egne Penge, ikke med Penge laante af en anden* enten paa Ramsasa eller paa andet Gods, ja saa skulde de faa Hovedbrevet paa Ramsasa med mere Gods tilbage igjen³⁾. Det var meget ædelmodigt af Hr. Mogens. Hvor skulde de stakkels Djævlø faa de Penge fra! 29 November s. A. maatte Axel Rosenkrantz ogsaa igjen pantsætte Hr. Mogens sine Gaarde og sit Gods i „Fulie“ i Skyts Herred for 200 Joakimsdaler og 100 Gylden i Guld⁴⁾. Det var imidlertid netop paa denne Tid, at Axel Rosenkrantz tilmageskiftede sig *Tange Gaard* i Fyn af sin Broder Mogens⁵⁾ mod at give ham Gods i Skaane. Da der imidlertid deriblandt netop var en Del af det Gods, som han havde pantsat til Hr. Mogens for de 1500 Daler, maatte han selvfølgelig give denne andet Gods isteden⁶⁾.

Midt under alt dette mistede Axel Klavsens Hustru, *Magdalene Kristiernsdatter*, der var af en Familie, der førte *Dyrernes*

¹⁾ Rigsark., Sverig, Personalia Nr. 28. — Färs Herred Nr. 11. — Giönge H. Nr. 11.

²⁾ Adelsbr., Fasc. 11, Bryske, 1ste Omslag

³⁾ Adelsbreve, Fasc. 26, Gyldenstjerne.

⁴⁾ Rigsark., Skiuts H. Nr. 1.

⁵⁾ Ovenfor S. 44

⁶⁾ Rigsark. Färs H. Nr. 15 og Skaane, Uvisse Gaarde og Gods Nr. 1, begge dat. Malmø, 12 Dag Kristmaaned (Dec.) 1551.

Vaaben, men rigtignok aldrig Navnet. Faderen, *Kristiern Nielsen* til Hjelsmø (Tybjerg Sogn og Herred), var allerede død o. 1536; Moderen, *Kirsten Pedersdatter* (Fikkesen) fra Skafteløv Gaard (Nordrup Sogn, Slagelse H.) var død 1551, da der blev truffet den Overenskomst mellem Axel Rosenkrantz, eller vel rettere mellem Fru Magdalene paa hans Vegne, thi hun har som sædvanlig underskrevet Brevet, og hans Svoger *Peder Kristensen* (*Dyre*) paa den anden Side om Arv og Gods efter deres Fader og Moder, at Axel Rosenkrantz og hans Hustru skulde have alt Godset i Skaane, Peder Kristensen alt Godset i Sjælland¹). Giftermaalet maa have fundet Sted o. i Begyndelsen af Aaret 1541; thi i Aage Sparres Testamente af Aar 1540 skal hun endnu være omtalt som ugift²), men i Juli 1541 omtales de som gifte i en kgl. Rettertingsdom, hvor noget hende af Aage Sparre tilskjødet Gods tildømmes hende, med mindre det kunde bevises, at Aage Sparres Segl var hængt under Skjødebrevet mod hans Vidende og Vilje³). Axel Klavsens maa i saa Fald først temlig sent have giftet sig, da han næppe er bleven født efter Aar 1500. De havde kun ét Barn, Sønnen *Klavs*, der ved Moderens Død endnu ikke var voxen. Hun levede endnu i December 1551, da hun i Malmø medunderskriver det Brev, hvori Svogeren Mogens Klavsens Rosenkrantz forlenede sin uægte Søn med noget Gods⁴), men nævnes ikke i de den 12 Dec. s. A. udstedte Breve, og var i ethvert Tilfælde død inden d. 30 Januar 1552. I et langt senere udstedt retsligt Dokument erklærede Skriveren paa Hjelsmøgaard, Anders Fris, og dennes Broder, Peder Fris, som ogsaa var i Peder Kristensens Tjeneste, at før Fru Magdalene døde paa *Egede*, sendte hun sine Kister til Hjelsmø, hvor de bleve forseglede af Oluf og Jørgen Grubbe af Sandby; men da Peder Kristensen, som paa den Tid var paa Kalundborg (i Fængsel), kom hjem, blev han vred herover og brød

¹) Rigsark., Orig. paa Perg., Adelen i Danm., P. Kristensen Nr. 5.

²) Thiset, Stamtavler o. danske Adelslægter III, 58 (Danm. Adels Aarvog 1891, 149).

³) Krag, Krist. III's Hist. II, 356 ff.

⁴) Familien Rosenkr.'s Hist. II, Dipl. Nr. 204. (Se ogsaa ovf. S. 50).

dem op; hvor Klenodierne, der vare deri, bleve af, det vidste de ikke. Anders Fris vidner ligeledes, at han vel vidste, at Fru Magdalene havde Guldkjeder og Guld paa Snorer, som hun tog til i sin Nød og Trang og gav ud til Gjæld og andet. Lige saa lidt vidste de noget om, hvor de 1500 Daler vare blevne af, som Fru Magdalene havde faaet af Hr. Mogens Gyldenstjerne, kort før hun drog over til Skaane¹⁾.

Efter Konens Død kom *Axel Rosenkrantz* fuldstændig i sin Svoger *Peder Kristensens* Vold. Denne Person havde efter Faderen arvet *Hjelmsøgaard*, hvortil han allerede skrives 1537, da hans Frænde Niels Fikkeseu til Sandby solgte til ham en Gaard i Kjøbenhavn „ud mod Volden“²⁾. I April 1546 stævnedes han tillige med Erik Kristoffersen (Dyre) til Vindinge (Fiurendal) og senere tillige med sin Svoger Axel Klavsen af Rigskansler Antonius Bryske og dennes Medarvinger for *Skafteløv* Gaard for den Anpart, de to Søkende havde i denne Gaard efter deres Moder³⁾. Der faldt Dom i Sagen, hvorved Hartvig Bryskes Arvinger tilkjendtes Ret til *Skafteløv* Gaard som Pant; men alligevel maatte Antonius Bryske i Aaret 1547 tiltale Peder Kristensen, fordi han skulde have „solgt“ en Bondesøn af *Skafteløv* Gods, efter at det var blevet tildømt Hartvig Bryskes Arvinger, og havde hugget Træer i Skoven³⁾. Han viser sig saaledes allerede her som en stridbar Karakter, og det samme gjælder vistnok Søsteren. I Aaret 1550 blev saaledes Fru Magdalene, der komisk og betegnende nok i de kongelige Brevbøger først har været opført som „Axel Klavrens *Efterleverske*“, et Ord, der dog atter er overstreget, stævnet for det kongelige Retterting for noget Gods, hun tog fra en Kvinde uden at have vundet sig Ret dertil ved Loven⁴⁾.

Til en saa tvivlsom Person som Svogeren maatte *Axel Rosenkrantz* forskrive sig med Hud og Haar ved et paa *Hjelmsø* d. 30

¹⁾ Fam. Rosenkr.'s Hist. II, Dipl. Nr. 221.

²⁾ Rigsark. Kjøbenh., Gaarde og Huse Nr. 220. — Om det er ham, der 1535 ved Udskrivning af den fynske Adel sættes til 1 Mand (Danske Kancellireg. S. 12), og som har undertegnet Recessen af 1536, ligeledes blandt den fynske Adel, er maaske tvivlsomt, skjønt ikke urimeligt.

³⁾ Dansk Mag. 4 R. I, 151, 197, 264; V, 349—50.

⁴⁾ Dansk Mag. 4 R. VI, 153—54.

Januar 1552 udstedt Brev, hvori han erklærer, at han med fri Vilje og velberaad Hu for „besynderlige Ulykkers Skyld“ har kjærlig ombedet sin kjære Svoger, ærlig og velbyrdig Svend Peder Kristensen, at være sin og sin Søn *Klavs*s fuldmyndige Væрге, saaledes at Svogeren i et og alt kunde gjøre, hvad han vilde, med Hensyn til Axel Rosenkrantz og Sønnens Sager, hvorimod Axel selv fraskriver sig al Ret til fra denne Dag at købe, sælge, afhænde eller bortpante noget som helst af sit eget, sin afdøde Hustrus eller Sønnens rørlige eller urørlige Gods. Kort sagt, Peder Kristensen havde faaet Magten over det hele. Samtidig gav Axel sin Søn *Klav*s under Svogeren Værgemaal *Halvparten af Taagerup Gaard og Grund* med dets Tilliggende, der var hans Arve-gods, og *Halvparten af Tange* i Fyn med det dertil liggende Gods, som han og hans salig Hustru Magdalene havde kjøbt (nemlig ved Magelæget med Broderen *Mogens*). Desuden gav han Peder Kristensen tvende Pergamentsbreve, hvorved han, i Fald Sønnen døde umyndig, indsatte *Peder Kristensen til dennes Søstersøn Klavs Rosenkrantzes Arving* til hele Godset, som Peder Kristensen strax paa sin Søstersøns Vegne skulde overtage. Dette blev bekræftet ved et paa Landstinget udstedt Vidnesbyrd, hvor Axel Rosenkrantz personlig overdrog Svogeren Værgemaalene, — uagtet Broderen *Mogens* endnu levede. Til Gjengjæld forpligtede Peder Kristensen sig til at skaffe Axel Rosenkrantz en ærlig Riddermandsmands tilbørlige Underhold af sit eget til sig, to Svende og en Dreng, Foder til tre Heste, Øl og Mad med tilbørlig Pryssing, dansk Øl og Mjød, enten paa Taagerup, Tange eller Hjelmsø, hvor han selv vilde være, og intet andet Sted, samt Klæder til ham og Svendene¹).

Netop som Peder Kristensen skulde til at tage fat paa Sagerne, blev han hindret i sin Fart. Han blev nemlig sat fast paa Kalundborg, uden at man véd nærmere, hvad Grunden hertil var. Han var fri endnu d. 30 Januar 1552, som det fremgaar af det foregaaende, og ligeledes, da han kort efter i Axel Rosenkrantz's Sag mødte paa Landstinget i Ringsted. Han sad imid-

¹) Familien Rosenkrantz's Hist. II, Dipl. Nr. 206; 207; 208; jvf. Matzen, Panteret, S. 185 ff.

lertid fast, efter hvad der ovenfor er omtalt, da Søsteren Fru Magdalenes Kiste kort efter førtes til Hjelmso, og d. 29. Februar har han ogsaa fra Kalundborg udstedt et Brev, hvorved han solgte til Fru Sidsel Ulfstand, Enke efter den kort før afdøde Lensmand paa Kalundborg, Knud Pedersen Gyldenstjerne, en Gaard i Ørsted By og Sogn i Ramsø Herred, et Salg, der vistnok ogsaa staar i Forbindelse med Axel Rosenkrantzes Gjældssager¹⁾, thi ifølge en Optegnelse af Fru Sidsel Ulfstand havde hun i Aaret 1547 laant Fru Magdalene Axel Klausens 200 Gylden. Under 3. Juli udstedtes derpaa Brev til Erik Bølle og Frans Banner, der midlertidig havde Kalundborg Len under deres Styrelse, at da Kongens Hofsinde, Peder Kristensen, havde bedt om at komme ud af sin „Bestriking“, skulde de lade ham forsegle og underskrive et medfølgende Brev, hvorpaa han skulde rejse til Kongen²⁾. Et udateret Brev af Mogens Rosenkrantz, hvori han tilstaar at have faaet tilbage 2000 Daler, som Peder Kristensens Tjener Peder Fris paa sin Herres Vegne havde indlagt hos Slotsfogeden paa Kjøbenhavns Slot, og som skulde have været udgivne til Kongen for Peder Kristensens Fængsel, staar formodentlig i Forbindelse med denne Sag, eller maaske snarere med en lignende Affære senere³⁾.

Da Peder Kristensen kom til Kjøbenhavn, maatte han 17. Juli staa til Rette for en Del af Axel Rosenkrantzes Kreditorer, som nu kastede sig over ham. Fru *Ida Munk*, Hr. Oluf Nielsen Rosenkrantzes Efterleverske til Vallø, stævnedede ham saaledes for 300 Joakimsdaler og 100 Mark danske Penge, som han dømtes til at betale, og Landsdommeren i Skaane, Klavs Urne, for noget Gods, han havde faaet i Pant for et Laan, men som var overladt Mogens Klavsens ved Mageskiftet med Tange. Peder Kristensen tilbød at udbetale Summerne, da han ikke kunde skaffe Godset, men Dommen lød, at Klavs Urne maatte gjøre sig skadesløs ved andet af Axels Gods⁴⁾.

¹⁾ Rigsark., Ramsø H. Nr. 4.

²⁾ Kancelliets Brevbøger ved Bricka, 1552, S. 167.

³⁾ Klevenf. Saml. (efter Adelsbr. 53. Rosenkrantz?).

⁴⁾ Rosenvinge, Gl. Domme, I, 197 ff. — Rigers Dombog.

Som det fremgaar af disse Domme, har Peder Kristensen haft en Del Penge mellem Hænder paa denne Tid. Det er rimeligvis de 1500 Daler, Hr. *Mogens Gyldenstjerne* nylig havde forstrakt Axel Klavsen med, og som Peder Kristensen efter sin Tilbagekomst fra Kalundborg har taget ud af Søsterens paa Hjelmsø efterladte forseglede Kister. Ogsaa selve Hovedgjælden til *Mogens Gyldenstjerne* søgte han kort efter at faa afviklet; men her kom han ingen Vegne. Hr. *Mogens* var selvfølgelig meget forbitret over, at Peder Kristensen saa uventet havde faaet Axel Rosenkrantz i sin Magt, netop som han selv troede at have sikret sig hele Magten over ham. — Den 17. December 1552 sendte Peder Kristensen to Adelsmænd, Jørgen Tidemand til Hageløse og Jakob Emiksen, samt to Borgere fra Malmø og Trelleborg op paa Malmøhus til Hr. *Mogens Gyldenstjerne* og lod paa Axel Rosenkrantzes Vegne begjære, at Hr. *Mogens* vilde lade Peder Kristensen se de Breve, han af Axel Rosenkrantz og dennes afdøede Hustru havde paa det Gods i Fuglie og Maglerup i Skyts Herred¹⁾, da vilde han fuldgjøre samme Breve med Guld, Sølv og Penge eller ogsaa lade Godset følge Hr. *Mogens*, hvis han ikke kunde fuldgjøre Brevene. Dertil svarede Hr. *Mogens*, at han aldeles intet havde at gjøre med Peder Kristensen i den Sag, men vilde rette sig efter Breve og Segl. Ligeledes tilbød Peder Kristensen ved de nævnte Mænd at ville udbetale Hr. *Mogens* de 1500 Daler, hvad Dag han selv vilde bestemme inden Jul. Hertil svarede Hr. *Mogens*, at Brevet herom vilde han fuldgjøre, naar Axel Rosenkrantz gjorde sin Ed paa, at det var hans egne Penge; Peder Kristensen havde han intet at gjøre med i den Sag!²⁾

Peder Kristensen udvirkede da, eller havde maaske allerede tidligere udvirket, et Kongebrev til *Mogens Gyldenstjerne*, at han skulde tage mod de 1500 Daler og lade Axel Rosenkrantz faa sit Gods igjen. Men desuden havde han begaaet den Voldsomhed, selv at sætte sig i Besiddelse af de pantsatte Gaarde i Maglerup

¹⁾ c: Brevet af ²⁹/₁₁ 1551 paa 200 Daler, ovenfor S. 54, og maaske flere.

²⁾ Klevenf. Saml. til Fam. Rosenkrantz.

m. m., skjønt Indløsningen den Gang endnu ikke havde været tilbudt paa Tinge. Mandagen den 16. Januar 1553 paa „Søgning“ næst efter Jul mødte da Hr. Mogens Gyldenstjerne paa Lunde Landsting og tiltalte Peder Kristensen paa egne og paa Axel Rosenkrantz's Vegne. Kgl. Majestæts Brev og Befaling vilde Hr. Mogens selvfølgelig altid rette sig efter, som en hørsom og lydagtig Undersaat bør at gjøre; de 1500 Daler vilde han imidlertid kun annamme, naar de bleve ham tilbudte overensstemmende med Loven og Recessen og overensstemmende med hans Pantebrevs og andre Breves Lydende. Dernæst tiltalte Hr. Mogens Peder Kristensen for det *ulovlige Værgemaal*, som han tiltog sig over *Axel Rosenkrantz's Søn Klavs*, „thi Fader og Farbroder leve endnu.“ Desuden gjorde Peder Kristensen Axel Rosenkrantz til en *Fledføring* mod Lov og Ret, thi hans Søskende, Slægt og Byrd vare villige til at gjøre ham Fyldest, mere end Loven udviser. Desuden vilde Peder Kristensen gjøre Axel Rosenkrantz til en æreløs Mand, at han ikke kunde holde Brev og Segl, som hver ærlig Mand er pligtig og bør at gjøre. Desuden havde Peder Kristensen pantsat („udsett“) noget Gods mod de Breve og Segl, som Hr. Mogens har derom af Axel Klavsen. Ligeledes klagede Hr. Mogens paa kgl. Majestæts Vegne over, at Peder Kristensen har siddet kgl. Majestæts Brev og Befaling overhørig, thi han kom ikke til Rustning (∴ Mønstring) her i Landet (∴ Skaane) som andre gode Mænd, skjønt han havde Axels Gaard og Gods i sin Befaling og sit Forsvar. Til sidst klagede Hr. Mogens over, at Peders Fogeder og Tjenere havde taget tre Gaarde i Maglerup i Skyts Herred, som Hr. Mogens havde i Pant af Axel Rosenkrantz, fra ham med Vold og Uret, skjønt der aldrig var forkyndt Indløsning deraf, hverken paa Herredsting eller Landsting. Paa alle disse Artikler tilbød Hr. Mogens at gaa i Rette med Peder Kristensen, som selv var tilstede paa Landstinget.

At Hr. Mogens Gyldenstjerne har haft den juridiske Ret paa sin Side i de her nævnte Klageposter, lader sig vist næppe betvivle; men Peder Kristensen smuttede dog denne Gang fra ham. Han var ikke stævnet til Landstinget for at gaa i Rette

med Hr. Mogens, sagde han; vilde denne stævne ham personlig, var Sjællands Landsting og Tybjerg Herred hans Værneting; paa Axel Rosenkrantz's Vegne kunde han stævnes paa Togerup; men dette var ikke sket¹).

Saa længe de Breve, Mogens Gyldenstjerne havde ladet sig give af Axel Rosenkrantz, ikke lode sig juridisk anfægte, kunde Peder Kristensen ikke komme ret vidt med sine Forsøg paa at indløse de pantsatte Godser. Han synes rigtig nok heller ikke at have taget videre Hensyn til disse Breve. I Aaret 1554 lod han saaledes Axel Rosenkrantz udstede et Skjødebrev til Kansler Johan Fris til Hesselager paa sin Hovedgaard *Tange* i Øxendrup Sogn i Gudme Herred i Fyn med følgende Gods i Gudme Herred: Hvidhavrekilde, Ebberød, Gamle Have, Bøys Have og Affuuldgaards Made (∴ Eng) med deres Skov og Ejendom som et frit Enemærke liggende paa Svinninge Grund, desuden Stubetved og Brobjerg, liggende paa Øxendrup Grund, som altid plejer at være frit Enemærke, og to Gaardsæder, som ligge derved udenfor Tange; ligeledes Tange Mølle, 4 Gaarde i Øxendrup By, „som er gjort af Tange Bol“, med alle fornævnte Gaardes og alt fornævnte Gods's Indtægter og rette Tilliggende, som er 4de Parten over al Øxendrup Grund, baade i Mark, Skov og Ejendom, som kaldes Tange Bol, undtagen en 4de Part i samme Tange Bol, som i Forvejen tilhører Johan Fris, ligeledes to Markeskjels Jord i det tredje Bol paa Øxendrup Grund, tillige med en Del Strøgods. Alt dette Gods skulde Johan Fris have som et frit Kjøb, hvorpaa Axel Rosenkrantz kvitterer for Modtagelsen af Guld, Sølv og Penge herfor. Som Medbeseglere nævnes derpaa *Peder Oxe* til Gisselfeldt, *Korfitz Ulfeld* til Kogsbølle, *Kristoffer Valkendorf* til Glorup og *Peder Kristensen* til Hjelmso. Brevet ender med: „Givet og skrevet etc.“, hvorpaa Peder Kristensen har tilføjet en Forpligtelse til Joh. Fris, at denne inden 1. Maj næste Aar skal modtage et ligelydende Pergamentsbrev, og denne Forpligtelse er dateret: Nyborg, Torsdag efter St. Mortens

---

¹) Klev. Saml. (Danske Herold). Brevet er atter læst paa Skaane Landsting Søgning næst efter St. Mikkelsdag samme Aar.

Dag 1554. — Det er saaledes kun et foreløbig aftalt Kjøb, og selve Pergamentsbrevet synes aldrig at være blevet udstedt; Tange vedblev ogsaa at være i Axel Rosenkrantz's Besiddelse og indtil videre under Peder Kristensens Styrelse. Hvad der har hindret Salgets Iværksættelse, er ubekjendt; men det er vel ikke utænkeligt, at Mogens Gyldenstjerne har gjort Indsigelse mod Salgets Gyldighed efter de Breve, han havde faaet af Axel Rosenkrantz, ifølge hvilke intet Gods maatte sælges eller bortpantes uden først at være tilbudt ham¹⁾.

Til sidst lykkedes det dog *Peder Kristensen* at komme til et Slags Forlig med *Mogens Gyldenstjerne*. 3. Juni 1557 har Peder Kristensen nemlig stævnet Landsdommer Klavs Urne for Kongens Retterting i Anledning af, at Klavs Urne havde sat Sagen mellem Peder Kristensen og Mogens Gyldenstjerne om de tre Bønder i Maglerup ind for Rigens Kansler, der atter lod den vende tilbage til Landstinget, hvorved Peder Kristensen mente sig forurettet. De bleve da i Kongens Nærværelse forligte saaledes, at Sagen skulde være, som den aldrig var sket, og de derom udstedte Breve magtesløse. — Men samme Dag havde Peder Kristensen ogsaa stævnet Hr. Mogens Gyldenstjerne selv ind for Kongens Domstol for nogle Breve i Anledning af en Trætte, han paa Axel Klavsens Vegne havde med Hr. Mogens om noget af Axel Klavsens Gods, som Hr. Mogens havde i Pant; gode Mænd havde forliget den Sag saaledes, at Hr. Mogens skulde antvorde Peder Kristensen alle de Pantebreve og andre Breve, han havde i den Sag; men Peder Kristensen havde ikke faaet noget saadant Brev. Til sidst blev der da mæglet et saadant Forlig, at Hr. Mogens strax skulde antvorde Peder Kristensen de Breve, han havde hos sig; og hvad andre Breve, det være sig Pante-

---

¹⁾ Adelsbreve Fasc. 53 Nr. 135. — I den arnemagnæanske Saml. paa Universitetsbibliotheket (*Dipl. Dan. in genere* Fasc. XII, 15) findes et St. Mikseldag 1554 paa Hjelmsø udstedt Pergamentsbrev, hvorved Axel Klavsens skjøder til Joh. Fris 5 Gaarde i Øxendrup S. og By, Gudme Herred (selve Hovedgaarden Tange nævnes ikke heri). Men heller ikke dette Brev synes nogensinde at være traadt i Kraft. *Alle Segl mangle*, og der fattes alle juridiske Notarialpaategninger. — Endnu 1559 aflagde ogsaa Fogeden paa Tange Regnskab til Axel Rosenkrantz.

breve, Tingsvidner, Forfølgningsbreve, Vidisser etc., der fandtes hos Hr. Mogens, skulde være døde og magtesløse, og herom udstedtes et aabent kgl. Brev¹⁾.

Det er rimeligvis ikke blot Maglerup-Godset, dette Forlig angaar, men ogsaa de meget omtalte 1500 Daler, hvorfor Ramsasa med mere Gods var pantsat, hvilket kunde indløses for 1600 Daler, som rigtignok skulde være „Axel Rosenkrantz's egne Penge“. Det synes netop at være denne sidste Paastand. Hr. Mogens Gyldenstjerne har maattet opgive; i al Fald ser man, at Peder Kristensen paa Axel Rosenkrantz's Vegne af Rigsraad Klavs Bilde til Lyngsgaard omtrent paa denne Tid har laant netop 1600 Daler²⁾. Senere maatte Broderen Mogens betale Summen. Han satte rigtignok i Rette, om Peder Kristensen var den, der maatte saaledes afhænde Broderens Gods og pantsætte det; men Retten erklærede paa Skaane Landsting, at Broderens Segl fandtes for Brevet, og at Axel Rosenkrantz maatte holde sit Brev, hvis han vilde beholde sin Ære. „Hvad enten dit Segl er kommet derfor dig vitterlig eller uvitterlig“, tilføjer Mogens i et Brev til Broderen, „det maa Gud og du vide, og hvorhen de Penge ere komne, det véd jeg lige saa lidt af som du, og kom de vel en anden saa snart til Gavn som dig“³⁾. Hvilket Gods Peder Kristensen havde pantsat i denne Anledning, vides ikke. Senere ser man dog, at ogsaa *Togerup* var pantet bort af Peder Kristensen.

Paa den Tid, *Peder Kristensen* fik bragt et Slags Forlig i Stand med Mogens Gyldenstjerne, maa han dog endnu have haft visse indflydelsesrige Beskyttere, der have kunnet tale hans Sag. Medens han tidligere kun forekommer som kgl. Hofsinde,

¹⁾ Tegn. 1557 p. 203; 204; jævnf. Kancelliets Brevbøger ved Bricka, S. 108.

²⁾ Adelsbr. Fasc. 53, Rosenkrantz: Mogens Rosenkrantz tilbyder for sin Broder Axel at betale Sten Bille til Vandaas 1600 Joachimsd., som Axel R. skyldte salig Klavs Bille († 1558), Lund, Mand. efter Misericordia 1559. — Sammesteds Kvittering fra Sten Bille til Mog. R. for de 1600 Joakimsdaler og 180 Joachimsd. i Rente for et Aar, Landskrone, Lørdag før St. Laurentii Dag.

³⁾ Fam. Rosenkrantz Hist. II, Dipl. Nr. 215 og 216, to ret karakteristiske Breve mellem Brødrene om denne Sag.

i hvilken Egenskab han saaledes i Begyndelsen af Aaret 1555 ledsagede Dronning Dorothea og Hertug Frederik (II) til Wismar i Anledning af et fyrsteligt Bryllup¹⁾, var han 1555 bleven forenet med *Tølløse*²⁾, og i Aaret 1557 havde han købt *Sandbygaard* (Tybjerg Herred) af sin Slægtning Kristoffer Fikkese; men dette Kjøb skulde blive hans Ulykke. Salgets Gyldighed blev nemlig bestridt af Kristoffer Fikkese's Svoger, Movrids Pedersen til Gunderstrup (nu Kulla Gunnarstorp i Helsingborg Len), fordi Kristoffer Fikkese havde pantsat Gaarden til ham, og han paastod, at Kristoffer Fikkese havde udstedt et Forpligtelsesbrev om ikke at sælge Gods til andre end ham; men dette Brev var forsvundet; det havde været i et Skrin, som stod paa Sandbygaard, men som var blevet opbrudt i den Tid, det havde staaet under Peder Kristensens Værgemaal. Ved en kgl. Rettertingsdom, som afsagdes paa Nyborg Slot d. 15. Juni 1558, tilkjendtes vel Sandhygaard Peder Kristensen, indtil Forpligtelsesbrevet bragtes til Veje; men med Hensyn til Skrinets Opbrydelse blev en svær Mistanke hvilende paa ham, og der forbeholdtes Movrids Pedersen Ret til at forfølge denne Sag videre³⁾. Men hvad der var endnu værre, det var, at der samtidig førtes en Sag mod Peder Kristensen af Jørgen Grubbe til Sandby, der ogsaa var optraadt i den foregaaende Sag med Vidnesbyrd mod Peder Kristensen. Denne havde nemlig ladet fire af sine Karle i formummet Dragt opsnappe Jørgen Grubbes Skriver ved Næsby Bro og føre ham til Hjelmsø, hvor han holdt ham i Forvaring. Peder Kristensen benægtede med den største Frækhed at have haft noget med den Sag at gjøre. Første Gang, Sagen var for Retten, blev Peder Kristensen derfor frikjendt ifølge de Vidnesbyrd, han fremlagde i Retten, „indtil saa længe nogen vilde sigte ham“. Da Jørgen Grubbe havde samlet nye Vidnesbyrd, mødte begge Parter atter senere med deres Beviser for det kgl. Retterting, baade med skriftlige og mundtlige Vidnesbyrd. Peder Kristensens

---

¹⁾ Kancelliets Brevbøger ved Bricka, S. 354.

²⁾ Samme Skr. S. 384, 385.

³⁾ Rosenvinge, Gl. danske Domme, II, 199—203.

Vidnesbyrd fandtes at være løgnagtige, idet somme af Vidnerne mundtlig erklærede, at de aldrig havde vidnet, som de skriftlige Vidnesbyrd lød; men Peder Kristensen fremstod for Kongen og Raadet og svor ved sin højeste Ed, saafremt han nogen Tid vilde blive salig hos Gud, at han var uskyldig i den Sag, og forpligtede sig derhos for Kongen og Raadet, at dersom det kunde findes, at han var skyldig i den Sag enten med Ord, Befaling, Raad eller Gjerning, da vilde han dermed have forbrudt Ære og Liv, Hals og Gods. Eftcr mange Søgemaal afgjordes Sagen endelig paa det kongelige Retterting i Nyborg d. 17. Juni 1558, altsaa to Dage efter at der var faldet Dom i Sagen angaaende Sandbygaard; thi det var nu lykkedes Jørgen Grubbe at kunne føre selve den opsnappede „Dreng“ frem som Vidne. Dommen kom da til at lyde, at eftersom de fire „forkappede“ Karle fandtes at være Peder Kristensens Tjenere og rede hans Heste, og den Gjerning skete i hans Brød og af hans Brød, da bør Peder Kristensen at staa for den Gerning til Rette og bøde derfor efter Loven, og de, som udi denne Sag med Peder Kristensen vidnet haver, at have vidnet Løgn og bør derfor at straffes efter Recessens Lydelse; desligeste findes og Peder Kristensen at være en Meneder for Gud og en Løgner for Menneskene, og bør derfor at straffes som en Meneder og en Løgner. Men da der i Loven eller i Recessen ikke fandtes nogen „udtrykt Mening“ om saadanne Forpligtelser, som Peder Kristensen havde forpligtet sig selv til paa Ære, Liv og Gods, saa blev han derfor dømt i Kongens Naade og Unaade¹⁾.

Kongen kunde saaledes gjøre ved ham, hvad han vilde. Marskalken, Jens Truidsen (Ulfstand), tog i Embedsmedfør hans Hest og Harnisk fra ham, „som det pleier at gjøres efter en æreløs Mand“²⁾; selv blev han foreløbig sat i Forvaring paa Nyborg Slot. Senere flyttedes han til Kjøbenhavn og sattes i Blaa Taarn. Ordre herom er allerede den 7. Juli 1558 udstedt til Hr. *Mogens Gyldenstjerne*, der nu var Statholder paa Kjøben-

¹⁾ Rosenvinge, Gl. d. D. II, 206—9.

²⁾ Dok. af 14. April 1564 hos Matzen, Den danske Panterets Hist. S. 186—87.

havns Slot og der som Rigsraad ogsaa havde deltaget i Dommene i Nyborg. Kongen synes dog paa denne Tid at have været stemt for Mildhed. Vel paalægges det Hr. Mogens at passe godt paa ham; men der tilføjes, at hvis Peder Kristensens Slægt og Venner ville gaa i Borgen for, at han vil begive sig til sin Gaard Hjelsmø, altid blive der tilstede, ikke begive sig videre derfra, end Gaardens Mark strækker sig og ad rette Vej til hans Sognekirke, og hvis de ville angive, hvor stor en Sum de ville forpligte sig til at stille i Borgen, hvis Betingelserne brydes af ham, saa skal Hr. Mogens sende Kongen en Udskrift af deres Forpligtelsesbreve¹⁾. Foreløbig blev dette dog ikke til noget; derimod blev fire Karle, der havde været med at gjøre en Nøgle til det Fængsel, Peder Kristensen sad i, grebne og straffede²⁾. Det staar formodentlig i Forbindelse med dette Befrielsesforsøg, at Mogens Gyldenstjerne allerede i Oktober 1558 havde klaget over, at der var nogen Vanskelighed ved at holde Peder Kristensen i Forvaring paa Kjøbenhavns Slot, og derfor havde foreslaaet, at han flyttedes til Krogen (Kronborg)³⁾. En Mand i Odense blev ogsaa henrettet for Peder Kristensens Sag⁴⁾; derimod eftergav Frederik II, som imidlertid havde bestøget Tronen, 4. Aug. 1559 paa Peder Billes og Herluf Trolles Forbøn den Tiltale, han havde til en Mand ved Navn Rasmus Andersen for et Vidne, han i sin Tid havde vidnet med Peder Kristensen⁴⁾. Paa denne Tid synes der saaledes atter at have gjort sig en mildere Stemning mod Peder Kristensen gjældende. Mikkelsdag 1559 har Peder Kristensen ogsaa paa Kjøbenhavns Slot underskrevet et Forpligtelsesbrev, hvori han erklærer sig skyldig i sin Forseelse, men paa Rigsraadets Forbøn frigives mod at erlægge en Sum af 2000 Daler og forpligte sig til ikke at forlade Hjelsmø og Sognet, og ikke at begaa nogen hemmelig eller aabenbar Handling mod Kongen og Rigets Undersaatter, men

---

¹⁾ Tegn. 1558, p. 392 (Kancelliets Brevbøger, S. 192).

²⁾ Tegn. 1559, 10. Marts, p. 40. (Kancelliets Brevbøger v. Bricka, S. 214; 244; 256).

³⁾ Tegn. 1559, 24. Nov., p. 168. (Kancelliets Brevbøger, S. 337).

⁴⁾ Reg. 1559, p. 254. (Kancelliets Brevbøger, S. 297).

hvis han forsaa sig herimod, da at have forbrudt 2000 Daler og sit Liv¹). Dette Forlig kom imidlertid aldrig i Stand, og det tidligere omtalte Brev, hvorved Mogens Klavsen Rosenkrantz faar 2000 Daler tilbage, som vare indlagte hos Slotsfogeden i Kjøbenhavn paa Peder Kristensens Vegne, staar maaske i Forbindelse hermed, skjønt det rigtignok ikke er let at se, hvad Interesse Mogens Rosenkrantz netop paa den Tid skulde have haft af at faa Peder Kristensen fri. Samme Slotsfoged havde imidlertid Fuldmagt til at sælge Peder Kristensens Gaard ved Volden i Kjøbenhavn, og da Kongen netop paa denne Tid vilde have en Farver i Kjøbenhavn, købte han Gaarden (ved Farvergade)²). Kort før var Peder Kristensen selv bleven ført til Krogen³); her blev han imidlertid helt ustyrlig. Han brød ud af Fængslet, hvori han sad, og sprang over Muren, men blev atter greben, hvorfor Kongen Nytaarsdag 1560 gav Mogens Gyldenstjerne Ordre til at lade ham sætte i Jern og at paalægge Fogeden og Slotsskriveren paa Krogen at have godt Opsyn med ham, at han ikke undkom; thi saa skulde de selv komme til at sidde i hans Sted⁴). Mogens Gyldenstjerne var dog ikke glad ved at skulle passe paa ham. „Han er farlig at have i Huse nu i denne Tid“, skriver han 20. Apr. d. A. til Frederik II, og beder om, at han maa blive flyttet til et andet Sted⁵). Det var nemlig netop paa denne Tid, at man var meget bange for Peder Oxes „Praktikker“ og frygtede et Angreb paa Krogen; man var aabenbart bange for, at Peder Kristensen skulde slippe ud og begive sig til Peder Oxe, saaledes som det netop paa denne Tid var Tilfældet med flere lignende Adelspersoner, der vare komne paa Kant med Loven. De stode i Forhold til hinanden fra tidligere Tid som Naboer, og mærkeligt nok var deres Skjæbne bleven afgjort i de samme Dage i Nyborg 1558. Peder Kristensen synes dog ikke at være bleven flyttet

¹) Ryge, Peder Oxes Levned, S. 219—21; jfr. Thiset, anf. Skr. S. 58.

²) Kancelliets Brevbøger, 16. Dec. 1559, S. 348.

³) Tegn. o. a. L., 12. Oktbr. 1559, p. 149.

⁴) Tegn. 1560, p. 197 (Kancelliets Brevbøger 354).

⁵) Rigsark., Danske Kong. Hist. Fasc. 40.

og sad endnu i adskillige Aar fængslet; til sidst gik han fra Forstanden i Fængslet.

Strax efter Peder Kristensens Fængsling var *Mogens Rosenkrantz* fremtraadt paa Sjællands Landsting og havde vedkjendt sig Værgemaalet for sin Broder *Axel Rosenkrantz* og dennes Søn som nærmeste Slægtning, samt havde nedlagt Forbud mod, at nogen „bevarede sig“ med noget af Peder Kristensens Gods, før det Gods blev udlagt, som Peder Kristensen modtog af Axel Rosenkrantz, og med Axel Rosenkrantzes Kjøbe- og Pantebreve¹⁾. Mogens tog ogsaa strax fat; som vi allerede tidligere have omtalt, maatte han saaledes skaffe de 1600 Daler til Veje, hvorfor Peder Kristensen havde pantsat Gods til Klavs Bilde; thi Axel Rosenkrantz erklærede, at Brevene maatte indløses, da han ikke vilde være æreløs. Det er ynkelige Breve, der i denne Anledning vekles mellem Brødrene i April 1559; skrøbelige og svagelige vare de begge, hvorfor Mogens meget nødig vilde paa tage sig Værgemaalet; Adelsmændene skulde desuden paa denne Tid have deres „Rustning“ færdig; „jeg ved ikke, hvorledes jeg skal bære mig ad dermed“, skriver Axel, „jeg har ingen Heste, og de Harnisker, jeg har, ere ikke af en saadan Beskaffenhed, at nogen Karl kan være forvaret med dem“; Broderen maa derfor sørge for Udrustning for ham²⁾. Saaledes saa det vistnok ofte ud med Smaa-Adelens Rostjeneste allerede paa denne Tid.

I Løbet af Aaret 1560 døde imidlertid *Mogens Rosenkrantz*. Nu blev det atter *Mogens Gyldenstjerne*, der fik Sagens Ledelse i sin Haand. 28. November s. A. blev han af Kongen beskikket til Væрге for Axel Klavsens Barn³⁾. 12. Marts 1561 udstedte derpaa *Axel Rosenkrantz* fra Hjelmsø et Brev, hvori han gjorde Peder Kristensens Værgemaal for sig selv og sit Barn dødt og magtesløst, da Peder Kristensen „nu er en fordærvet Mand, som ikke maa væрге, og har hærget og ikke værget, som han mig lovet og tilsagt haver“, og udbad sig en Dom herom fra Landstinget. Den 18. Juni oplæstes Brevet paa Landstinget i

¹⁾ Landstingsvidne af 17. Aug. 1558, Adelsbr. Fasc. 12.

²⁾ Familien Rosenkrantzes Historie II, Dipl. Nr. 225—26.

³⁾ Kancelliets Brevbøger, S. 468.

Ringsted, men Landsdommeren udstedte blot et Vidnesbyrd herom, da han ikke kunde afsige nogen Dom herom uden Gjen-svar fra Modparten¹⁾. Mogens Gyldenstjerne tog sig derpaa af Mogens Rosenkrantz's efterladte Gods paa Navntorp og forfulgte Skriveren, Jakob Mogensen, saaledes som ovenfor (S. 45) omtalt. 30. Maj 1562 har Axel Rosenkrantz derpaa paa Hjelmsø, hvor han vedblev at have sit Ophold, udstedt Kvittering til sin kjære Svoger, Hr. Mogens Gyldenstjerne til Stjernholm, for 4 Sølvstaabe, 3 Sølvskaale, en Sølvske, et forgyldt Sølvbælte, otte forgyldte Sølvspænder, som ogsaa hørte til et Bælte, en liden „Brasse“ med Ædelstene i, to Signetringe af Guld og alt andet Sølv, Guld og Penge, som Mogens Rosenkrantz's efterlod sig, samt for alt, hvad han hidtil havde opbaaret af Axels eget Gods, som han havde i Befaling; dog skal Hr. Mogens indløse for ham alt det Gods, der var pantsat til Tage Ottesen (Thott). Til Gjengjæld lovede Axel Rosenkrantz at holde Hr. Mogens skadesløs for al hans store Umage, og Vederlaget bestemtes senere (8. December s. A.) til den Ret og Rettighed, der kunde tilfalde Hr. Mogens for Værgemaalet, nemlig hver 3die Penning af Indtægten, ligesom Hr. Mogens skulde holdes skadesløs for hvad han satte til af sit eget til Godsets Indløsning eller til Byggeforetagender paa Gaardene²⁾.

Axel Rosenkrantz døde 1564 og blev 6. Februar begravet i Tybjerg Kirke. Hr. Mogens Gyldenstjerne sendte strax sin Hustru, Fru Anna Sparre, tillige med sin Myndling, Sønnen **Klavs Rosenkrantz**, der opdroges i hans Hus, til Begravelsen og til Hjelmsø for at overtage alle Sager. Dagen efter optoges Inventarielister over Axel Rosenkrantz's Ejendele, der vise, at han dog endnu besad en Del mere værdifulde Gjenstande, og som i kulturhistorisk Henseende ere af megen Interesse³⁾. *Klavs Axelsen Rosenkrantz* maatte jo nu være Arving baade til *Togerup*, *Tange*

¹⁾ Adelsbreve Fasc. 53, Rosenkrantz.

²⁾ Voss, Pergamentsbreve, Danmark, Værgemaalssager, Fasc. 14, Nr. 1; Gjælds-breve, Fasc. 21 b., Nr. 58 og 108.

³⁾ Fam. Rosenkr. Hist. II, Dipl. Nr. 219—221; jævnf. Tr. Lund, Danm. og Norges Hist. i Slutn. af 16. Aarh. I, 2, 373.

og *Navntorp*; men hvis han skulde dø, vilde dels efter de Breve, der i sin Tid vare udstedte til *Peder Kristensen*, dels fordi Peder Kristensen som hans Morbroder var hans nærmeste Slægt paa mødrene Side, denne kunne gjøre Fordring paa Arven. Klavs Rosenkrantz „til Togerup“ maatte derfor allerede d. 14. April s. A. i Kjøbenhavn udstede et Brev, hvori han paa Grund af, at Peder Kristensen var dømt fra Skjold og Hjelm og paa ulovlig Vis havde tiltaget sig Værgemaalet over Faderen og ham, uagtet hans Farbroder den Gang levede, samt som Værgen havde hærget og ikke værget, idet han havde afhændet hans fædrene Gods til andre og pantsat Togerup, erklærer, at han ikke skal arve ham, men derimod indsætter *Mogens Gyldenstjerne*, *Peder Bilde* og *Sten Rosensparre* samt deres *Hustruer* til sine Arvinger, hvis han døde uden Livsarvinger, fordi deres *Hustruer* paa fædrene Side vare hans nærmeste Slægt og Byrd¹⁾. *Mogens Gyldenstjernes* Arveret udledes saaledes gennem hans *Hustru* Anne Movridsdatter Sparre som Arving efter dennes Fæster, Axel Rosenkrantzes Moder Kirstine Jepsdatter Sparre; *Peder Bilde*s og *Sten Rosensparres* *Hustruer* bleve arveberettigede gennem deres Moder Fru Ide Munk, der var Søsterdatter af Klavs Ludvigsen Rosenkrantz til Palsgaard (og Tange).

De tre høje Rigsraader delte saaledes Huden, inden Æslet endnu var død. *Klavs Rosenkrantz* har dog rimeligvis været svagelig. Aarsdagen efter, 14. April 1565, udstedte han i Overværelse af Børge og Herlut Trolle med flere en almindelig Kvittering til Hr. *Mogens Gyldenstjerne* for Regnskab for hele den Tid, denne havde været hans Værgen, nemlig fra Aar 1560 og med Indbefattelse af det nærværende Aar lige til 1566(!)²⁾. Han synes nu altsaa at være bleven myndig, men i de første Dage af Juni Maaned døde han i *Mogens Gyldenstjernes* Hus. Hr. *Mogens* underrettede strax *Peder Bilde* og *Sten Rosensparre*, der da som Regeringskommisærer opholdt sig ved Hæren ved Halmstad, om Dødsfaldet. De svarede ham d. 7. Juni herpaa.

¹⁾ Fam. Rosenkrantzes Hist. II, Dipl. Nr. 223; jævnf. Matzen, Den danske Panterets Hist. S. 186—87.

²⁾ Fam. Rosenk. Hist. II, Diplom. Nr. 222.

og bad ham sørge for Sagerne og navnlig at skaffe kgl. Bekræftelse paa Klavs Rosenkrantz's Brev, hvorved denne indsatte dem til Arvinger, „at der ikke nu skal komme Folk og faa det fra os, thi vi have ingen Tvivl om, at der jo vel bliver den, der staar derefter“¹⁾).

Det viste sig ogsaa snart, at det ikke gik saa let med Arven. Allerede d. 15. Juni gav Kongen Ordre til Jens Ulfstand i Sjælland, Bjørn Kaas i Skaane og Eskild Gøje i Fyn, at de skulde tage i Forsvar alt det Gods, som Klavs Rosenkrantz havde efterladt sig *og som nu var tilfaldet Peder Kristensen*, at ikke noget skulde forrykkes eller bortkomme²⁾. 22. Juli indskærpedes det atter Jens Ulfstand ufortøvet at begive sig til *Hjelmsø*, tage Gaard og Gods til sig paa Kongens Vegne og sætte en god, tro Karl derpaa som Foged, ligesom han ogsaa fik Ordre til at tage alle de Penge, Pantebreve og Gjældsbreve til sig, som fandtes i Anders Godskes Hus i Kjøbenhavn og som tilkom Peder Kristensen paa hans egne eller hans Søstersøns Vegne, for at det kunde komme dem til Bedste, som det med Rette tilkom³⁾.

Efterretningen om disse Skridt af Kongen havde selvfølgelig foruroliget Peder Bilde og Sten Rosensparre. Allerede d. 24. Juni havde de derfor fra Feltlejren ved Ny Lødese sat Kongen ind i Sagen og andraget paa, at Godset maatte blive i Hr. Mogens Gyldenstjernes Værge ligesom tidligere, indtil de kom tilbage fra Felttoget; da vilde de gjerne underkaste sig en retslig Afgjørelse af, hvem Godset tilkom⁴⁾. Kongen svarede herpaa, at de skulde lade ham se de Breve, som vare udfærdigede mellem Klavs Rosenkrantz og dem; thi Kongen vidste ikke rettere, end at Peder Kristensen var nærmeste Arving efter sin Søstersøn, og han havde kun taget Godset i Forsvar, for at det ikke skulde „forrykkes eller bortkomme“⁵⁾. — Dette Udfald kom adskillige

¹⁾ Sammesteds Nr. 294.

²⁾ Tegn. 1565, p. 311.

³⁾ Tegn. 1565, p. 340; 342.

⁴⁾ Rigsarkivet, Danske Kong. Hist. 51, Nr. 47.

⁵⁾ Tegn. 1565, p. 343. — Ogsaa i et egenhændigt Brev fra Peder Bilde til Mog. Gyldenstjerne, dat. Feltlejren for Elfsborg 2. Aug. 1565, kommer

uventet; foruden at Peder Bilde var meget misfornøjet, ytrer ogsaa Bjørn Andersen, der skyldte Klavs Rosenkrantz 500 Daler, sig i et Brev af 8. Dec. 1565 meget misfornøjet med Kongens Indblanding: „Jeg har nu hørt, desværre, at Jens Truidsen paa kgl. Majestæts Vegne skal annamme alt hans Gods, og gaar det nu saa til, at hvem der falder, den staar aldrig op; saa vilde jeg nødig være i deres Gjæld“; han beder derfor Mogens Gyldenstjerne om at laane ham Summen i sit eget Navn¹⁾.

Sagen kom da endelig for Retten d. 4. Maj 1566, da Efterkommerne efter Ludvig Nielsen Rosenkrantz til Palsgaard og Tange, nemlig *Oluf Munk* til Tvis som Søn af Mogens Munk til Volstrup og Karen Ludvigsdatter Rosenkrantz, *Hurvig Juel* til Palsgaard som Søn af Thomas Juel til Lund og Lene Ludvigsdatter Rosenkrants, *Morrids Podebusk* til Kjørup paa sin Hustru Magdalene Sehesteds Vegne som Datter af Klavs Sehested og Lisheth Juel Thomasdatter, og Fru *Ida Munk*, Hr. Oluf Nielsen Rosenkrantzes Efterleverske, som Datter af Mogens Munk og Karen Ludvigsdatter Rosenkrants og selvfølgelig ligeledes paa sine Døtre Birgitte Peder Bildes og Fru Mette Sten Rosen-sparres Vegne, i Retten fremlagde en „Supplikats“, de havde tilstillet Hans Majestæt som Klavs Rosenkrantzes rette Arvinger. De vilde godtgjøre, at Peder Kristensen havde forbrudt baade Ære og Liv og derved havde mistet sin Arveret; men Joakim Beck, der mødte paa Kongens Vegne, svarede hertil, at Peder Kristensen ikke var dømt fra Ære og Liv, men var dømt i Kongens Naade og Unaade efter sine egne Ord og Forpligtelser. Dette godkjendte Rigsraaderne, idet de erklærede, at Peder Kristensen ikke havde forbrudt sit Gods ved at dømmes i Kongens Naade og Unaade, „efterdi ingen kan forbryde sit Gods, uden han fører Avindskjold mod Riget“, og derfor burde arve Klavs Rosenkrantz som dennes Morbroder og nærmeste Slægt²⁾.

Peder Bilde nærmere ind paa Sagen; man ser heraf, at P. Bilde endnu den Gang nærede Mistanke i Anledning af Sagens Fremstilling for Kongen.

¹⁾ Klev. Saml. (Dok. Beskr.).

²⁾ Rosenvinge, Gl. danske Domme III, 54 ff. (Orig. i Rigsark., Domme og Tingsvidner, Nr. 86).

Netop samtidig med, at denne Dom var falden, var *Peder Oxæ* bleven udsonet med Kong Frederik II. I det hele er der et mærkeligt Sammentræf mellem Tildragelserne i Peder Kristensens og Peder Oxes Liv. De vare blevene ramte af Kongens Unaade omtrent samtidig; Peder Oxes Dom var falden i Nyborg i de samme Dage, da Peder Kristensen dømtes til Fængsel paa Kongens Naade og Unaade. I det foreløbig udstedte Skødebrev til Johan Fris paa Tange Gaard af Aaret 1554 stod Peder Oxes Navn blandt Vidnerne; Peder Kristensen maatte opgive sin Forlening Tølløse, fordi det kort før Peder Oxes Unaade var mageskiftet til denne. At Mogens Gyldenstjerne var en af Peder Oxes mægtigste Fjender, er der meget, der tyder paa. Nu, da Peder Oxæ i Slutningen af Aaret 1566 kom endelig tilbage til Landet, maatte Mogens Gyldenstjerne „neder fra Slottet“, som det hedder i en gammel Optegnelse, „og Peder Oxæ og Johan Fris kom der igjen“. Mogens Gyldenstjernes Tid var omme; Peder Oxæ fik hans Plads, ja blev i Aaret 1567 Røgshofmester og gift med Sten Rosensparres Enke, Mette Rosenkrantz. Den 29. April 1568 solgte derpaa Kongen alt Peder Kristensens og Klavs Rosenkrantzes Gods for 6000 Daler til Peder Oxæ og Otto Brahe. „Da *Peder Kristensen* i vor salig Herre Faders Tid“, hedder det i Skjødebrevet, „er funden menedig som en aabenbar Guds Laster og sig selv der til med har forpligtet imod vor kjære Fader fra Liv, Ære og Gods og derfor af Danmarks Riges Raad er dømt udi vor kjære Hr. Faders Haand paa Naade og Unaade, og vi til denne Dag ikke have kunnet lade udspørge, hvem hans rette Arvinger ere, og Peder Kristensen er nu selv kommen udi sliig Skrøbelighed, saa *han ikke er ved sin Forstand*, saa han kan vide, hvem hans rette og næste Arvinger ere, med hvilke vi kunde lade handle om hans Forløsning, og *os nu trænger til Penge* til denne Krigs Førelse“, — ja saa sælger han med Rigsraadets Samtykke Godset til de nævnte Mænd, nemlig *Tange, Togerup og Hjelmso*; men hvis Peder Kristensen kommer til sin Forstand igjen, saa han kan gjøre Rede for, hvem hans rette Arvinger ere, saa forpligter Kongen sig til at give ham og hans Arvinger Fyldest for Godset.

— For *Peder Kristensen* blev der ifølge kgl. Ordre af 17. Maj s. A. sørget paa den Maade, at han skulde have sin „Værelse“ og nødtørftigt Underhold i Sorø Kloster, hvorfor Peder Oxe og Otto Brahe aarlig skulde „fornøje“ Abbeden med 50 Daler.¹⁾

De to Mænd fik nu ligeledes Bemyndigelse til at indløse alle Pantebreve og Gjældsbreve fra Mogens Gyldenstjerne og de øvrige Pantehavere i Peder Kristensens, Mogens og Axel Rosenkrantzes samt Klavs Rosenkrantzes Gods, og derpaa foretog de 11. November 1568 en Deling af Godset indbyrdes, hvorved hver for sig fik Halvparten af *Togerup* og Halvparten af *Hjelmsø Hovedgaard* og *Hjelmsø By*, med den for Peder Kristensen meget betegnende Tilføjelse: „efter gammel Landgilde, førend Peder Kristensen holdt Avl, og hvad Jord Peder Kristensen har taget fra Bønderne, skal dem igjen udlægges for det gamle Landgilde“; dernæst Halvparten af *Tange* med Halvparten af *Tange Mølle* og meget til disse Gaarde liggende Jordegods²⁾. — Adskillige Arvinger meldte sig senere; saaledes overlod *Erik Ipsøn* til Assertorp i Skaane i Aaret 1570 sin Andel i Peder Kristensens Gods til Peder Oxe og Otto Brahe³⁾. Endelig fik de to Mænd 21. Februar 1571 *Laasebrev* paa alt Godset; „Laas er Lovens Ende“⁴⁾.

Dermed sluttedes denne langvarige Sag. *Peder Kristensen* levede den Gang endnu i sin sløve Tilstand; gamle *Mogens Gyldenstjerne* derimod var død d. 9. Oktbr. 1569. Alle hans langvarige Bestræbelser efter at komme i Besiddelse af Axel og Klavs Rosenkrantzes Gods havde været forgjæves. Næppe har noget ærgret ham mere, end at det netop skulde blive Peder Oxe, der snappede Byttet ud af hans Haand. Halvdelen af *Togerup* og *Tange* fandtes endnu i dennes Besiddelse ved hans

¹⁾ Fam. Rosenkr. Hist. II, Dipl. Nr. 225. — Reg. o. a. Lande 1568, p. 193; 194; 195; 199.

²⁾ Orig. p. Perg., Gavnø Arkiv.

³⁾ Arnemagnæanske Saml., Dipl. Dan. in genere, Fasc. XIII, 26. — Erik Ipsøn forekommer oftere som Vidne i Axel Klavsens Breve, saaledes i Brevet af 26. Marts 1551, hvor hans Segl (*Rosensparre*) findes (Rigsark., Gjønge H., Nr. 11).

⁴⁾ Ryge, Peder Oxe, 219 ff.

Død 1575. Da hans Arvinger i Aaret 1578 delte hans Løsøre mellem sig, fandtes heriblandt ogsaa — „Peder Kristensens gamle Seng“! ¹⁾ — Det gamle *Tange* forsvandt nu som Herregaard; i Mette Rosenkrantz's Tid synes hendes Part at være bortfæstet til en Bonde. Det kom tillige med Møllen ved Arv eller Mageskifte efterhaanden ind under Glorup ²⁾.

Lidt om Familien Rohweder.

Ved **H. W. Harbou.**

Paa Foranledning af Spørgsmaal 9 i 2. Række V, 279 meddeles her nogle Oplysninger om Slægten Rohweder, hvis Navn man træffer i den danske Hærs Rækker fra den skaanske Feides Dage og indtil 1864, da dens sidste militære Repræsentant fandt Heltedøden paa Dybbøl ³⁾.

- I. *Hans Rohweder* — Kornet i Livregiment tilhest, blev 1678 Lieutnt., 1679 Regimentskvartermester, $\frac{20}{3}$ 1683 Ritmester, 1689 reduceret — kan antages at være Fader til de 2 Brødre.
- II. 1. *Adam Hans Rohweder*, † $\frac{1}{6}$ 1752, traadte c. 1709 ind i 2. Fynske Rytte. Reg., med hvilket han deltog i den spanske Arvefølgekrig og den store nordiske Krig, var Kvartermester, da Regimentet blev reduceret 1721; Vagtmester ved Vestsjæl. nat. Drag. Reg., reduc. 1731; siden Sergent i Garnisons Reg. ⁴⁾, hvor han $\frac{18}{10}$ 1749 blev Fænrik, $\frac{7}{4}$ 1751 Sekltnt. (Anc. $\frac{16}{12}$ 1750). Han nævner Oberstltnt. R. som sin Broder, men omtaler ikke Kone eller Børn.

¹⁾ Dske Saml. ved Bruun m. fl. 2. R. VI, 179.

²⁾ Aktstykker, udg. af Fyns litt. Selsk. I, 175, 176; jævnf. Danske Herregaarde XIII, Bramstrup. — Hist. Tidsskr. 5. R. V, 421 (Bidrag til Fam. Rosenkr. Hist. i 16. Aarh. sidste Halvdel, S. 145).

³⁾ For forskjellige af de ndf. meddelte Oplysninger takkes Fru A. Larsen f. Rohweder, d'Hrr. Direktør Delgobe, Sognepræst A. Jantzen og Arkivfuldm. Thomle samt den alm. Enkekasse i Christiania.

⁴⁾ Krigskanc.'s Ref. Sager 1749 $\frac{8}{10}$, jvf. $\frac{8}{1}$.

II. 2. *Adam Otto Rohweder*, † $\frac{9}{1}$ 1755. — $\frac{16}{1}$ 1711 Kornet v. 3. Sjøel. Rytt. Reg. (S. H. v. Donop), $\frac{24}{1}$ 1718 Lieutnt., $\frac{25}{4}$ s. A. Kaptltnt. v. Vestsjøel. nat. Drag. Reg., $\frac{6}{5}$ 1722 Kapt., $\frac{1}{5}$ 1731 til Drabantgarden, $\frac{28}{5}$ s. A. Ritmester v. 2. Jydske Rytt. Reg. (fra 1748 1. Jydske), $\frac{15}{6}$ 1734 Major, $\frac{5}{6}$ 1744 Oberstltnt., $\frac{31}{3}$ 1751 kar. Oberst. — * Aarhus $\frac{28}{5}$ 1733 *Susanne Christine v. Pagelsen*, † $\frac{12}{5}$ 1760, Datter af Justitsraad Hans August v. P. til Nørtorp (i Thy) og Charlotte Amalie Span (Henriks Datter, * 2^0 Konferentsraad Christian Braem). — Formentlig 10 Børn, Nr. 4—7 døbte i Kalundborg, Nr. 8—10 i Slagelse. At Nr. 1 hører herhen er ikke bevist, men neppe tvivlsomt (hun kaldes „Frøken“ i Kirkebogen). 1749 søge Forældrene om Tilladelse til, at deres da levende 4 Døtre maatte tage lige Arv med de 3 Sønner¹⁾.

III. 1. *Dorothea Amalie*, † 1806, 72 Aar gl. (Kjhb. Garn. K.).

III. 2. *Hans August*, † $\frac{6}{6}$ 1758 (Slagelse). — $\frac{9}{6}$ 1751 Kornet ved 1. Jydske Rytt. Reg.

III. 3. *Henrik*, † $\frac{17}{5}$ 1742, $4\frac{1}{2}$ Aar gl. (Kalundborg).

III. 4. *Christian*, f. $\frac{6}{9}$ 1739, † $\frac{14}{5}$ 1792 paa Gislevold i Ullensaker. — $\frac{21}{6}$ 1758 Kornet v. 1. Jydske Rytt. Reg., $\frac{19}{10}$ 1763 Sekltnt., $\frac{22}{2}$ 1772 Premltnt., sprang herfra $\frac{1}{9}$ 1773 til Sek. Major v. 1. Søndenfj. Drag. Reg., $\frac{26}{1}$ 1776 Prem. Major, $\frac{27}{5}$ 1785 Oberstltnt., $\frac{13}{8}$ 1790 kar. Oberst. — * 1778 *Dorothea Cathrine v. Schlanbusch*, dbt. $\frac{3}{10}$ 1758 (Eidsvold), † $\frac{2}{3}$ 1837, Datter af Jagtjunker Frederik Leegaard v. S., og Margrethe Louise Stuckenbroch²⁾. — 5 Børn døbte i Ullensaker; har der været flere (∴ ældre), ere de døde før Faderen³⁾.

IV. 1. *Christiane Louise*, døbt $\frac{5}{7}$ 1784, † $\frac{4}{5}$ 1843,
* $\frac{27}{11}$ 1813, Krigsassessor, fhv. Lieutenant, *Chri-*

¹⁾ Ref. Sager 1749 $\frac{15}{1}$.

²⁾ I Lengnick's Stamt. Schlanbusch, ligesom i Hist. Tidsskr. 3. R. V, 260, kaldes kun feilagtig Margrethe Sehested. l

³⁾ Berl. Tid. Nr. $\frac{44}{1792}$.

stian Leganger, f. $\frac{5}{6}$ 1788 (Froen i Gudbrandsdalen) † $\frac{8}{8}$ 1815, Søn af Sognepræst Erik L. til Stange og Anna Mathea Grüner¹⁾.

IV. 2. *Otto Frederik*, døbt $\frac{13}{10}$ 1785, † $\frac{24}{2}$ 1853 i Kjøbenhavn. — $\frac{1}{1}$ 1797 Landkadet, $\frac{10}{6}$ 1803: Sekltnts Anc. v. Danske Livreg., $\frac{1}{1}$ 1805 Adjutant v. Landkadetkorpset, $\frac{23}{3}$ 1808 Premltnt., $\frac{18}{7}$ s. A. til Sappørkorpset, $\frac{6}{10}$ 1811 3. Kommissær v. d. mil. Varedepot, $\frac{2}{3}$ 1813 kar. Kapt., $\frac{19}{10}$ 1816 sat paa Vartpenge, $\frac{27}{1}$ 1839 Afsked m. Majors Kar. — * *Marie Sophie Tange*, døbt $\frac{30}{11}$ 1788 i Hvalsø (v. Holbæk), † $\frac{9}{5}$ 1869, Datter af Skytte p. Sonnerupgaard, senere Toldbetjent T. — 2 Børn.

V. 1. *Anna Dorothea*, f. $\frac{14}{6}$ 1811, lever ugift i Kjøbenhavn.

V. 2. *Christian Frederik Marius*, f. $\frac{19}{2}$ 1813, † $\frac{13}{4}$ 1864. — $\frac{30}{1}$ 1828 Landkadet, $\frac{1}{5}$ 1833 afg. som Sekltnt. til 1. Jydske Inf. Reg. (Anc. $\frac{19}{12}$ 1830), $\frac{28}{6}$ 1840 Premltnt., $\frac{1}{7}$ 1842 ansat v. 8. Batt., $\frac{13}{9}$ 1848 R. af Dbrg., $\frac{22}{1}$ 1849 Kapt., $\frac{28}{6}$ 1860 (Anc. $\frac{16}{6}$ 1856) Major v. 6. Batl., $\frac{8}{1}$ 1861 tilb. t. 8. Batl., $\frac{30}{12}$ 1863 til 10. Batl. (Regiment), $\frac{9}{3}$ 1864 midlert. Kommandør f. Regimentet, faldt som saadan paa Dybbøl. — * $\frac{10}{7}$ 1840 *Thora Marie Bruun*, f. $\frac{19}{6}$ 1816, † $\frac{11}{9}$ 1866, Datter af Vognmand i Kjbh., Oberstltnt. v. d. borgl. Artilleri Johannes Severin Bruun²⁾ og Hendrine Margrethe Brondt. — 2 Børn.

VI. 1. *Carl Otto Johannes*, f. $\frac{20}{7}$ 1841, † $\frac{14}{2}$ 1851.

¹⁾ Deres eneste Barn Erikke Mathea L., f. $\frac{5}{4}$ 1814, † $\frac{2}{5}$ 1890, * $\frac{28}{7}$ 1835. Mathias Sommerschild Helberg, f. $\frac{23}{11}$ 1810, † $\frac{12}{8}$ 1867, resid. Kapellan t. (Store-) Næs. 7 Børn; Afkom lever i Norge.

²⁾ Om dennes Slægt se Camillo Bruun, Gjennem hundrede Aar. (Kbhvn. 1879).

- VI. 2. *Doris Alfrede*, f. $^{30}/_{12}$ 1842, * $^{18}/_{12}$ 1872
Johan Ernst Larsen, f. $^{29}/_{11}$ 1842, Vexelmægler i København¹⁾).
- IV. 3. *Sophie Albertine*, døbt $^{17}/_{1}$ 1787, † $^{17}/_{1}$ 1881, * $^{12}/_{12}$ 1808 Kornet, siden Major *Jens Christian Keilhau*, f. $^{19}/_{3}$ 1787, † $^{19}/_{5}$ 1837²⁾, Søn af Generaladjutant, Oberst Wilhelm Christian K. og 1. Hustru Anna Margrethe Kyhn.
- IV. 4. *Christian*, døbt $^{29}/_{9}$ 1789, bgr. $^{7}/_{1}$ 1790.
- IV. 5. *Jochim Andreas Stuckenbroch*, døbt $^{27}/_{9}$ 1791, † $^{5}/_{8}$ 1820. — $^{1}/_{1}$ 1805 Landkadet, $^{1}/_{1}$ 1810 Sekltnt. v. Dronn. Livreg. (Glückstadt), $^{6}/_{4}$ 1812 Prmltnt., $^{30}/_{3}$ 1819 Stabskapt. — Vistnok ugift.
- III. 5. *Anna Regina*, døbt $^{22}/_{10}$ 1740.
- III. 6. *Cathrine Marie*, døbt $^{4}/_{1}$ 1742, vistnok † spæd (jvfr. Nr. 8).
- III. 7. *Johan Henrik*, f. $^{8}/_{9}$ 1743, † $^{1}/_{8}$ 1815, — $^{30}/_{4}$ 1755 Landkadet, $^{26}/_{10}$ 1763 Sekltnt. ved Jydske gev. Inf. Reg., $^{19}/_{2}$ 1772 Prmltnt., $^{1}/_{10}$ 1778 til Fynske Inf. Reg. (fra 1785 Slesvigske), $^{23}/_{1}$ 1782 kar. Kapt., $^{12}/_{9}$ 1788 virkelig, $^{20}/_{11}$ 1795 Major, $^{8}/_{6}$ 1804 Oberstltnt., $^{13}/_{7}$ s. A. til Slesvigske Landeværns Reg., $^{10}/_{1}$ 1808 Afsked, $^{1}/_{1}$ 1811 kar. Oberst. — * 1796 *Margrethe Elisabeth Caroline Fitzmann*, f. $^{8}/_{5}$ 1763 i Slesvig, † $^{23}/_{9}$ 1842 smst., Datter af Kancelliraad Carl F. og Elisabeth Christine Müller; hun var Enke efter Over- og Landretsadvokat i Slesvig Jacob Hinrich Mechlenburg (* $^{24}/_{7}$ 1789). — Mindst 1 Søn.
- IV. 1. *Heinrich Friedrich Christian*, f. $^{4}/_{10}$ 1798 i Slesvig, † $^{19}/_{9}$ 1868 smst., Notar og Stadssekretær i Slesvig, * 1840 *Emma Magdalene Zillen*, f. $^{14}/_{6}$ 1819. — Han efterlod ei Livsarvinger³⁾).

¹⁾ 3 Børn: Kai Rohweder L., f. $^{27}/_{8}$ 1873. Gerda Alfrede L., f. $^{7}/_{1}$ 1877. Bodil L., f. $^{10}/_{2}$ 1883.

²⁾ Afkom lever i Norge.

³⁾ Alm. Enkekasse Arkiv.

- III. 8. *Marie Cathrine*, døbt $1/_{12}$ 1744, † $28/_{4}$ 1797, * 1791
 daværende Prmlt., senere Major *Ferdinand Johan
 Didrich v. Rist*, f. $19/_{12}$ 1754 i Krakow i Mechlenborg,
 † $25/_{12}$ 1802, S. af Johan Lorenz Gottfried v. R.,
 Kateket og Rector Scholæ i Krakow. — Rist havde
 ingen Børn i dette Ægteskab, derimod en Datter af
 1. Ægteskab med Sophie Elisabeth Strøm, (f. 1766,
 † $18/_{1}$ 1789).
- III. 9. *Henriette*, døbt $18/_{1}$ 1746.
- III. 10. *Frederik Otto*, døbt $22/_{7}$ 1747, † spæd.

Navnet Rohweder synes at være af tysk Oprindelse. I
 Brandenburg og Pommern kjendtes en gammel Adelslægt *Roh-
 wedel* eller *Rowedel*¹⁾, men da dennes Vaaben er en opreist Pil
 mellem to sorte Vinger i Sølvfelt, medens den danske Slægt
 bruger et ganske andet²⁾ (Skjoldet delt, i 1. Felt 2 halve Lillier
 pælvis faste paa Delingen, 2. Felt 5 Gange skraadelt fra Venstre)
 er en fælles Oprindelse ikke sandsynlig.

Samtidig med Ritmester Hans Rohweder levede en *Claus
 Rohweder*, der kaldes Assessor og $26/_{3}$ 1682 fik Bestalling som
 Inspektør over Børsen. Han havde 1670 ægtet *Eva Mar-
 grethe Winterberg*, som $15/_{12}$ 1686 blev gift 2. Gang med Ma-
 terialskriver Gunde Vosbein. Claus Rohweder var nemlig død
 allerede i Midten af 1683 og kan derfor neppe være Fader til
 de ovenfor nævnte Brødre Adam Otto og Adam Hans R., der
 først henved en Menneskealder senere *indtraadte* i Militærtjeneste.
 Derimod havde han en Datter *Anna Dorothea Rohweder*, der 1695
 blev gift med *Georg Mathias Mohr*. Denne, der maa have været
 Søn af en Dr. juris i Itzehoe, blev 1684 Færnik i Løvendals
 Drag. Reg., omtr. 1687 Lieutenant og omtr. 1689 Ritmester ved
 Richelieus Kav. Reg. i Norge, hvorfra han fik Afsked $9/_{11}$ 1692.
 Aaret efter $24/_{1}$ blev han paa ny ansat som Ritmester i Liv-

---

¹⁾ Frh. v. Ledebur, Neues preuss. Adelslex. — *l* som Endebogstav træffes i
 ældre Tid ogsaa i Danmark.

²⁾ Oberst A. O. Rohweders Segl i alm. Enkekasses Arkiv.

garden tilhest, $\frac{2}{12}$ 1702 Oberstlieutenant ved 2. Jydske Kav. Reg. Han døde i Maribo 1729, hans Hustru smst. 1755, og en Frøken Mohr, der vel var deres Datter, 1767¹⁾.

1702 fik en *Christopher Rohwetter* Privilegium paa at anlægge et Hornlimsyderi i Horsens. Hans Datter var maaske Frederikke „Rowetz“, Auditør Jens Lunds Hustru, født $\frac{14}{12}$ 1709, † i Horsens $\frac{22}{9}$ 1744²⁾. — Hvorvidt nogle nulevende Familier af Navnet Rohwedder eller Ruhweder staa i Forbindelse med disse Personer, skal jeg lade være usagt; de synes ikke at kunne knyttes til Officersslægten.

En narret Brudgom.

Meddelt af Archivfuldmægtig **E. A. Thomle.**

I nærværende Tidsskrift (1. Række, VI, S. 265 ff.) har jeg meddelt en Stamtavle over Familien Stillesen i Norge, af hvilken det vil sees, at Kjøbmand paa Bragernæs Stille Christensen i Aaret 1719 blev gift med Alhed Leuch, en Datter af den rige Morten Pedersen Leuch til Bogstad. Hvad der imidlertid tidligere ei har været kjendt er, at Stille Christensen allerede flere Aar før havde været forlovet med en Datter af Sognepræsten til Sigdal, Thomas Griis, ved Navn Bodil Cathrine, der imidlertid paa selve Bryllupsdagen lod sig bortføre af Capitaine i Søetaten Henrik Gyntelberg, med hvem hun siden blev gift. Nedenstaaende Digt i denne Anledning er, som det vil sees, forfattet af den senere Amtmand over Ringerike, Hallingdal og Buskerud, Just Must, om hvem nogle Oplysninger findes meddelt i dette Tidsskrifts 2. Række, V. S. 176 f.

Mange løbe efter Clenodiet!

Mens ikkuns Een faar det, | som os forestilles udi | Brudgommen
erlig og velagte unge Karl | Stille Christensen, | Borger og Handels

---

¹⁾ Sjæl. Reg. 1670 $\frac{14}{7}$, 1683 $\frac{10}{7}$, 1696 $\frac{28}{7}$. Personalhist. Tidsskr., 2. R. IV. 36, jfr. 1. R. V. 206. Lengnicks Uddrag (Maribo).

²⁾ Jydske Reg. 1702 $\frac{11}{11}$. Lengnicks Uddrag. (Horsens).

Mand paa Bragnæs | Bruden velagte og Gudelskende Møe | Boel
 Griis, | Hr. Pastor Thomas Griises Datter, | Sogne Præst til
 Sigdals Menigheder, | Hvis høitidelige Bryllup skulde være holdet
 paa Bamble | Præstegaard, om Bruden ikke hafde bleven bort-
 tagen af | Capitaine Gyntelberg | I al Enfoldighed fremstillet | af
 den, som ønsker enhver | maatte faa sin fortiente Løn!

Till Atalantem har i fordumb Dage beilett
 Vel mangan Friere, mens for dem alle feilett
 Aarsagen var dertil, at hendes Fader bøed
 hvoe hende have vil, skal løbe Vedde Løb.
 Enhver sig gjorde klar, Til Reede [∵: Rende?] Banen ganger
 Hipomenes var med, af Venus han strax fanger
 Tre Æbler ud af Guld, som han for springet [∵: Forspringet] gav
 Da han i Løben dem for sig mon skulle af.
 Saa fik Hipomenes med Veneris Kaar og Guld
 Sin Atalantem skjøen, sit Hierte af Glæde fuld.
 Een Brud bestandig han i Brudesengen fandt
 for sine Æbler tre til fulde og brugelig Pant.
 Mens nu gaar ei saa tit, skjøndt Brud for Guld er tinget
 Kan hun dog tages bort, ja alt var hun beringet
 Skjøndt Brudeseng er red og Præsten er tilsagt
 Fra Brudgom røves kan, hun ganske bort med Magt.
 Exempel ser vi her i vor Brudløse Brudgom.
 Hr. Stille Christensen, da han til Bamble kom
 Sig der sin købte Brud, den lille Boel Griis
 At lade vies med paa Folkeskik og Viis;
 Skjøndt han for hende har en Capital bebrevet
 Til Fader, Faster og til Farbro[r] sig forskrevet
 Om ei i Guld saa dog i Sølv at tælle ud
 Tre Tusind Daler blanke for Boel Griis hans Brud
 Skjøndt Præsten tilsagt var, skjøndt Brudeseng opsat.
 Skjøndt Reede Deyen kom, skjøndt Velsen til laft [∵: Vielsen tillavet].
 Saa dog kom Gyntelberg, Sneg Bruden lønlig hen
 Saa Brudløs Brudgom er nu Stille Christensen.
 Jeg tenkte ham idag at vilde gratulere.

Mens tvert imod maa jeg nu hannem condulere
 At han fixeret er og gjort saa stor en Spot
 Som stryges aldrig af, mens kildrer mangen godt;
 Jeg ønske vil med ham, gid Circe vilde hevne
 Sig paa den Brudetiuf som paa Ulyssi Svenne
 Til Rone [∵: Raane?] bleve, han vist, for Grisen han bortstia
 Fra Brudgom Stille bort af Bamble Præstens Sal.
 Vel er dig ei skeet Ret, mens dog kan du ei klages
 Naar haver du vel hørt for Bruder Penger tages
 En Nar du været har, som købte dig en Brud
 af Venner, Fader og bad hende ei af Gud!
 Phy dig du sette slet de ædle Piger udi Priis
 For Penger at være fall, ret som man købte en Griis
 Gid de vil lyde mig, de skulle lønne dig
 Ret som Apollo her [∵: Hr.∵] Marsyas skjændelig.
 Skam dig du Fader, som saa haver solgt dit Barn
 Er du en Lærer, Phy skamme dig dit Skarn
 Skal du saa selge hen den Guds Velsignelse
 Du visselig skulde føle al Helvedes Pinelse.
 Thi Tantalus, da han til Spisning bringte frem
 For Guderne sin Søn, der med at spise dem
 som andet Kreatur, han da til Helved stødes
 Hvor han med Hunger, Tørst til Ævighed skal fødes.
 Som andet Kreatur du haver solgt din Daatter
 Hvær Hird du have skuld, vil blive dig en Aatter
 Og Helved stingend Orm i din Samvittighed,
 Som aldrig dødes skal udi al Ævighed.
 I! Faster og Farbror, som Eder haver blendet
 I denne Handel med, vil visselig blive skiendet.
 Og straffes haardelig for eders gjerrig Aand
 Af den, som alting ved og alting gjøre kand.
 Hør du min Boel Griis, jeg kan dig ei undskylde,
 For denne Gjærning maa ret røres lidt din Bylde
 Er det og Ret at gaa, fra den du engang har
 Tilsagt dit Venskab huld, en anden igjen ta'r
 Du vedst jo hvad du sagt til Moster og Morbror din

Da de dig spurgte om det var dit fulde Sind
 Til Stille Christensen, jo svarte du da hen
 Han er og blive skal min hulde Ægteven.
 Betænk dig vel, gjør Bod, at Synden ei skal regnes
 Hin Dag til Straf og Løn, i Guds Haand den optegnes
 Gjør Bod, betænk dig vel, den Dag vil engang komme.
 Naar den ei endres kan, den bliver ei til Fromme.
 Skal jeg og Gyntelberg, min Sandhed ret udsige
 Da haver man ei hørt i Landet dessen Lige
 At saadan Dristighed tilforn vaaren gjort
 Som lignes kan derved, ei lidet eller stort.
 Tag dig vel vare for, Neptunus ikke finder
 Naar du mindst tænker paa, med alle Siøe Gudinder
 En Straf for dig opsat ved de Sireners Sang
 Som gjører dig igjen vel meget hjerte bang.
 Hør hid I Beilere, som samme Sted har beilet
 Ser Eder udi Speil paa det som nu har feilet
 For Stille Christensen, hvor Snar har det kun't skeet
 For Eder og som løbe efter den Griis saa fed.
 Tag Lærdom herudaf, fri aldrig efter Penge
 Mens efter Dyden selv, I faar da udi Senge
 Om ei en rig, saa dog en trofast Brud og huld
 Thi Dyd, Oprigtighed er bedre end alt Guld.

Ænigma.

Per Skredders Penge har nu arvet mangan Daare
 Faat ogsaa fjorten til, i Skin af Grisens Laare [sic.].
 At beile sig til Nar, som Enden viser nu
 Da tagen bliver bort den fede Griise Sue [o: So].
 Hvo gjætte kan nu her, hvo sidste været har
 Som Skrædderpengene har og vilt gjort til Nar
 Skal være nærmest til, om det og træffer *Just*
 At drikke Brudens Skaal i Vin og Pære-*Must*.

Et lille Bidrag til Fru Marie Grubbes Historie.

Meddelt af Overlærer **D. H. Wulff.**

Marie Grubbe, Datter af Erik Grubbe til Tjele, var tre Gange gift, først med Frederik III's naturlige Søn, U. Fr. Gyldenløve (1660—70), dernæst med Justitsraad Palle Dyre til Sindinggaard (1679—91) og endelig med en Matros i Færgestedet Borrehus paa Falster, hvor hun døde 1718. Hendes æventyrlige, og man kan nok sige sørgelige, Livsførelse har givet Æmnet til St. St. Blichers Novelle „En Landsbydegns Dagbog“ og J. P. Jacobsens „Fru Marie Grubbe“. Disse digteriske Fremstillinger ere byggede over virkelige historiske Forhold, til Oplysning om hvilke det efterfølgende vil give et lille samtidigt Bidrag.

Mag. Morten Reenberg, der 1697—1709 var Sognepræst i Stege paa Møen og tillige Provst, har efterladt en haandskreven Bog i Folio, betegnet som Correspondance og Optegnelser, der opbevares i Aalborg Stiftsbibliothek, som nu er sammensmeltet med Aalborg Kathedralskoles Bibliothek. I dette Haandskrift findes bl. a. følgende af ham givne Erklæring:

Deres velædle Højærværdigheds af Dato d. 28de April 1701 angaaende Søren Sørensen Møllers Besværing over mig, at jeg ham ej til Sakramentet vil annamme, har jeg faaet d. 2^{den} hujus og takker ydmygst, at samme Persons Klage til min Erklæring gunstigst er remitteret. Thi er Sagen denne: Det sidste Aar, Garden var her paa Landet¹⁾, var samme Person Tærsker hos Generaløjtnant von Plessen, og som en af hans Excellences Tyende blev denne med Hustru antaget til Alters. Siden, efter at Landet var kommet i Forandring, blev han indskreven som Baadsmand og er nu nylig siden sidste Fejde sat til Kvartermester her ved Baadsmændene. Men som jeg ufejlbarlig maatte fornemme, at han har en Person til Ægte, hedder Marie Grubbe Eriksdatter, som først har været ægtet med hans høje

¹⁾ I Aaret 1685 fik Hestgarden Standkvarter paa Møen og dens Chef Oberst S. C. Plessen blev Dens Amtmand. Dette varede indtil 1697.

Excellence Gyldenløve og siden med velbyrdige Palle Dyre udi Jylland, som hun for Letfærdigheds Skyld uden Tvivl med denne Søren Møller skal være skilt fra, og han ikke efter min Paa-æskning har fremvist nogen kongelig Tilladelse, at han med denne fraskilte maa leve i Ægteskab, alene en Ægteskabsseddel, hvoraf følger her en indlagt Kopi, vides ikke, om den kan accepteres til kraftigt Forsvar for saadant et Ægteskab, langt mindre, om den er dateret, før eller siden hendes Ægteskab med velbemeldte Palle Dyre for sit Forum var annulleret. Sagen har jeg angivet paa sine Tider og Steder efter høje Anordning for Generalfiskal Rosenvinge og det af Dato d. 17de Februar 1699; nu igjen er det angivet for velbyrdig Kommandør Schonebølle her paa Landet af Dato 21 Marts nu sidst afviget, saa før jeg ser højere Dispensation fra Deres Højærværdighed, tør jeg ikke annamme enten Søren Møller eller hans Hustru Marie Eriksdatter Grubbe til Alters. At Mester Gert til Holmen¹⁾ har tilladt ham det, er vel sket, fordi han ikke om Sagen er oplyst. Jeg skulde vel tænke, saasom Irringer i Ægteskabssager mest forefalder ved Soldater og Baadsfolk, jeg da og maa der have nøjest Opsyn, at, idet jeg tier til en Forargelse, maatte jeg derved trues af andre skyldige til at tie med flere. Den Marie Grubbe siges at have Prætention paa en temmelig Arv efter hendes Fader, afgangne Erik Grubbe i Jylland, saa hvis højere Hænder vilde hjælpe, at denne Forargelse blev afskaffet, kunde hun meget vel paa andre Steder underholdes af det, hende tilkommer, og dette bekjendte Scandalum afskaffes, saasom hun lever her til største Beskæmmelse baade for fremmedes og Indlændiges Kuri-ositet at se hende, han derved befries fra dette Levned og dygtigere gjøres til hans Majestæts Tjeneste.

Denne min ydmygste Erklæring at maatte i Gunst optages fra den, som daglig beflitter sig paa at leve etc.

---

¹⁾ Mag. Gert Mathiesen Wienecken var Sognepræst til Holmens Kirke i Kjøbenhavn 1686—1702. (Wiberg).

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal.

1.

I Overkontrollør i Bergen C. W. Blichs haandskrevne Uddrag af Bergens Skifteprotokoller fra 1695—1785 (beroende hos Samfundets norske Bestyrelse, jvf. 2. R. I, 80) anføres en Gjert Fasting, der var gift med: 1. Birthe Andersdatter (Datter af Maler Anders Knudsen i Bergen), og 2. Anne Nielsdatter.

I første Ægteskab havde denne Mand 2 Børn, Andreas og Hans, der paa det den $19/6$ 1728 begyndte Skifte efter Birthe Andersdatter opgives at være henholdsvis 5 og $1\frac{1}{2}$ Aar gamle. Paa Skiftet $13/12$ 1738 efter Gjert Fasting, som efterlod sig Enken Anne Nielsdatter og Sønnerne „Anders“, 15 Aar gl., og „Hans“, 12 Aar gl., fungerede som Formyndere Abraham de Erpecom og Anders Knudsen (Morfaderen). Paa det $19/12$ 1739 paa-begyndte Skifte efter sidstnævnte, anføres foruden hans Enke Veronica Elisabeth Jørgensdatter som Arvinger hans Børn „af første Ægteskab“, nemlig Datteren Rebekka, 38 Aar gl. i Nordland, og „sal. Birthes Børn“: Anders Fasting, 16 Aar gl., og Hans Fasting, 13 Aar gl.

Der spørges nu: 1. Kan den saaledes oftere omtalte *Hans Fasting* med Sikkerhed antages for identisk med Stamfaderen til den i Danmark levende Hovedgren af Familien, Kobbersmed i Randers Hans Fasting, født i Bergen 1726?

2. Hvorvidt eller hvorledes var ovennævnte *Gjert Fasting* i Slægt med de i Personalhist. Tidsskrift III, 159 Noter omtalte (Brødre?) Lyder og Johan Fasting, der begge vare fødte i Grevskabet Diepholtz i det Lüneburgske og toge Borgerskab som Kjøbmænd i Bergen, henholdsvis $26/1$ 1659 og $29/1$ 1662?

Mulige Oplysninger saavel om disse Spørgsmaal som i det Hele om Slægten Fasting i Norge modtages med Tak af

C. D. Fasting,
Overretssagfører, Nakskov.

2.

Enhver Oplysning om *Christian Hagemann*, der ifølge Familieoptegnelser var Borgmester i Malmø i første Halvdel af det 17de Aarhundrede, modtages med Tak af

Axel Hagemann,
Forstassistent, Alten i Finmarken.

3.

a. I Mangel af fyldestgørende Oplysninger har jeg ovf. S. 21 fremsat den Formodning, at Generallieutnt. *C. G. v. Reitzenstein* (1684—1796) har været gift før sit Ægteskab (1749) med *Benedicte Marie Christiane v. Vieregg*, samt at Frøken *Sophie Dorothea v. R.* (1716—46) og Lieutenant *Ernst Christian Gottfried v. R.* (1719—40) have været Børn af dette 1. Ægteskab, som formentlig er indgaaet i Norge i Aarene 1710—15. — Ethvert Bidrag til Opklaring af dette Spørgsmaal vilde jeg modtage med Tak.

b. Justitsraad, Amtmand *Hans Nansen* til Skjæring-Munkgaard var gift 1700 med *Maren Tygesdatter*, der 1716 fik Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo i Enkestand med fælles umyndige Børn, og senere giftede sig paany med *Rasmus Randlef*, som siden nævnes som Eier af Skjæring Munkgaard. Trods megen Umage har jeg ikke kunnet opspørge Noget om Nansens Børn. En „Frøken“ *Nansen* blev begravet fra Helligaands Kirke i Kjøbenhavn 1753, 46 Aar gl., og en *Ingeborg Christine N.*, Enke efter Conferentsraad *P. L. Munch* fra Frue Kirke 1808, 92 $\frac{1}{2}$ Aar gl. Kunne disse være Døttre af *H. N.* eller muligen af hans Broder, Landsdommer paa Bornholm *Mikkel Nansen*? Denne havde blandt mange Børn 2 Sønner: *Morten Bohn N.* (f. 1728, nævnes som Værkbase paa Christiansø) og *Peter Mule N.* (f. 1734). Vides der Noget om dem?

Louis Bobé,
Ll. Kongensgade 11, Kjøbenhavn K.

4.

Familien *Rist*, en Patricierslægt fra Nördlingen i Schwaben, udbredte sig i det 17. og 18. Aarh. til andre Dele af Tydskland

samt de 3 nordiske Riger. Af de i Hovedsagen tyske Linier have vel enkelte Personer været i dansk Tjeneste, men Familiens norsk-danske Hovedlinie nedstammer fra Lorentz (Lars) Rist, der 1659 flygtede fra Jemteland til Throndhjem, hvor han ved sin Død kort derpaa efterlod mange smaa Børn. Af disse kjendes *Knud* og *Svend R.*, begge Præster i Nordland (Erlandsen, Geistligheden i Tromsø Stift); over den først nævntes Desendents haves endel Efterretninger, hvorimod en anden Gren, der ligesom den første endnu eksisterer baade i Norge og Danmark, snarere synes at stamme fra Svend eller en tredie ukjendt Broder. I forrige Aarhundrede var nemlig

a. *Ole Rist* Klokker i Leinæs, Annex til Stegen; han flyttede siden til Valberg i Lofoten, blev her Posteier eller Skipper og efterlod 4 Sønner, Hans, Arent, Ulrik og Ole; den sidstes Efterkommere leve endnu i Nordland, om de tre andre vides Intet.

b. *N. N. Rist*, Sorenskriver; hans Enke E . . . . . D . . . . boede 1805 i Danmark og havde mindst 2 Børn: 1) Anna Cathrine, f. 29. Aug. 1776 i Buxnæs i Lofotens Fogderi, † 1846, g. 1810 m. Prmltnt. v. Smaalanske Drag. Reg. Rasmus Wexel Heide. — 2) Hans Ulrik, f. 3. Aug. 1778 i Buxnæs, † 9. Febr. 1840 i Kjøbenhavn, Overkrigskommisær m. m., Fader til den fra vore sidste Krige bekjendte Oberst J. M. F. F. Rist.

Oplysninger om disse Linier og særlig om deres Tilknytning til den øvrige Slægt, ligesom overhovedet om Slægtens norske Del vilde jeg sætte megen Pris paa at modtage.

P. F. Rist,

Kapitain, Østerbrogade 46, Kjøbenhavn Ø.

Svar.

I.

(2. Række IV, S. 300, Spørgsmaal 8).

Ferdinand Anton Hagerup, der fra 1843 til sin Død 22. Decbr. 1856 var Lensmand i Vaagø Herred i Romsdalen og i 1839 og 1845 mødte som Repræsentant for Romsdals Amt paa Stortinget, hvortil han ogsaa var valgt i 1856, da han imidlertid afgik ved Døden før Stortingets Sammentræden, nedstammede

i 3die Led fra den Msr Nils Hagerup, der ved Skjøde af 2. Januar 1762 af Commerceraad Hans Holtermann købte Giskegaard i Borgunds Prestegeld med Herligheder for 5000 Rdl. Denne Nils H. ægtede 5. Juli 1764 Charlotte Amalie Abelseth (En Datter af Christopher A. og Charlotte Møller) der døde som Enke paa Giske i Aaret 1804, 72 Aar gl. Deres Søn var Christopher H., født c. 1765, der var Handelsmand paa Giske og i sit Ægteskab med Anne Kirstine Danholm, født c. 1768, havde følgende Børn:

1) Charlotte Maria H., født c. 1791; hun blev nok gift med Kjøbmand P. E. Rønneberg, der efter Svigerfaderen fik Giskegaard. 2) Petter H., født c. 1794. 3) Ferdinand Anton H., født c. 1795; han var gift med Joh. Bolette Meldal, med hvem han foruden Sønnen Peter H., der var Kjøbmand i Aalesund, formentlig havde flere Børn, hvoriblandt den Hans Stabo H., født 1822, der fra 1853 har været Lensmand i Sunds Herred og fra 1859 tillige i Vaagø Herred i Romsdalen. 4) Ole H., født 1796. 5) Nils Johan H., født i Borgund 4. Aug. 1799, † i Mai 1847 som Procurator. Han var gift med Marie Krogh, døbt 21. October 1798, † 7. Juli 1865, med hvem han havde Sønnen Anton Christopher H., der døde som Distriktslæge i Skjerstad 25. Januar 1883 (se F. C. Kiær, Norges Læger (2. Udg.), I. S. 387) og 6) Marie Kirstine H., født c. 1800. — Hvorledes den foranførte Nils Hagerup var i Familie med andre Personer af Navnet H., vides ikke.

E. A. Thomle.

II.

Hr. Kapitain G. F. Diesen, Heddeland pr. Mandal har forespurgt, om den i Tidsskriftets 2. Række V, 189 nævnte *Hans Jochumsen Grabow* er den samme som Hans *Johan*, der 11. Aug. 1663 af Kongen købte adskilligt Jordegods paa Agdesiden, deriblandt Boen, Heddeland, Huseby m. fl. Gaarde, samt om denne Hans G. var bosat i Norge og da i hvilken Egenskab.

Paa dette Spørgsmaal er modtaget følgende velvillige Besvarelse:

Hans Johan eller, som han og kaldes, Hans Joachim Grabow,

var Søn af Joachim Hansen G. og Maren Hansdatter Steensen. I Sorø Skole, hvor Morbroderen Vincents Steensen havde bekostet hans Undervisning (Sjæll. Tegn. 1649, Fol. 70), er han immatriculeret som Johannes van Graboe (Tauber, Sorø Academies Forfatning XLI). Han underskrev Hyldingen 1655 (Hyldinger 121) og kaldes da kun Hans G., derimod Johan G., da han 1660 var tilstede paa Stændermødet i Kjøbenhavn (Danske Saml., 2. R., II, S. 96). 1651 skjødede Hans Johansen (!) Graabow og Wincentz Graabo til Pederstrup noget Gods paa Langeland til Landstingsskriver Peder Nielsen, hvilket deres sal. Moder Fru Maren Steensdatter, salig Jochum Graabos havde bevilget dem (Klevf.). 1. Marts 1664 fik Hans Johan Grabow udlagt Gaarden Brende i Mandal Lehn, taxeret for 268 Rd. Landskyld aarlig med Sav og Fiskeri, etc. for en contant Forstærkning paa 16000 Rd., der var hans ganske Velfærd (Rentek. Resol. Prot., 1 b., Fol. 23). 28. Jan. 1673 andrager Overhofretten, hvorledes Høiesteret forgangen Aar har underkjendt dens Dom i en Sag mellem Hieronymus Bergholdtz og velb. Hans Grabow angaaende Indførsel i dennes Gods. hvorved Commissairerne har funderet Taxten paa Godset efter den nye Forordning i Danmark, nemlig 40 Rd. pr. Td. Hk., hvilket formentlig ei kan extenderes til Gods i Norge. Skatkanmeret deler denne Anskuelse og vil have Sagen sendt til Høiesterets Erklæring. Resolution: „I den Sag er een Gang dømt, som det sig burde; naar Sligt videre en anden Gang forefalder, skal derudi ogsaa blive dømt hvis Ret er.“ (Smst. III, Fol. 128—29).

Hans Joachim er vel Hans Joachimsen og Hans Johan eller Johansen en paa Lindenovsk Viis tillæmpet Opkaldelse efter saavel Farfader som Morfader, der som anført begge hed *Hans*.
Thiset.

III.

(2. Række II, 147, Spørgsmaal 7).

Ifølge Holmens Kirkebog fik Kommandørkapt *Rasmus Juul* og Christence Knudsdatter Berg døbt en Datter Marie $11/12$ 1716. Blandt Fadderne var Barnets Mormoder Marie Riber, sal. Assessor

Regel Rasmussens (om hvem se Arkivmeddelelser 1886—89, 287 og 331). — Ifølge samme Kirkebog døde Christence Juul, f. Berg, 1717, 30 Aar gammel.

F. C. Sommer.

cand. phil., Frederiksberg Allé 27.

IV.

(1. Række VI, S. 89, Spørgsmaal 5).

Paulus v. d. Lippe blev gift i Idestrup $^{22}/_{10}$ 1790 med Jfr. *Christiane Hincheldey*, der ifølge Lengnicks Stamtavle H., var Datter af den rige Kjøbmand, senere Godsejer og $^{10}/_{4}$ 1784 Justitsraad Chr. Hincheldey, døbt i Nykjøbing p. F. $^{10}/_{3}$ 1729, Søn af Raadmand Edvard H., og 2 Gange gift, 1^0 $^{9}/_{7}$ 1760 (Vesterborg) med Mette Helene Tersling, † 1770, 2^0 1775 med Laurentine Hofgaard, † 1841. Ovennævnte Christiane Hincheldey var ifølge Samfrændeskifte af $^{5}/_{1}$ 1775 (Personalia H. i Rigsarch.) da 10 Aar gl., altsaa født c. 1765, hun døde 1841.

Joachim v. d. Lippe blev $^{8}/_{6}$ 1724 gift med *Maria Magdalene Abbestée* (Helliggeist Kirke). I samme Kirke har han faaet døbt Børnene, 1) Juditha Cathrine ($^{9}/_{12}$ 1724), 2) Mathias ($^{7}/_{6}$ 1726, blandt Fadderne Mathias Abbestée's Enke og Peter A. Vinhandler), 3) Joachim ($^{8}/_{8}$ 1728, bl. Fd. Mad. Helvig Abbestée's og Johan Ludvig A.) — i Holmens Kirke, 4—5) Venche og Marie Magdalene ($^{8}/_{3}$ 1729) — i Frelzers Kirke, 6) Johan Jacob ($^{7}/_{1}$ 1734) og 7) Gjertrud Cathrine ($^{30}/_{1}$ 1736). — Marie Magdalene Abbestée synes herefter at være Datter af Vinhandler Mathias A., død 1710, 42 A. gl., og Hustru Judithe, født v. Morell, død 1741, 80 A. gl. (Holmens Kbg.). Navnet Abbestée findes iøvrigt i næsten alle Kjøbenhavns Kirkebøger fra Slutningen af det 17. Aarhundrede, men synes at forsvinde igjen i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede. Slægten synes at have været reformert, thi „Daniel Abbestée“ nævnes blandt Grundlæggerne af reformert Menighed i Kjøbenhavn, og i den tysk reformerte Døbeprot: findes en hel Række af Abbestée'r, men det har været mig umuligt at paavise deres indbyrdes Slægtskab, som dog efter Fornavnene at dømme er aldeles utvivlsomt.

F. C. Sommer.

Et tydsk Arbeide, der fortjener at efterlignes.

Omtalt af **H. W. Harbou.**

Paa Omslaget af forrige Binds 1ste Hefte henlede Red. Opmærksomheden paa „Handbuch für den deutschen Adel“, af *Alfred von Eberstein* (Mitscher & Røsell's Forlag i Berlin) og særlig paa dens 1ste Afdeling „*Hand- und Adressbuch der Genealogen und Heraldiker* unter besonderer Berücksichtigung der Familiengeschichtsforscher“, hvis Formaals var at give Alle, der syle med Genealogi og dermed beslægtede Studier, særlig deres egen Families Historie, saadanne Anvisninger, der kunde gjøre dem det lettere at træde i indbyrdes Forbindelse for gjensidig at understøtte hinanden i deres Arbeider. Planen havde fundet varm Paaskjønnelse og beredvillig Tilslutning i de paagjældende Kredse i Tydskland; af den nævnte Adressefortegnelse var 1ste Halvbind, omfattende Tydskland og Tydsk-Østerrig, lige udkommet, og 2det Halvbind, de øvrige europæiske Lande, skulde følge umiddelbart efter, da Hr. von Eberstein bortreves ved en uventet Død 6. April f. A., kun 40 Aar gammel.

Den Afdøde var Søn af Friherre L. F. von Eberstein, der oprindelig havde været preussisk Ingeniørofficer, men tidlig var traadt ud af Tjenesten og siden har ofret 40 Aars Arbeide og 50000 Reichsmarck paa at samle og udgive sin Families Historie, et i Omfang som i Udstyrelse monumentalt Værk, der i Tydskland omtales som „werthvolles Quellenwerk zur Geschichte Mitteldeutschlands“ og her til Lands navnlig har Interesse ved sin udførlige Behandling af Slægtens betydeligste Mand, Frederik III's fra Seiren ved Nyborg hæderlig bekendte Feltmarskal Ernst Albrecht von Eberstein¹⁾. Sønnens levende Interesse for Slægts-historie laa derfor saa at sige i Blodet, og da Døden hindrede ham i at fuldføre sit Arbeide, blev det taget op af en yngre Broder, Friherre *Botho von Eberstein*. Denne sendte nye „Frage-

¹⁾ Om denne se ogsaa Dansk biogr. Lexikon IV, S. 399 ff., samt „Haandbogens“ 2. Halvbind, S. 314 ff. At E. har faaet Elefantordenen synes utvivlsomt, skjøndt det maaske ikke kan konstateres af danske Kilder.

bogen“ ud i Verden¹⁾ og ved Slutningen af 1890 udkom saa Resten af Adressebogen med talrige Oplysninger fra de russiske Østersøprovincer, Bøhmen og Mähren, Ungarn, Polen, Nederlandene, Belgien, Frankrig, Schweiz, Italien, Finland, Sverig, Norge (16 Sider), Danmark (10 Sider) og England, samt enkelte Notitser fra Amerika, Grækenland, Spanien og Rusland.

At en Samling af saa forskelligartede Opgivelser, første Gang den ser Lyset, skulde være ganske feilfri eller fuldstændig, kan man vel anse for en Umulighed. Udgiveren har imidlertid i saa Henseende gjort sit Bedste ved at sende Rentryksark rundt til Revision²⁾ og derefter at udarbejde en vidtløftig Trykfeilsliste; naar han i sit Forord seiv beklager, at han ikke har undgaaet den sidstnævnte ved i Stedet for Rentryks- at udsende Korrekturark, fritager han andre for denne Bemærkning. At bedømme Angivelsernes Nøjagtighed for samtlige de nævnte Lande er der vel neppe Nogen, der tør paatage sig; imidlertid, efter Danmark og Norge at dømme, er *Nøjagtigheden* fuld saa god, som man efter min Formening kunde vente sig. Med *Fuldstændigheden* er det vanskeligt at gaa i Rette, bl. A., saalænge man ikke ved, hvor mange Genealoger o. A. der ikke ere medtagne, fordi de selv ikke have ønsket det; men medens f. Ex. Oplysninger som, at „Norsk Filigranfabrik“ i Christiania køber gammelt Guld og Sølv samt modtager gammelt Plet til Reparation³⁾ i og for sig kunne være interessante nok, men dog af mindre Betydning ved denne Leilighed, er der andre Oplysninger, der med god Grund savnes. Af vort Samfunds Bestyrelse er Størsteparten udeladt, deriblandt saa fremtrædende Genealoger som Alf Collett og Sofus Elvius⁴⁾. Den udmærkede svenske Genealog Gabriel Anrep

¹⁾ Jvf. Nationaltidende af 4/9 1890.

²⁾ For Norges og Danmarks Vedkommende til d'Hrr. Konsul A. v. Krogh og cand. phil. L. Bobé.

³⁾ S. 249. — Udgiveren, der i Forordet beklager sin „Unkenntniss der dänschen und norwegischen Sprache“, har ladet denne mærkelige Meddelelse staa i Originalsproget.

⁴⁾ Min Ringhed er derimod nævnet baade i Texten og i Fortalen, i hvilken Anledning jeg dog maa bemærke, at min Medvirkning har været indskrænket til i anførte Nr. af Nationaltidende at henlede Opmærksomheden paa Sagen.

er ikke nævnet, ligesaa lidt som Vicomte de Poli, Præsident for „Conseil héraldique de France“, eller H. Bordier, Redaktør af 2. Udgave af „La France protestante“.

Det ligger i Sagens Natur, at Bogen, hvis oprindelige Bestemmelse var at danne en Underafdeling af en „Handbuch für den deutschen Adel“, giver de talrigste og bedste Oplysninger paa Omraader, der direkte eller indirekte streife ind paa tysk Adels-historie, og at det især er her, den kan være nyttig ogsaa udenfor Tydskland. Det er den „Personalhist. Tidsskrift“ kan takke for de mange nye Oplysninger, Hr. Bobé har givet om Familierne Pappenheim og Reitzenstein; det er gennem den, at Udgiverne af „Danmarks Adels Aarbog“ have faaet opspurgt de i den danske Adel optagne Linier af Familierne Bülow og Schack, som vidstes at blomstre i Meklenborg, men som hidtil ikke vare kjendte her i Landet; det er fremdeles ved dens Hjælp, at Medarbejdere ved „Dansk biografisk Lexikon“ have forskaffet sig manglende Data om tydskfødte Personer, der have spillet en Rolle her i Landet. — Forøvrigt giver Bogen ogsaa udenfor Tydskland ikke faa nyttige Anvisninger til den, der i personalhistorisk, navnlig genealogisk Øiemed søger internationale Forbindelser.

Nærmere at udvikle Nyttén af en Haandbog som den Eberstein'ske turde vel egentlig være overflødig. Enhver, der for Alvor har samlet til et eller andet specielt Emne, f. Ex. sin egen Slægt, ved, hvor møisommeligt, ja næsten umuligt det kan være ved en systematisk Ransagning at faa fat i en eller anden bestemt Oplysning, som derimod uventet kan frembyde sig, naar vi selv eller Andre lede efter noget ganske Andet. Jo speciellere vort Emne er, desto vanskeligere vil det i Reglen være at staa paa egne Ben — desto mere maa vi haabe paa Bistand fra Andre. Der kan derfor neppe være delte Meninger om det Heldige i den Idé at tilveiebringe en Art Forbindelse mellem „Specialforskerne“, som Hr. von Eberstein kalder dem (alias Dilettanterne), saaledes at enhver af os ved — paa den ene Side, hos hvem vi kunne haabe at finde i det Mindste en Anvisning, der kunde lede os paa Spor efter det, vi søge — paa den anden Side, hvem vi til Gjengjæld kunne „gavne og fornøie“

med, hvad vi selv sidde inde med. Og nu Fagmændene, Videnskabsmændene — ja jeg tillader mig i al Beskedenhed at formene, at der ogsaa for en og anden af disse kunde tænkes Tilfælde, hvor en faktisk Oplysning fra en Dilettant kunde have Interesse, selvfølgelig naar denne er paalidelig i sine Data og i Stand til at dokumentere disse.

Det er denne Betragtning, der foranlediger mig til at spørge, om der hos de Mange paa begge Sider af Skagerak, der drive Studier eller gjøre Samlinger paa et eller andet Omraade, der staar i Forbindelse med den dansk-norske Personalhistorie, skulde være Stemning for at faa udarbejdet en lignende Haandbog, og jeg tillader mig derfor at opfordre disse Samlere til inden Udgangen af Juni Maaned d. A. at tilstille mig Oplysning om

1. fulde Navn, Stilling og nøiagtig Adresse;
2. Omraadet for deres personalhistoriske Arbejder og Samlinger (se ndf.);
3. hvilke Arbejder af denne Art de a) tidligere have offentliggjort — b) have liggende i Manuskript — og c) endnu samle til;
4. hvilke Oplysninger de savne og derfor særlig maatte ønske at henlede Opmærksomheden paa.

Af Emner, jeg kunde tænke mig, her kunde komme i Betragtning, skal eksempelvis nævnes en bekjendt Personligheds Levnedbeskrivelse — en eller anden Families Genealogi med eller uden Personalier — Samlinger vedrørende Eierne af en Gaard, Præsterne i en Landsdel, Befolkningen i en Kjøbstad, Officererne i et Regiment — Etat over Embedsmænd ell. L. af en eller anden Klasse — Vaabenafbildninger, Bomærker eller Segl af en bestemt Art eller Tid osv. osv.

Maaden, hvorpaa de indsendte Oplysninger skulle gjøres tilgængelige, maa vel afhænge af den Tilslutning, Sagen maatte finde. I værste Fald kunne de indsendte Oplysninger jo altid henlægges i Samfundets Arkiv, hvor mange af dem utvivlsomt ved given Leilighed ville komme vedkommende Meddeler eller andre til Nytte.

Gaver.

Samfundet har modtaget

- fra Hr. Pastor Vilh. Bang, hans
Bidrag til Horsens Bys Historie (Særtryk af Jydske Saml.,
1890).
- fra Hr. cand. jur. H. Gram, hans
Stamtavle over Familien Roulund fra St. Heshjerg i Fyen,
Kjrhvn. 1889, 8vo.
- fra Hr. Distriktslæge V. Ingerslev, hans
Stamtavle over Familien Ingerslev, Præstø 1891, 8vo.
- fra Hr. prakt. Læge Gordon Norrie, hans
Georg Heuermann, 1723—1768, et Bidrag til dansk-norsk
Medicinal- og Kulturhistorie, Kjrhvn. 1891, 8vo.
- fra Hr. Kapitain A. Tuxen, hans
Marechal af Frankrig Valdemar Løvendal og hans Forhold
til Danmark (Særtryk af Militært Tidsskr. XX).
-

Paa **Jacob Lunds Forlag** i Kjøbenhavn er udkommet:

Georg Heuermann,
1723—1768.

Et Bidrag til dansk-norsk Medicinal- og Kulturhistorie.

Af

Gordon Norrie.

Indhold.

	Side
Forskjellige Slægtebogsoptegnelser, meddelte af Arkivfuldm. <i>E. A. Thomle</i> .	
II. Borgermester Anders Jenssøn Helkands Optegnelser	1
Fremmede Adelsslægter i Danmark, ved cand. phil. <i>Louis Bobé</i> .	
II. von Reitzenstein	12
Jørgen Iversen (Dyppel), vestindisk Compagnies første Gouverneur paa St. Thomas, ved Registrator <i>Fr. Krarup</i>	23
Bidrag til Familien Rosenkrantz's Historie i det 16 ^{de} Aarh., af Overlærer, Dr. phil. <i>A. Heise</i> . (Forts.)	46
Lidt om Familien Rohweder, ved <i>Red.</i>	75
En narret Brudgom, meddelt af Arkivfuldm. <i>E. A. Thomle</i>	80
Et lille Bidrag til Fru Marie Grubbes Historie, meddelt af Overlærer <i>D. H. Wulff</i>	84
Spørgsmaal:	
1. Om Familien Fasting, af Overretssagfører <i>Fasting</i>	86
2. Om Borgmester Christian Hagemann, af Forstass. <i>A. Hagemann</i>	87
3. a. Om Familien Reitzenstein — b. om Familien Nansen, af cand. phil. <i>L. Bobé</i>	—
4. Om Familien Rist, af Kapitaen <i>P. F. Rist</i>	—
Svar paa Spørgsmaal:	
I. Om Familien Hugerup, af Arkivfuldm. <i>E. A. Thomle</i>	88
II. Om Hans Joachimsen Grabow, af Arkivsekretær <i>Thiset</i>	89
III. Om Kommandørkapt. R. Juul, af cand. phil. <i>F. C. Sommer</i>	90
IV. Om Familierne v. d. Lippe og Abbestée, af <i>Samme</i>	91
Et tysk Arbeide, der fortjener at efterlignes, omtalt af <i>Red.</i>	92
Gaver	96

Skriftlige Henvendelser bedes sendte til Samfundets Sekretærer: for Norge Bureauchef Alf Collett, Christiania — for Danmark Kapitaen H. W. Harbou, Tidsskriftets Redaktør, Carit Etlarsvei 2 (Hj. af Frederiksberg Allé) Kjøbenhavn V.

Enkelte Hefter sælges ikke særskilt. Til Kjøbs kunne faas de efterhaanden udkommende fuldstændige Bind for 1½ Gange Medlemsbidraget. Dog kunne **Samfundets Medlemmer** erholde Aargangene 1881—89 (1880 er udsolgt) til en Pris af 3 Kr. for enkelte Aargange, 25 Kr. for alle 9 Aargange samlede.